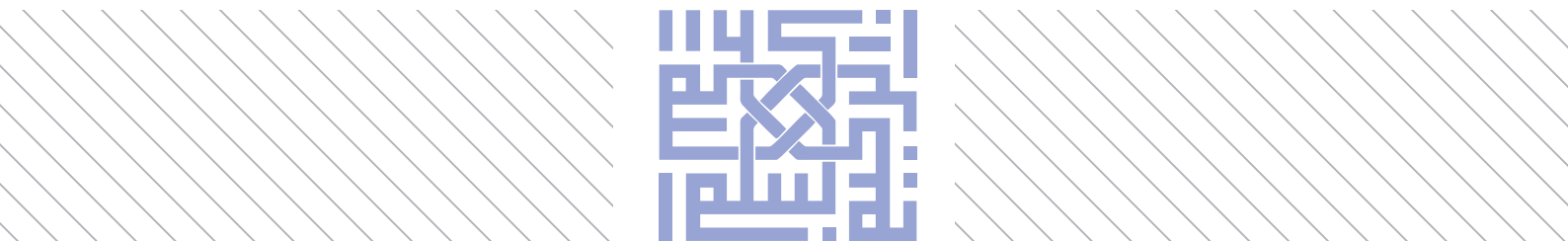

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

سند سیاست‌های صنعتی، معدنی و تجاری

در افق ۱۴۱۴

مؤسسه مطالعات پژوهش‌های بازرگانی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت صنعت، معدن و تجارت

سند سیاست‌های صنعتی، معدنی و تجاری

دی ماه ۱۳۹۹

مؤسسه مطالعات پژوهش‌های بازرگانی

WWW.ITSR.IR

فهرست مطالب

۱	مقدمه	۷
۲	ساختار اجرایی تدوین سند	۱۱
۳	مدل محتوایی تدوین سند	۱۳
۱-۳	تدوین الزامات سیاستی سطح کلان (فرابخشی)	۱۳
۲-۳	تدوین سیاست‌های افقی (بین‌بخشی)	۱۳
۳-۳	تدوین بسته‌های سیاستی عمودی (ناظر بر توسعه صنایع پیشران و دارای اولویت)	۱۴
۴	جایگاه جهانی ایران از منظر شاخص‌های بین‌المللی	۱۶
۵	چشم‌انداز سند سیاست‌های صنعتی، معدنی و تجاری ایران	۱۸
۶	اهداف کلان	۱۹
۷	الزامات سیاستی سطح کلان (فرابخشی)	۲۱
۸	سیاست‌های افقی (بین‌بخشی)	۲۹
۹	سیاست‌های عمودی (در سطح رشته‌فعالیت‌های پیشران و دارای اولویت)	۱۰۸
۱-۹	بسته سیاستی ارتقای صنعت پتروشیمی	۱۱۲
۲-۹	بسته سیاستی ارتقای صنعت خودرو	۱۲۰
۳-۹	بسته سیاستی ارتقای صنعت پوشاک	۱۲۸
۴-۹	بسته سیاستی ارتقای صنعت داروهای پیشرفته	۱۳۶
۵-۹	بسته سیاستی ارتقای صنعت تجهیزات برقی و نیروگاهی	۱۴۰
۶-۹	بسته سیاستی ارتقای صنعت فولاد	۱۴۶
۷-۹	بسته سیاستی ارتقای صنایع غذایی	۱۵۱
۸-۹	بسته سیاستی ارتقای صنعت تجهیزات پزشکی	۱۶۵
۹-۹	بسته سیاستی ارتقای صنعت ماشین‌سازی	۱۶۸

۱ مقدمه

هم‌اکنون حدود هفت دهه از آغاز فعالیت نهادهای بین‌المللی در خصوص مباحث سیاست صنعتی می‌گذرد، اما همچنان پرسش اصلی آن است که: چگونه می‌توان عملکرد بسیار نامتوازن کشورهای مختلف را در حوزه توسعه صنعتی توجیه نمود؟ در حالی که بیش از پنج دهه است که سازمان‌های تخصصی توسعه صنعتی همچون یونیدو^۱ تأسیس شده‌اند، سهم ارزش افزوده تولید جهانی کشورهای در حال توسعه آفریقا یا آمریکای لاتین تغییر محسوسی نداشته و حتی در بازه‌های زمانی خاصی (ابتدای قرن ۲۱) رو به افول بوده است. در مقابل، سهم ارزش افزوده تولید جهانی در کشور چین از ۱/۶ درصد در ۱۹۷۰، به ۲ درصد در ۱۹۷۵، و سپس به ۷/۲ درصد در ۲۰۰۰ و ۱۷/۳ درصد در ۲۰۱۳، و در نهایت به ۲۸/۴ درصد در سال ۲۰۲۰ افزایش یافته است.

تحلیل روند تاریخی تجربه‌های سیاست صنعتی کشورهای مختلف^۲، تغییرات مباحثه‌انگیزی را از منظر مباحث نظری، تأثیر سیاست‌ها در میزان رشد صنعتی بر اساس اجزای آن، نحوه نقش‌آفرینی بخش دولتی و خصوصی و تمرکز سیاست‌گذاری بر داخل یا خارج کشورها، نشان می‌دهد. اینکه عامل اصلی توسعه صنعتی بر اساس تغییر موقعیت جغرافیایی کشورها چه خواهد بود؟ ذینفعان مختلف برای تدوین و اجرای چشم‌اندازهای سیاست صنعتی چه نقشی داشتند؟ و ایده اصلی سیاست صنعتی در دوران‌های مختلف چه بوده است؟

آنچه مسلم است انتخاب ترکیب سیاست‌گذاری صنعتی برنده برای هر کشوری مبتنی بر بافتار اقتصادی، سیاسی و صنعتی آن کشور امکان‌پذیر است. بررسی وضعیت اقتصادی کشور ایران نشان می‌دهد که در غیاب یکپارچگی سیاست‌های اقتصادی

1. United Nations Industrial Development Organization (Unido)

۲. به تفصیل در گزارش پشتیبان شماره سوم سند تحت عنوان ترازایی تجربه‌های کشورهای منتخب در سیاست‌گذاری صنعتی، معدنی و تجاری، به این موضوع پرداخته شده است.

در سطوح کلان، در سطح وزارت صنعت، معدن و تجارت و در سطوح رشته‌ای و بنگاهی طی دهه گذشته نسبت ارزش افزوده بخش صنعت به ارزش تولیدات صنعتی در روندی کاهنده و هشداردهنده به ۳۱/۷ درصد در سال ۱۳۹۹ کاهش یافته است. به‌رغم ظرفیت‌های صنعتی، بخش صنعت به دلیل عدم جذب سرمایه به سومین محرک رشد اقتصادی کشور تبدیل شده و نقش پیشرانی آن در انباشت سرمایه کاهش پیدا کرده است. اختلافی ۸۰ رتبه‌ای بین پتانسیل جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و میزان محقق شده آن وجود دارد که یکی از عمیق‌ترین شکاف‌ها در میان کشورهاست. صنایع شیمیایی، فلزات اساسی، وسایل نقلیه، کانی‌های غیرفلزی و غذایی به ترتیب پیشران‌های بخش صنعت هستند که ۷۴ درصد ارزش افزوده این بخش را تشکیل می‌دهند. کمتر از ۳ درصد ارزش افزوده بخش صنعت کشور از سطح بالای فناوری برخوردارند. تنوع صادرات صنعتی کشور محدود و عمده صادرات صنعتی کشور محصولات پتروشیمی، آهن و فولاد و معدنی است که همگی منبع‌محور هستند. بدین ترتیب به نظر می‌رسد برون‌رفت از این وضعیت نیازمند اولاً گرد هم آمدن توان جمعی متخصصان حوزه سیاست‌گذاری صنعتی، معدنی و تجاری، و ثانیاً ایجاد اجماع برای پیاده‌سازی سیاست‌های مورد نظر است. به ویژه آنکه به‌رغم وجود سبقه چهار دوره تدوین سند سیاست‌های صنعتی در کشور، هنوز پیاده‌سازی این اسناد محقق نشده است. بر اساس نظرات صاحب‌نظران داخلی و خارجی^۱، رشد اقتصادی می‌بایست ماهیتی درون‌زا، اشتغال‌زا و به لحاظ زیست‌محیطی پایدار داشته باشد. به علاوه این رشد باید متضمن تنوع اقتصادی باشد. برای تحقق این امر اولین شرط مهم وجود یکپارچگی سیاست‌های اقتصادی در سطوح مختلف و همکاری دولت و بازار و در عین حال اجرای سیاست‌های رشد سبز است. همچنین این اتفاق نظر وجود دارد که سیاست‌های صنعتی، معدنی و تجاری کشور عمدتاً نه مبتنی بر برنامه‌های بلندمدت اقتصادی که متأثر از وضعیت گذرای اقتصادی، سیاسی و امنیتی اتخاذ شده و فاقد یکپارچگی و هدفمندی لازم جهت توسعه صنعتی کشور بوده‌اند و چنین شرایطی به بروز محدودیت جدی در فرایند توسعه صنعتی، معدنی و تجاری کشور، فاصله گرفتن از مزیت‌های نسبی، کاهش بهره‌وری، بیکاری گسترده و تخریب محیط زیست منجر گردیده و نیازمند تدبیر جدی است.

با اتخاذ رویکردهای متأخر سیاست‌گذاری صنعتی^۲ که از اواخر دهه ۱۹۹۰ مبتنی بر همکاری دولت و بازار مد نظر قرار گرفته است، مداخلات هدفمند دولتی در کنار سازوکارهای بازار مورد توجه قرار دارد و در چارچوب آن اولویت‌بخشی به صنایع بر اساس مزیت‌های نسبی (نهفته یا در حال ظهور)، و رفع موانع به فعلیت رسیدن آن از طریق نهادسازی، حداقل‌سازی هزینه‌های مبادلاتی و دیگر اقدامات سیاستی دولت در حوزه صنعتی، تجاری و فناوری باید مدنظر قرار گیرد. بر اساس این رویکرد یک کشور در صورتی می‌تواند رشد پویا و مستمر اقتصادی را تجربه کند که از سیاست صنعتی منطبق با ساختار

۱. به نقل از جمع‌بندی نظرات خبرگان در مقدمه کتاب «سیاست‌های صنعتی و تجاری: خلاصه سخنرانی‌ها و میزگردهای اولین همایش سیاست‌های صنعتی و تجاری برای توسعه صادرات و اشتغال» انتشارات موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی نوشته دکتر محمدرضا رضوی

۲. به تفصیل در گزارش پشتیبان شماره اول سند تحت عنوان مبانی نظری سیاست‌گذاری صنعتی، معدنی و تجاری، به این موضوع پرداخته شده است.

مزیت‌های نسبی نهفته در اقتصاد بهره‌بردار. در سیاست صنعتی لازم است ابتدا صنایع دارای مزیت نسبی نهفته به عنوان صنایع هدف شناسائی شده و سپس به رفع کمبودهای زیرساختی نرم و سخت در صنایع هدف اقدام گردد. ضمن آنکه در فرایند برنامه‌ریزی برای تحقق این مهم می‌بایست نسبت به تسهیل فرایند انباشت سرمایه توسط بخش خصوصی و رشد بهره‌وری و تبدیل شدن به پیشران صنعتی اهتمام ورزید.

در سیاست‌های تجاری توجه به ارتقاء جایگاه بنگاه‌ها - به ویژه بنگاه‌های کوچک و متوسط - در زنجیره جهانی ارزش، راهبردی است که باید در تدوین سیاست تجاری مورد توجه قرار گیرد. این در حالی است که صرف مشارکت در زنجیره جهانی ارزش، ایجاد منافع حاصل از آن را تضمین نمی‌کند و در مسیر عضویت در این زنجیره باید دو جنبه مهم «مشارکت کردن در زنجیره» و «سودجستن از مشارکت» را توأمان مطمح نظر قرار داد. همچنین الحاق به سازمان تجارت جهانی اجتناب‌ناپذیر بوده و مادامی که نتوان در چارچوب توافق‌های تجاری دوجانبه، منطقه‌ای یا عضویت در سازمان جهانی تجارت به بازارهای بانیات دست یافت و مقررات خود را با مقررات حاکم بر روابط اقتصادی کشورهای جهان مطابقت داد، امکان بهره‌مندی از قابلیت‌های اقتصاد جهانی برای رشد و توسعه اقتصاد ملی ایجاد نمی‌شود. از سوی دیگر با الحاق به سازمان جهانی تجارت انتظار می‌رود تعهد به اجرای ضوابط و الزامات سازمان جهانی تجارت در بسیاری موارد موجب برقراری حکومت قانون، هماهنگی بیشتر با جامعه بین‌المللی و شفافیت و ضابطه‌مندی بیشتر فضای سیاستگذاری کشور شده و شاخص‌های اقتصاد کلان پس از الحاق بهبود یابد. در مسیر الحاق می‌بایست اصلاحات نهادی لازم به عمل آید، ضمن آنکه باید سیاست‌های آزادسازی به صورت حساب شده، مدیریت شده و در هماهنگی با اصلاحات نهادی بکار گرفته شود.

در حوزه فناوری نیز تقویت قابلیت‌های داخلی می‌بایست از طریق طراحی و اجرای سیاست‌های فناوری، صنعتی، آموزشی و تربیتی (به منظور افزایش زمینه‌های تجاری‌سازی و کاربردی کردن دانش در صنایع)؛ برنامه‌ریزی برای ارتقای دانش (از طریق آموزش سازمان یافته) و شایستگی‌های جمعی در سه سطح - بنگاه‌ها (یادگیری مبانی مدیریتی و سازمانی)، دولت (تدوین سیاست‌ها، اجرا و ارزیابی) و جامعه (نهادهای رسمی و غیررسمی) - اقدام نماید. ضمن آنکه برای به روزرسانی توانمندی‌های مولد، از سیاست‌های تشویقی در زمینه ارتقای تحقیق و توسعه، توسعه مهارت‌ها، پوشش ریسک و هزینه بالای فعالیت‌های جدید، نهادسازی و حفظ حقوق مالکیت فکری، جلب سرمایه‌گذاری خارجی در صنایع هدف، حتی مشارکت با بخش خصوصی (به شرط آنکه در طول زمان کاهش یابد) دنبال شود. این در حالی است که یکی از ویژگی‌های مهم توسعه صنعتی کشور استمرار طولانی مدت راهبرد جایگزینی واردات و اتخاذ سیاست‌های حمایتی غیرگزینشی، بی‌قید و شرط و از نظر زمانی نامحدود بوده که اثرات منفی خود را متوجه پویایی‌های رشد درازمدت صنعتی کشور کرده و در کنار نبود فشار ناشی از قرار گرفتن در معرض رقابت خارجی، به رخوت فناورانه صنعت داخلی انجامیده است. از تبعات دیگر این سیاست کوچک شدن مقیاس تولید، بالا بودن قیمت تمام شده محصولات، کیفیت پایین کالاها و غیررقابتی شدن محصولات داخلی در بازارهای خارجی است. به علاوه بدلیل حمایت‌های تجاری بسیار زیاد از بنگاه‌های داخلی، بنگاه‌ها

به فعالیت‌های تحقیق و توسعه، نوآوری و ارتقای سرمایه انسانی توجه بسیار کمی دارند که نتیجه آن پایین بودن شدت استفاده از نیروی انسانی متخصص و سطح پایین سواد شاغلان در بخش صنعت کشور است.

از منظر طراحی اسناد سیاست صنعتی کشورهای مختلف نیز دو گروه سیاست اصلی قابل تصور است: سیاست صنعتی افقی و سیاست صنعتی عمودی. سیاست صنعتی افقی مبتنی بر تقویت عمومی کارکردهای بازار (شفافیت اطلاعات، حقوق مالکیت و ...) بدون گزینش صنایع، بنگاه‌ها یا فناوری‌های خاص، مانند توسعه نظام مالی، حمایت از حقوق مالکیت فکری و ... در این نوع سیاست دامنه درجه حمایت از صنایع مشخص نیست. از این رو در سیاست صنعتی افقی چندان به اولویت‌بندی صنایع پرداخته نمی‌شود. اما حالت‌های خاصی نیز وجود دارد. به عنوان مثال اعطای یارانه به انواع مشخصی از فعالیت‌های تحقیق و توسعه.

در سیاست صنعتی عمودی، دولت به سمت اولویت‌بندی رشته فعالیت‌ها و حمایت از یک سری از آنها حرکت می‌کند. این نوع سیاست‌ها به طور مشخص توسعه رشته فعالیت‌های خاصی را دنبال می‌کند. بدیهی است در انتخاب صنایع هدف، معیارهای مختلفی می‌باید مورد نظر قرار گیرد که برخی از آنها ناظر به عملکرد گذشته و برخی دیگر ناظر به شرایط آتی و مخاطرات محیط خارجی است.

اغلب کشورها هر دو نوع سیاست را در پیش گرفته‌اند، اگرچه انتخاب صنایع منتخب یک ضرورت در بحث سیاست صنعتی است. محوریت دولت در اتخاذ سیاست صنعتی باعث می‌شود ظرفیت ساختاری و نهادی دولت به عنوان یک عامل اساسی در موفقیت سیاست‌های صنعتی اهمیت یابد. بر همین اساس، طرح «تدوین سیاست‌های صنعتی، معدنی و تجاری ایران» با مشارکت معاونت طرح و برنامه وزارت و مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، و بهره‌گیری از نظرات خبرگی جمعی بالغ بر ۱۰۰۰ نفر از صاحب‌نظران حوزه‌های مختلف صنعت، معدن و تجارت کشور از اواسط سال ۱۳۹۸ خورشیدی در دستور کار وزارت صنعت، معدن و تجارت قرار گرفت و نتایج آن در قالب این سند ارائه می‌شود. روش‌شناسی تدوین سند پیش‌گفته در پنج محور اصلی به شرح زیر انجام شده است:

الف. طراحی و پیاده‌سازی ساختار اجرایی طرح

ب. طراحی و تصویب چارچوب محتوایی سند

ج. تدوین الزامات سیاستی سطح کلان

د. تدوین سیاست‌های کارکردی (بین‌بخشی)

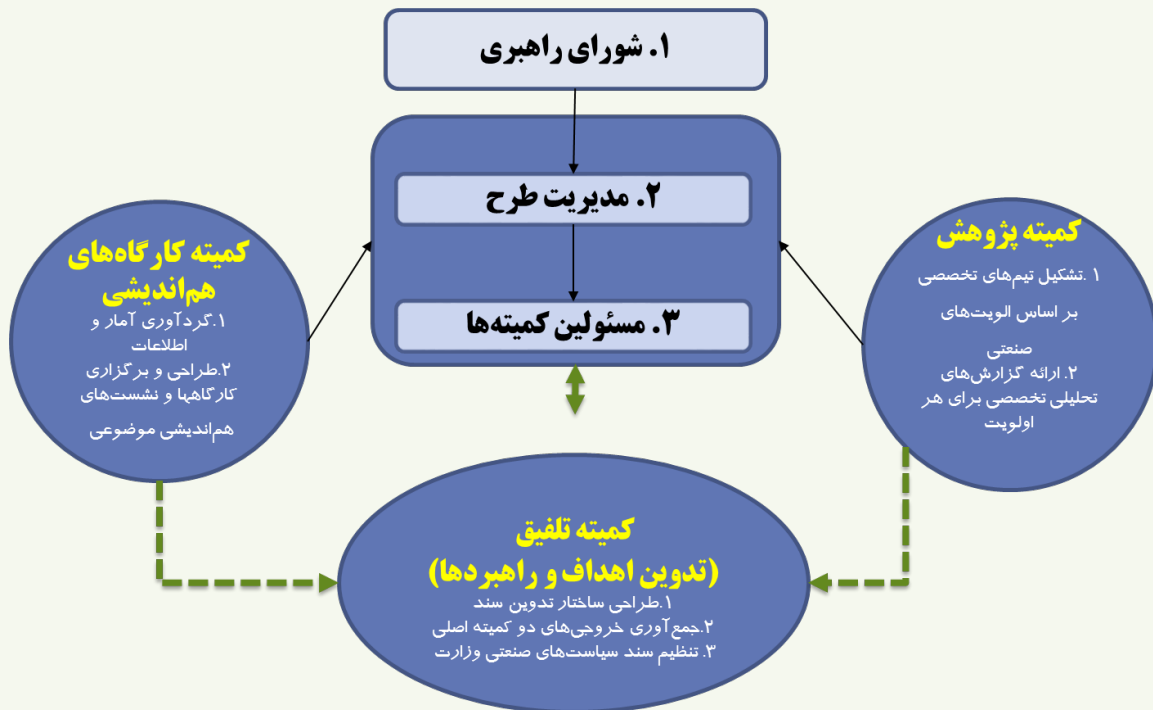
ه. تدوین بسته‌های سیاستی عمودی (ناظر بر توسعه صنایع پیشران و دارای اولویت)

در ادامه هریک از محورهای فوق به صورت مشروح تبیین خواهد گردید.

۱. شایان ذکر است مطالب ارائه شده در این سند به استناد ۲۵ جلد گزارش پشتیبان به تفکیک سطوح سیاستی فرابخشی، بین‌بخشی و بخشی تدوین گردیده است، لذا شرح تفصیلی مفاد مطروحه در پیوست پشتیبان موجود است.

۲ ساختار اجرایی تدوین سند

با توجه به گستردگی و دامنه شمول و همچنین ضرورت ایجاد اجماع در میان ذی نفعان اصلی، ساختار اجرایی تدوین سند سیاست‌های صنعتی، معدنی و تجاری متشکل از سطوح راهبردی، مدیریتی و تخصصی به شرح شکل ۱ طراحی شده است.

شکل ۱. ساختار اجرایی تدوین سند سیاست‌های صنعتی، معدنی و تجاری کشور

در سطح راهبردی، با حضور نمایندگان نهادهای حاکمیتی و سیاستگذار در این حوزه نظیر مرکز پژوهش‌های مجلس، سازمان برنامه و بودجه، وزارت امور اقتصادی و دارایی، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، اتاق‌های بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و تهران و خانه معدن ایران، یافته‌های سیاستی مستخرج از طرح بررسی و تصویب شده است.

در سطح مدیریتی، دبیرخانه، کمیته تلفیق و کمیته‌های تخصصی (افقی و عمودی) ایجاد شده است. تشکیل جلسات کارشناسی با حضور ذی نفعان حوزه تخصصی مربوطه، جمع‌بندی نظرات مطروحه و تنظیم مستندات قابل ارائه به شورای راهبری، برگزاری جلسات شورای راهبری و اخذ بازخوردهای ارائه شده و پیگیری تصویب اسناد سیاستی مستخرج در مراجع عالی، در این سطح تعریف شده است.

در سطح تخصصی، براساس طبقه‌بندی ارائه شده در ساختار محتوایی طرح، کمیته‌های تخصصی برای هر حوزه شناسایی و نتایج برگزاری جلسات کمیته‌ها در قالب بسته سیاستی در حوزه مورد نظر و اسناد پشتیبان مرتبط، تهیه و نهایی شده است (شکل ۲).

شکل ۲. اعضای اصلی کمیته‌های مختلف تدوین سند سیاست‌های صنعتی، معدنی و تجاری کشور

۳ مدل محتوایی تدوین سند

به منظور نگاه جامع و نظام‌مند به تدوین سیاست‌های صنعتی، معدنی و تجاری، شاکله محتوایی سند به‌گونه‌ای طراحی شده است که بیشینه مسئله‌های مربوطه در سطوح مختلف فرابخشی، بین‌بخشی و درون‌بخشی به صورت هم‌زمان مدنظر سیاستگذار قرار گیرد. بر این اساس، سه دسته سیاستی مشتمل بر الزامات سیاستی سطح کلان (مانند ارزی، مالی و ...)، سیاست‌های بین‌بخشی (یا افقی مانند رونق تولید، توسعه بازار و ارتقای فناوری) و سیاست‌های عمودی (یا اولویت‌بندی رشته‌فعالیت‌های صنعتی و معدنی)، به شرح شکل ۳ در نظر گرفته شده‌اند.

۳-۱ تدوین الزامات سیاستی سطح کلان (فرابخشی)

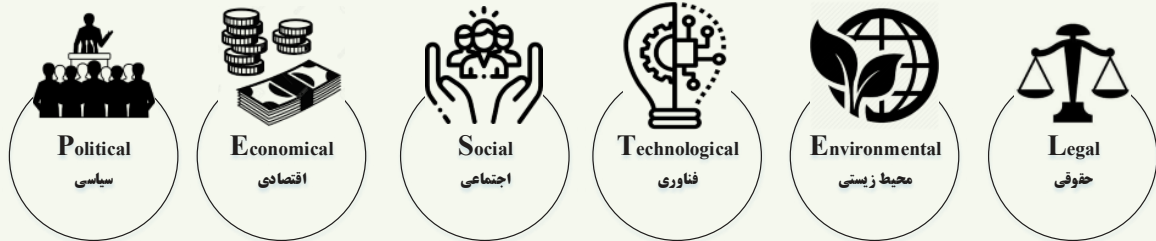
در این سطح لازم است کلیه ذی‌نفعان حوزه سیاست صنعتی، معدنی و تجاری، اعم از مجلس شورای اسلامی، بانک مرکزی، سازمان برنامه‌بودجه، معاونت‌های رئیس‌جمهوری و وزارتخانه‌های مرتبط، به اجماعی در خصوص دامنه بحث و حوزه‌های تحت پوشش آن دست یابند و میزان و چگونگی تأثیرگذاری و تأثیرپذیری سیاست‌ها در رابطه با مباحث اقتصاد کلان و سایر حوزه‌ها (اعم از روابط خارجی، زیرساخت‌ها، روابط کار، نظام آموزشی، محیط‌زیست و ...) را تبیین نمایند. پس از این اجماع و اولویت‌گذاری، لازم است منابع (اعم از انسانی و مالی) در جهت حمایت همه‌جانبه از اولویت‌ها بسیج شوند. تجربیات پیشین نشان می‌دهد که دستیابی به چنین اجماعی، مسیری دور و دشوار است؛ لذا سیاست‌های ارائه‌شده در این سطح در قالب پیشنهاد الزامات فرابخشی برای پیاده‌سازی سند به متولیان کلیدی مربوطه ارائه خواهد شد.

۳-۲ تدوین سیاست‌های افقی (بین‌بخشی)

سیاست‌های سطح افقی (مشترک برای همه رشته‌فعالیت‌های صنعتی و معدنی) با هدف بهبود زیست‌بوم صنعت، معدن و تجارت مبتنی بر کارکردهای اصلی رونق تولید، ارتقای فناوری و توسعه بازار، در قالب سه بسته سیاستی مشتمل بر ۶۰ سیاست، طراحی و تدوین شده است. سیاست‌های مذکور بر اساس شناسایی مهم‌ترین چالش‌های زیست‌بوم صنعت، معدن و تجارت، تحلیل و پس از بررسی طی جلسات کارشناسی کمیته‌های تخصصی مربوطه، جمع‌بندی شده است.

Macro-level policy requirements

الزامات سیاستی سطح کلان

Cross-sectoral (Horizontal) policies

سیاست های بین بخشی (افقی)

Sectoral (Vertical) policies

سیاست های بخشی (عمودی)

شکل ۳. چارچوب محتوایی تدوین سند سیاست های صنعتی، معدنی و تجاری کشور

۳-۳ تدوین بسته های سیاستی عمودی (ناظر بر توسعه صنایع پیشران و دارای اولویت)

بر مبنای روش شناسی و معیارهای منتخب اولویت بندی رشته فعالیت های صنعتی و معدنی، رشته فعالیت های پیشران و دارای اولویت صنعتی و معدنی ده گانه وزارت صنعت، معدن و تجارت مشخص شد که محور تدوین بسته های سیاستی عمودی به شرح ذیل قرار گرفته است:

۱. جامع‌نگری در انتخاب معیارهای اولویت‌بندی رشته فعالیت‌های صنعتی و معدنی

برای اولویت‌بندی رشته فعالیت‌های صنعتی و معدنی، موازین اقتصاد مقاومتی در دو بُعد درون‌زایی و برون‌گرایی مدنظر قرار گرفته‌اند و براین مبنا، معیارهای اولویت‌بندی مشخص شده‌اند؛ این معیارها در دو گروه درون‌زایی متشکل از معیارهای «نسبت ارزش افزوده به ستانده»، «ارزش افزوده»، «پیوندهای پیشین و پسین»، «جایگزینی صادرات»، «اشتغال»، «نسبت اشتغال به سرمایه» و «آب‌بری»؛ و برون‌گرایی شامل معیارهای «صادرات بالقوه»، «عملکرد صادراتی» و «سطح فناوری» است. معیارهای مطروحه، اجتماع معیارها در مطالعات پیشین است. شرح روش‌شناسی و معیارهای بکار گرفته شده در تدوین اولویت‌های صنعتی، معدنی و تجاری (پیوست شماره ۷)، پس از تصویب در شورای راهبری تدوین سند، طی جلساتی با حضور ذی‌نفعان بخش خصوصی (اتاق‌های بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و تهران) و ذی‌نفعان بخشی دولتی (کمیسیون امور زیربنایی، صنعت و محیط‌زیست دفتر هیئت دولت و مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی)، مورد بحث و تحلیل تکمیلی قرار گرفته است.

۲. تجویز سیاست‌های عمودی مبتنی بر تحلیل زنجیره ارزش مسئله محور

نتایج اولویت‌بندی رشته فعالیت‌های صنعتی مبتنی بر معیارهای فوق‌الذکر، به ده صنعت اصلی منتهی شده است. به‌منظور بررسی دقیق و جامع نقاط ضعف و حلقه‌های مفقوده در زنجیره ارزش هریک از این صنایع، کمیته‌های تخصصی گزارش‌های کارشناسی را تدوین کرده و اسناد تدوین شده توسط کارگروه‌های تخصصی مربوطه نهایی شده است. در نهایت، اسناد پشتیبان هر صنعت در شورای راهبری مطرح شده و به تصویب رسیده است.

۴ جایگاه جهانی ایران از منظر شاخص‌های بین‌المللی^۱

از منظر شاخص‌های بین‌المللی رتبه ایران در شاخص‌های رقابت‌پذیری جهانی^۲، ارزش افزوده بخش صنعت از تولید ناخالص داخلی^۳ و شاخص تولیدات صنعتی^۴ از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۲۰ میلادی کاهش یافته و در شاخص‌های نوآوری جهانی^۵، توسعه منابع انسانی^۶، رقابت‌پذیری صنعتی^۷، سهم تحقیق و توسعه از تولید ناخالص داخلی^۸ و سهولت کسب و کار^۹ وضعیت بهتری را نمایان داشته است. همچنین وضعیت ایران در شاخص‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی^{۱۰} و آزادی اقتصادی^{۱۱} نیز بدون تغییر اما با وضعیتی نه چندان مطلوب برآورد شده است (جدول ۱).

جدول ۱. جایگاه اقتصاد ایران در شاخص‌های بین‌المللی (مقایسه وضعیت کنونی با سال ۱۳۸۵)

شاخص	نهاد متولی	وضعیت سال ۱۳۸۵	وضعیت کنونی سال ۱۳۹۹
سهم ارزش افزوده بخش صنعت (شامل ساخت) از GDP	بانک جهانی	۴۸٫۲۶ درصد	۳۱٫۷ درصد
نسبت هزینه‌کرد تحقیق و توسعه به GDP	یونسکو	۰٫۵۶ درصد	۰٫۸۳ درصد*
توسعه منابع انسانی	بانک جهانی	رتبه: ۹۶ از ۱۷۷ امتیاز: ۰٫۷۴۶	رتبه: ۷۰ از ۱۸۹ امتیاز: ۰٫۷۸۳
رقابت‌پذیری صنعتی	یونیدو	رتبه: ۶۸ از ۱۵۲ امتیاز: ۰٫۳۷	رتبه: ۵۶ از ۱۵۲ امتیاز: ۰٫۵۲
تولیدات صنعتی	یونیدو	۱۱٫۲ درصد	۱۰٫۵ درصد
سهولت کسب و کار	بانک جهانی	رتبه: ۱۴۲ از ۱۹۰**	رتبه: ۱۲۷ از ۱۹۰***
رقابت‌پذیری جهانی	مجمع جهانی اقتصاد	رتبه: ۶۶ از ۱۴۴ امتیاز: ۴٫۲۲ از ۷+	رتبه: ۹۹ از ۱۴۲ امتیاز: ۵۳ از ۱۰۰***

۱. به تفصیل در گزارش پشتیبان شماره دوم سند تحت عنوان بررسی وضعیت ایران از منظر شاخص‌های بین‌المللی، به این موضوع پرداخته شده است.

2. Global Competitiveness Index (GCI)
3. Industry (including construction), value added (% of GDP)
4. Industrial Production Index (IPI)
5. Global Innovation Index (GII)
6. Human Development Index (HDI)
7. Competitive Industrial Performance index (CPI)
8. Research and development expenditure (% of GDP)
9. Ease of Doing Business
10. Foreign direct investment (FDI)
11. Index of Economic Freedom

شاخص	نهاد متولی	وضعیت سال ۱۳۸۵	وضعیت کنونی سال ۱۳۹۹
آزادی اقتصادی	مؤسسه هریتیج	رتبه: ۱۵۱ از ۱۵۷ امتیاز: ۴۴ از ۱۰۰	رتبه: ۱۶۴ از ۱۷۱ امتیاز: ۴۹٫۲ از ۱۰۰
نوآوری جهانی	سازمان جهانی مالکیت فکری	رتبه: ۹۵ از ۱۲۵ امتیاز: ۲۸٫۴ از ۱۰۰++	رتبه: ۶۷ از ۱۳۱ امتیاز: ۳۰٫۸۹ از ۱۰۰
سهم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از GDP	بانک جهانی	۰٫۸۷ درصد	۱٫۱۳ درصد*

* آخرین آمار کشور ایران در سال ۲۰۱۷ میلادی منتشر شده است.
 ** اولین آمار کشور ایران در سال ۲۰۰۸ میلادی منتشر شده است.
 *** آخرین آمار کشور ایران در سال ۲۰۱۹ میلادی منتشر شده است.
 + اولین آمار کشور ایران در سال ۲۰۱۲ میلادی منتشر شده است.
 ++ اولین آمار کشور ایران در سال ۲۰۱۱ میلادی منتشر شده است.

بررسی شاخص‌های بین‌المللی نشان می‌دهد که عوامل مختلفی در کاهش جایگاه ایران در برخی شاخص‌ها مؤثر است. یک عامل سرعت قابل توجه کشورها در اصلاحات مرتبط با این شاخص‌ها است و عامل دیگر برخی اقدامات ایران که منجر به کاهش امتیاز برخی زیرشاخص‌ها شده است. هرچند عامل تحریم نیز به عنوان یک عامل زمینه‌ای بر عملکرد برخی از حوزه‌ها اثر سوء به همراه داشته است.

۵ چشم‌انداز سند سیاست‌های صنعتی، معدنی و تجاری ایران

در راستای تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی ایران، به منظور تقویت اقتصاد مستقل کشور بر اساس آموزه‌های درون‌زایی و برون‌گرایی اقتصاد مقاومتی و سیاست‌های کلی بخش صنعت و معدن، چشم‌انداز توسعه صنعت، معدن و تجارت کشور در افق ۱۴۱۴ عبارت است از:

«دستیابی به جایگاه نخست توسعه صنعتی، معدنی و تجاری در سطح منطقه»

با ویژگی‌های:

- مشوق جریان سرمایه‌گذاری کلان به بخش صنعت، معدن و تجارت
- تسهیل‌گر تمامی رشته‌فعالیت‌های صنعتی و معدنی
- حمایت‌گر ارتقای زنجیره ارزش صنایع پیشران و دارای اولویت

۱. منطقه آسیای جنوب غربی شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه

۶ اهداف کلان

سیاست صنعتی مبتنی بر چشم‌انداز پیش‌گفته، اهداف ذیل را دنبال می‌کند:

۱. افزایش سهم صنعت و معدن در تأمین مالی سطح کلان کشور از طریق:

- ارتقای مبادی تأمین مالی خارجی در بخش صنعت و معدن از جمله تولید مشترک یا سرمایه‌گذاری مستقیم
- تنوع بکارگیری ابزارهای مالی تخصصی در حوزه صنعت و معدن
- افزایش نقش تأمین مالی دولت در توسعه صنعتی
- تزریق جریان پولی و ارزی کشور به بانک‌های تخصصی حوزه صنعت، معدن و تجارت

۲. افزایش سهم صنعت و معدن در صادرات، تولید و اشتغال نیروی کار ماهر و تحصیل‌کرده دانشگاهی از طریق:

- استفاده حداکثری از فرصت‌های جهانی و منطقه‌ای
- افزایش سهم خدمات متصل به تولید در زنجیره ارزش صادرات صنعتی
- افزایش سهم بخش خصوصی از تولید و صادرات صنعتی

۳. ارتقاء موقعیت درون‌زایی بخش در خلق ارزش افزوده صنعتی و معدنی از طریق:

- تکمیل زنجیره ارزش متوازن و تقویت خوشه‌ها و اصلاح ساختار
- افزایش بهره‌وری نیروی کار و سرمایه
- به‌کارگیری بهینه فناوری روزآمد و برتر
- افزایش دسترسی به بازار داخلی و خارجی
- کاهش میزان وابستگی وارداتی محصولات صادراتی صنعتی
- افزایش پایداری زیست‌محیطی تولیدات صنعتی و صادراتی

۴. خوداتکایی ارزی رشته‌های صنعتی با هدف مقابله با ضربه‌پذیری درآمد حاصل از نفت و گاز از طریق:

- ارتقاء کیفیت تولید و صادرات صنعتی

۱. به تفصیل در گزارش پشتیبان شماره پنجم سند تحت عنوان روش‌شناسی و هدف‌گذاری کمی اهداف سطح کلان صنعت، معدن و تجارت کشور، به این موضوع پرداخته شده است.

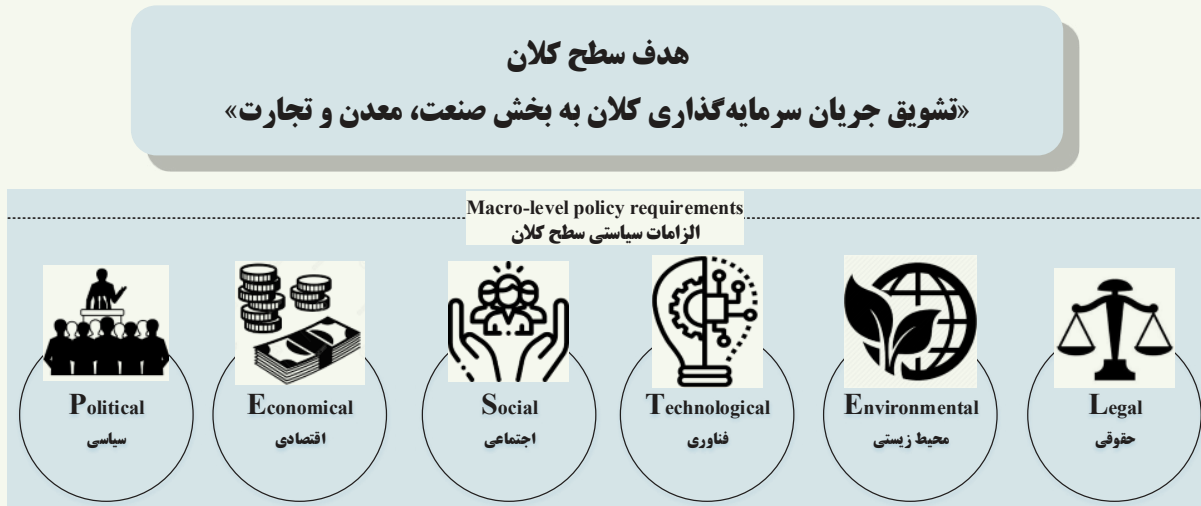
- افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات با فناوری بالا و متوسط
 - ارتقای توان رقابت پذیری صادراتی محصولات صنعتی
 - افزایش مشارکت در زنجیره های ارزش جهانی
- مجموعه اهداف کمی ناظر بر چشم انداز پیش گفته را نیز به شرح جدول ۲ در دو سناریو می توان برشمرد.

جدول ۲. اهداف کمی توسعه صنعت، معدن و تجارت در دو سناریوی رشد ملایم و رشد شتابان

شاخص	سال ۱۳۹۸	سال ۱۴۱۴ (رشد ملایم)	سال ۱۴۱۴ (رشد شتابان)
سهم ارزش افزوده بخش صنعت، معدن و تجارت از GDP (درصد)	۴۵/۸	۶۱/۶	۷۴/۲
سهم ارزش افزوده بخش صنعت از GDP (درصد)	۱۶/۹	۲۲/۸	۲۶/۹
سهم ارزش افزوده بخش معدن از GDP (درصد)	۱۶/۳	۲۱/۹	۲۶/۶
سهم ارزش افزوده بخش بازرگانی از GDP (درصد)	۱۲/۶	۱۶/۹	۲۰/۷
سهم اشتغال صنعت و معدن از اشتغال کل (درصد)	۳۱/۷	۳۶/۵	۴۶
سهم صادرات صنعتی از صادرات کل (درصد)	۱۴/۸	۲۱/۵	۳۲/۶
سهم محصولات با فناوری متوسط به بالا از کل محصولات ساخته شده صنعتی (درصد)	۳۶/۳	۵۲/۶	۶۳/۵
سهم هزینه کرد بنگاه های تجاری در بخش تحقیق و توسعه از کل هزینه کرد تحقیق و توسعه کشور (درصد)	۱۶/۵	۳۱/۴	۴۱/۳
سهم صادرات محصولات با فناوری متوسط به بالا از کل صادرات غیرنفتی (درصد)	۲۵/۲	۳۶/۵	۵۵/۴

۱ براساس اطلاعات مرکز آمار
 ۲ براساس اطلاعات بانک مرکزی ج.ا.ا.

۷ الزامات سیاستی سطح کلان (فرابخشی)

شکل ۴. طبقه‌بندی الزامات فرابخشی سند

بافتار پیاده‌سازی سند سیاست‌های صنعتی، معدنی و تجاری کشور ایران است، لذا می‌باید همسو با هدف‌گذاری‌های سطح کلان اسناد بالادستی کشور تدوین و پیاده‌سازی شود. بدین منظور با اتخاذ رویکرد تحلیل محیط سطح کلان (فرابخش) ^۱PESTEL، شانزده سند بالادستی کشور به شرح ذیل بر مبنای شش بُعد رویکرد پیش‌گفته (شکل ۴) تحلیل محتوایی شده است:

- سیاست‌های کلی نظام در بخش معدن (ابلاغی ۱۳۷۹/۱۱/۳)
- سیاست‌های کلی نظام در بخش حمل و نقل (ابلاغی ۱۳۷۹/۱۱/۳)
- چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی (ابلاغی ۱۳۸۲/۸/۱۳)
- سیاست‌های کلی نظام در بخش مالی (مصوب ۱۳۸۳/۲/۱۲)
- سیاست‌های کلی نظام در بخش صنعت (مصوب ۱۳۸۴/۰۵/۲۲ و ابلاغی ۱۳۹۱/۰۹/۲۹)
- سیاست‌های کلی بند «ج» اصل چهل و چهار قانون اساسی (ابلاغی ۱۳۸۵/۴/۱۲)
- سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف (ابلاغی ۱۳۸۹/۴/۱۴)
- سیاست‌های کلی در بخش امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات (ابلاغی ۱۳۸۹/۱۱/۲۱)

1. Political, Economical, Social, Technological, Environmental and Legal (PESTEL)

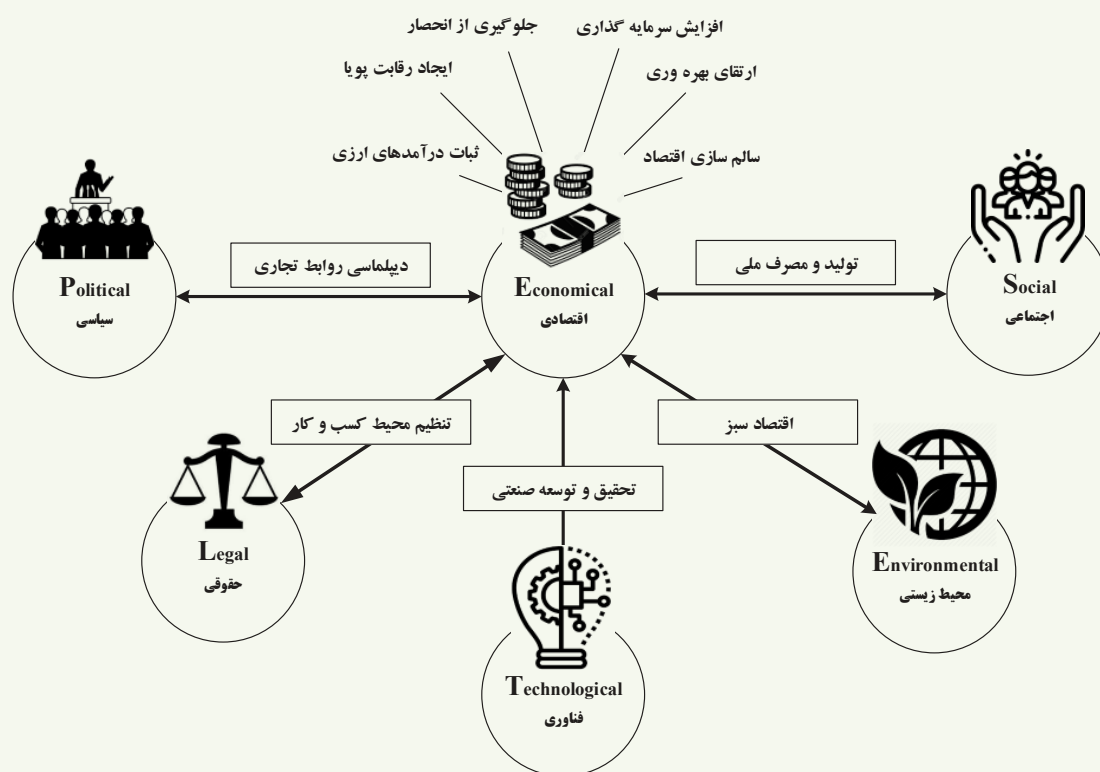
- سیاست‌های کلی نظام در اشتغال (ابلاغی ۱۳۹۰/۴/۲۸)
- سیاست‌های کلی آمایش سرزمین (ابلاغی ۱۳۹۱/۹/۲۱)
- سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی (ابلاغی ۱۳۹۱/۱۱/۲۴)
- سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی (ابلاغی ۱۳۹۲/۱۱/۳۰)
- سیاست‌های کلی علم و فناوری (ابلاغی ۱۳۹۳/۶/۲۹)
- سیاست‌های کلی «برنامه ششم توسعه» (ابلاغی ۱۳۹۴/۴/۹)
- سیاست‌های کلی «محیط زیست» (ابلاغی ۱۳۹۴/۸/۲۶)
- بیانیه گام دوم انقلاب (ابلاغی ۱۳۹۷/۱۱/۲۲)

بر اساس تحلیل انجام شده^۱ بیش از ۸۵ درصد از سیاست‌های بالادستی استخراج شده با محوریت حوزه اقتصادی است و مهمترین کلیدواژه‌های منحصراً اقتصادی شامل: سالم‌سازی اقتصاد، ارتقای بهره‌وری، افزایش سرمایه‌گذاری، جلوگیری از انحصار، ایجاد رقابت پویا و ثبات درآمدهای ارزی، و کلیدواژه‌های مشترک با سایر حوزه‌ها مشتمل بر: دیپلماسی روابط تجاری (مشترک با حوزه سیاسی)، تنظیم محیط کسب و کار (مشترک با حوزه حقوقی)، تحقیق و توسعه صنعتی (مشترک با حوزه فناوری)، اقتصاد سبز (مشترک با حوزه محیط زیستی) و تولید و مصرف ملی (مشترک با حوزه اجتماعی)، هستند (شکل ۵).

۱. به تفصیل در گزارش پشتیبان شماره چهارم سند تحت عنوان تحلیل سیاست‌های سطح کلان حوزه صنعت، معدن و تجارت کشور بر اساس اسناد بالادستی، به این موضوع پرداخته شده است.

Macro-level policy requirements

الزامات سیاستی سطح کلان

شکل ۵. کلیدواژه‌های اصلی مستخرج از اسناد سیاستی بالادستی تأثیرگذار بر بخش صنعت، معدن و تجارت

با توجه به نتایج تحلیل اسنادی، کلیدواژه‌های شناسایی شده و بر مبنای هدفگذاری این سند، مهمترین چالش‌ها و الزامات سیاستی سطح کلان که بستر پیاده‌سازی سیاست‌های بخش صنعت، معدن و تجارت را فراهم می‌آورد در ادامه ارائه شده‌اند.

سمزدایی اقتصاد کلان از بیماری هلندی

چالش اصلی

- تک محصولی بودن (وابستگی به نفت)

هدف سیاستی

- مدیریت درآمدهای ارزی

الزامات سیاستی

- ایجاد محیط با ثبات اقتصادی در سطح کلان شامل ثبات قیمت‌ها و پیش‌بینی‌پذیری و پویایی‌های نظام ارزی
- حمایت از واقعی شدن نرخ ارز
- شناورسازی نظام ارزی
- تقویت بازارهای بین‌بانکی
- توسعه بازار مشتقات

متولیان حاکمیتی

- بانک مرکزی
- سازمان برنامه و بودجه
- وزارت امور اقتصادی و دارایی

سم‌زدایی اقتصاد کلان از بسترهای فسادزایی

چالش‌های اصلی

- وجود انحصارات و درجه پایین رقابت
- عدم حضور پررنگ بخش خصوصی در عرصه اقتصاد

اهداف سیاستی

- ایجاد شفافیت در سیاست‌ها
- خصوصی‌سازی واقعی

الزامات سیاستی

- ارتقای سازوکارهای ایجاد شفافیت در سیاستگذاری دولتی
- بازتعریف نقش دولت و بخش غیردولتی در فعالیتهای صنعتی و تجاری
- گسترش سازوکارهای توسعه مالکیت و مدیریت غیردولتی
- توسعه مدل‌های مشارکت عمومی-خصوصی

متولیان حاکمیتی

- وزارت اقتصاد و دارایی
- مجلس شورای اسلامی
- معاونت حقوقی رییس‌جمهور
- بانک مرکزی
- سازمان برنامه و بودجه
- وزارت صنعت، معدن و تجارت
- اتاق بازرگانی ایران

سم‌زدایی نظام تعاملات و دیپلماسی اقتصادی و تجاری از یک جانبه‌گرایی

چالش اصلی

- محدودیت نظام دیپلماسی اقتصادی و تجاری کشور

اهداف سیاستی

- گسترش پیمان‌های پولی و تجاری دو یا چندجانبه
- تعیین بازارهای هدف و شرکای تجاری جدید
- توسعه سرمایه‌گذاری خارجی اعم از ورود و خروج

الزامات سیاستی

- مشارکت فعال و حضور مؤثر در ترتیبات تجاری و پیمان‌های منطقه‌ای برای ایجاد و گسترش روابط معدنی و صنعتی با شرکای تجاری کشور
- سیاست کلی روابط بازرگانی و مالی کشور مبتنی بر ایجاد تعادل در تراز تجاری و مالی و در حد امکان استفاده از قراردادهای تهاتری^۱ بین مقامات بازرگانی ایران و کشورهای طرف معامله به عنوان یکی از ارکان اصلی و موارد اساسی مورد توجه
- حمایت از سازوکارهای جذب سرمایه‌گذاری خارجی همچون تولید مشترک

متولیان حاکمیتی

- وزارت امور خارجه
- مجلس شورای اسلامی
- بانک مرکزی
- سازمان سرمایه‌گذاری خارجی
- سازمان توسعه تجارت

1. Barter Trade

اصلاح رویه‌های تنظیمی محیط کسب و کار

چالش‌های اصلی

- رویه‌های غیرمنصفانه و ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
- بی‌ثباتی و غیرقابل پیش‌بینی بودن قیمت‌ها (مواد اولیه و محصولات)
- تأمین مالی از بانک‌ها
- بی‌ثباتی سیاست‌ها و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر به کسب و کارها
- تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار

اهداف سیاستی

- ایجاد ثبات اقتصادی
- پرهیز از تغییرات ناگهانی و غافلگیرکننده قوانین و مقررات مربوط به کسب و کارها
- تسهیل فرایندهای کسب و کار

الزامات سیاستی

- ایجاد دادسرای تخصصی برای داوری در دعاوی معدنی و صنعتی
- ساده‌سازی رویه‌های صادرات و واردات و کاهش پیچیدگی تشریفات گمرکی
- اصلاح قوانین مادر، مانند مالکیت معنوی، ضد دامپینگ، کار، تأمین اجتماعی، تجارت و ...
- اصلاح قوانین و ضوابط در ارتباط با تسهیل و روان‌سازی امور برای دستیابی به مقیاس اقتصادی، تجمیع، ادغام، انحلال شرکت‌ها و تشکیل شرکت‌های مادر، هولدینگ، ایجاد خوشه‌های صنعتی و ...
- کاهش الزامات قانونی و رویه‌های غیرضروری مرتبط با توسعه کسب و کارها

متولیان حاکمیتی

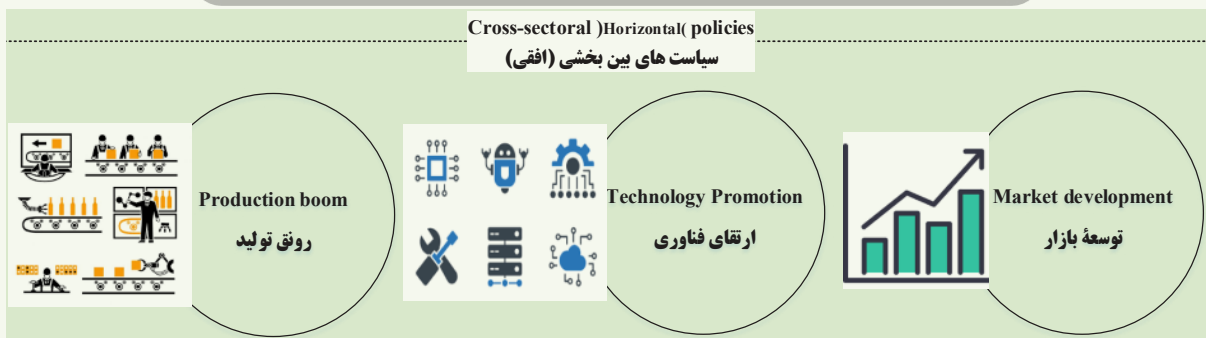
- وزارت صنعت، معدن و تجارت
- قوه قضاییه
- مجلس شورای اسلامی

- بانک مرکزی
- وزارت امور اقتصادی و دارایی
- گمرک جمهوری اسلامی ایران
- سازمان تأمین اجتماعی
- سازمان امور مالیاتی کشور
- سازمان ثبت شرکت‌ها

۸ سیاست‌های افقی (بین‌بخشی)

هدف سطح بین‌بخشی

«تسهیل‌گری برای تمامی رشته‌فعالیت‌های صنعتی و معدنی»

شکل ۶. طبقه‌بندی سیاست‌های افقی

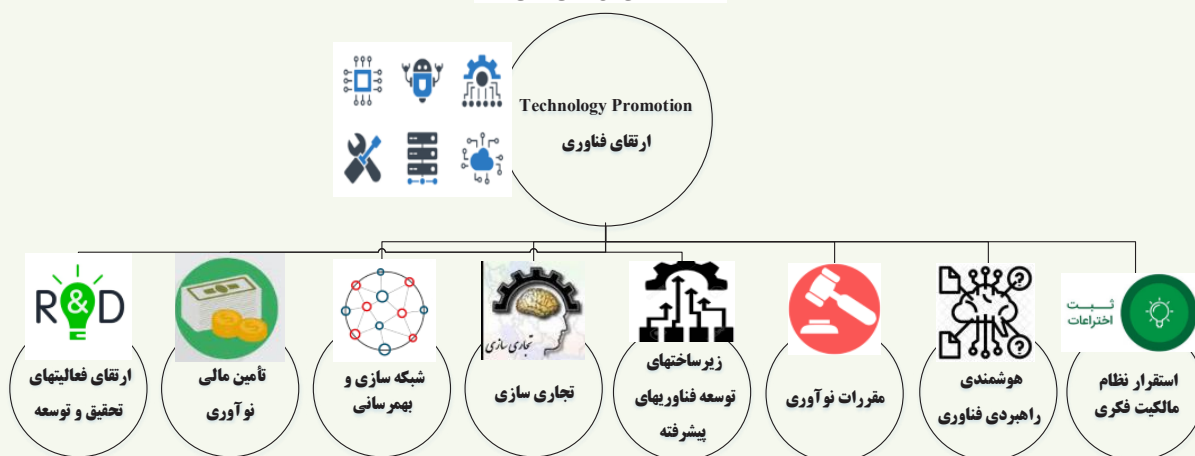
بخش صنعت به دلیل دارا بودن پیوندهای پسین و پیشین قوی با سایر بخش‌های اقتصادی به‌عنوان موتور رشد اقتصادی و محرک اصلی نوآوری شناخته می‌شود. علاوه بر آن، این بخش در حفظ معیشت خانوار از طریق ایجاد اشتغال پایدار و تأمین نیاز کالایی کشور، ارزآوری از طریق توسعه صادرات غیرنفتی، صیانت از منابع ارزی از طریق کنترل و مدیریت جریان واردات کالا، نقش کلیدی دارد. بخش معدن نیز به‌عنوان یکی از بخش‌های تأمین‌کننده نهاده‌های تولید صنعتی، عامل مؤثری در توسعه بخش صنعت و به‌تبع آن، ارزش‌زایی و رشد اقتصادی است. علاوه بر آن، استقرار کشور ایران روی کمربند فلززایی آلپ- هیمالیا (وجود ۱۵ درصد ذخایر معدنی شناخته شده جهان در این کمربند) و با ذخیره قطعی بالغ بر ۵۵ میلیارد تن و تنوع بیش از ۶۴ نوع ماده معدنی موجب شده است تا ایران از جمله کشورهای مطرح دارای انواع مواد معدنی ارزشمند (شامل مواد معدنی فلزی و غیرفلزی، سنگ‌های قیمتی، تزئینی و مصالح ساختمانی) در جهان بوده و این موارد موجب شده بخش معدن از جایگاه ویژه‌ای در اقتصاد کشور برخوردار باشد. در مجموع بخش صنعت و معدن با برخورداری از سهم ارزش افزوده حدود ۳۳ درصدی از تولید ناخالص داخلی، سهم حدود ۳۲ درصدی از اشتغال کشور و سهم حدود ۴۰ درصدی از صادرات غیرنفتی، نقش قابل‌انکاری در رونق یا افول اقتصاد کشور می‌تواند داشته باشد، اگرچه با چالش‌های بسیاری نیز در طی دهه گذشته مواجه بوده که از مهمترین موارد آن عبارتند از:

۱. به تفصیل در گزارش پشتیبان شماره ششم سند تحت عنوان چالش‌های بخش صنعت، معدن و تجارت در ایران، به این موضوع پرداخته شده است.

- افول پیشرانی صنعت و معدن در رشد اقتصادی و پدیده نزول صنعتی
- سهم پایین صنعت و معدن در تشکیل سرمایه ثابت کل کشور
- پایین بودن بهره‌وری نیروی کار و سرمایه
- اتکاء بسیار بالای رشد تولیدات صنعتی به بازار مصرف داخلی و خالص ارزآوری پایین
- قابلیت نفوذ پایین در بازارهای خارجی به دلیل توان رقابتی محدود و مقیاس تولید پایین
- آمادگی پایین قابلیت‌های فناورانه روزآمد
- حاکمیت ساختار شبه‌انحصاری و نقش محدود بخش خصوصی در بخش صنعت و معدن
- سست شدن نسبی زنجیره تأمین

غلبه بر چالش‌های شناسایی شده فوق که تقریباً تمامی رشته‌فعالیت‌های صنعتی مبتنی به آن هستند موضوعی است که در سطح دوم سند با تمرکز بر سیاستگذاری افقی (بین‌بخشی) به تفکیک سه گروه اصلی سیاست‌های مبتنی بر رونق تولید، ارتقای فناوری و توسعه بازار، مورد توجه بوده است (شکل ۶).

شایان ذکر است در هر یک از گروه سیاست‌های پیش‌گفته چند کارکرد سیاستی شناسایی شده و ذیل هر کارکرد، تعدادی سیاست افقی تدوین شده است. برای هر سیاست افقی یک شناسنامه متشکل از: عنوان سیاست، چالش‌های مربوطه، اهداف سیاستی، ابزارهای سیاستی، مشمولان سیاست و ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی موردنیاز برای اجرای سیاست مذکور، ارائه می‌شود.

شکل ۷. طبقه بندی سیاست های ارتقای فناوری

گروه اول: سیاست های ارتقای فناوری

اهداف اصلی

- توانمندسازی مهارتی نیروی کار
- ارتقای سازوکارهای جذب فناوری
- افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات دانش بنیان
- افزایش ضریب نفوذ فناوری در حوزه های راهبردی صنعتی

اقدامات محوری

- اعمال معافیت های مالیاتی ۱۰ درصدی در خصوص هزینه های سرمایه گذاری در تحقیق و توسعه واحدهای صنعتی
- پرداخت ۵۰٪ از هزینه های خرید اختراعات از شرکت های صنعتی، معدنی و تجاری
- حمایت از شکل گیری صندوق های خطرپذیر شرکتی (CVC)
- حمایت از توسعه فضای کار اشتراکی و شتاب دهنده های تخصصی صنعتی و معدنی
- راه اندازی مراکز تحقیق و توسعه در شهرک های صنعتی

شاخص های کلان مرتبط

- درصد محصولات با فناوری متوسط به بالا از کل محصولات ساخته شده صنعتی
- درصد هزینه کرد بنگاه های تجاری در بخش تحقیق و توسعه از کل هزینه کرد تحقیق و توسعه کشور
- درصد صادرات محصولات با فناوری متوسط به بالا از کل صادرات غیرنفتی

متولیان حاکمیتی

- وزارت صنعت، معدن و تجارت
- معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری
- وزارت کار و امور اجتماعی
- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- سازمان امور مالیاتی کل کشور

کارگرد نخست: ارتقای فعالیت‌های تحقیق و توسعه

۱. ارتقای سهم تحقیق و توسعه (R&D) از ارزش افزوده محصولات صنعتی

• مسئله‌های اصلی

- محدودیت منابع مالی و تاثیرپذیری شدید منابع اختصاص یافته به تحقیق و توسعه از نوسانات بودجه دولت
- ضعف نهادهای توسعه‌ای تامین مالی تحقیق و توسعه در بخش صنعت
- سهم بالای خرید تجهیزات خارجی از هزینه‌های تحقیق و توسعه
- انگیزه پایین بنگاه‌ها برای افزایش سهم تحقیق و توسعه به سبب عدم مواجهه تولیدکنندگان با فشارهای رقابت جهانی
- محدودیت مسیرهای بهره‌مندی شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری از معافیت‌های مالیاتی ناشی از فعالیت‌های تحقیق و توسعه

• اهداف

- افزایش سهم تحقیق و توسعه از ارزش ستانده صنعتی و ارزش افزوده صنعتی
- ورود شرکت‌های بزرگ به حوزه توسعه فناوری و استفاده از قابلیت فناوری‌های جدید در توسعه واحدهای تکمیلی

• ابزارهای سیاستی

- حمایت از شکل‌گیری و گسترش مراکز تحقیق و توسعه واحدهای صنعتی و معدنی با استفاده از:
 - الف. ظرفیت طرح مکتبا با ایجاد امکان ارائه تسهیلات مالی جهت حمایت از تجاری‌سازی یافته‌های پژوهشی
 - ب. تخصیص بخشی از منابع مالی ردیف بودجه خرید کالا و خدمات با مبدا خارجی در هر دستگاه به امر تحقیق و توسعه مشترک با شرکت‌های دانش بنیان به منظور دستیابی به خودکفایی در زمینه همان کالاها و خدمات
- حمایت از سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه کاربردی در واحدهای صنعتی از طریق:
 - الف. تامین حداکثر ۵۰ درصد از هزینه پرداخت شده توسط شرکت‌های تولیدی و صنعتی برای فعالیت‌های تحقیقاتی و توسعه‌ای از محل اعتبارات بودجه‌های سنواتی
 - ب. اعمال معافیت‌های مالیاتی ۱۰ درصدی در خصوص هزینه‌های سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه واحدهای صنعتی

- اولویت بندی حوزه‌های با ارزش افزوده بالای دانشی در زنجیره ارزش رشته فعالیت‌های مختلف صنعتی جهت تصویب در کارگروه توسعه تولید، تقاضا و صادرات به منظور بهره‌مندی از مشوق‌های پیش‌بینی شده در برنامه توسعه تولید محصولات دانش بنیان
- انعقاد قرارداد تحقیق و توسعه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری با دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و پژوهشی جهت برخورداری از ۱۰ درصد معافیت مالیاتی

• متولیات حاکمیتی

- کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری دارای پروانه تحقیق و توسعه از وزارت صمت

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- ماده ۶ قانون حمایت از شرکت‌ها و موسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوری‌ها و اختراعات (۱۳۸۹)
- برنامه توسعه تولید محصولات دانش بنیان (۱۳۹۴)
- مصوبه دولت در خصوص اصلاح آئین‌نامه و مواد ۱۴۷ و ۱۴۸ قانون مالیات‌های مستقیم (بند ۸ در زمینه هزینه‌های قابل قبول مالیاتی)
- ماده ۳۱ قانون مالیات‌های مستقیم (بند س)
- قانون طرح الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (ماده ۳۲ اصلاحی)
- قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر (مواد ۴، ۳۱، ۳۲، ۴۴ و ۴۵)

۲. ساماندهی نظام سنجش و ارزیابی فعالیت‌های تحقیق و توسعه

- مسئله‌های اصلی
 - ضعف در شناسایی و رصد فعالیت‌های تحقیق و توسعه در شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری
- هدف
 - سنجش شدت تحقیق و توسعه در شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری و ارائه گزارش سالانه
- ابزارهای سیاستی
 - انتشار گزارش‌های ادواری از فعالیت‌های تحقیق و توسعه
 - پروانه تحقیق و توسعه
- مشمولان طرح
 - کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری دارای پروانه تحقیق و توسعه از وزارت صمت
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - همکاری با مرکز آمار ایران
 - راه‌اندازی مراکز تحقیق و توسعه در شهرک‌های صنعتی

۳. حمایت از شکل‌گیری صندوق‌های خطرپذیر شرکتی (CVC)

• مسئله اصلی

- تمرکز شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری به تحقیق و توسعه داخلی و کم‌توجهی به ظرفیت‌سازی از طریق ایده‌ها و فناوری‌های توسعه یافته در قالب شرکت‌های نوپای فناوری محور

• هدف

- بهره‌مندی شرکت‌های بزرگ صنعتی، معدنی و تجاری از دستاوردهای فناورانه شرکت‌های نوپا و جهت‌دهی به نوآوری استارت‌آپ‌ها در راستای ارتقاء رقابت‌پذیری شرکت‌های بزرگ

• ابزارهای سیاستی

- نهادهای مالی ذیل وزارتخانه از جمله صندوق حمایت از صنایع پیشرفته و بانک صنعت و معدن
- در نظر گرفتن مشوق‌هایی برای شرکت‌های بزرگ داوطلب برای راه‌اندازی CVC
- ترویج نمونه‌های موفق CVC‌های شکل گرفته در شرکت‌های بزرگ
- اعطای وام‌های کم‌بهره و مشروط به شرکت‌های بزرگ صنعتی، معدنی و تجاری برای خرید شرکت‌های دارنده فناوری یا خرید محصول / فناوری از شرکت‌های دانش‌بنیان
- وجوه اداره شده و تسهیلات دولتی هدفمند (مانند یارانه سود تسهیلات) با اولویت شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری مشمول طرح حاضر
- اختصاص حمایت‌های ویژه به شرکت‌های برتر

• مشمولان طرح

- شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری پیشرو

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- اصلاح قوانین مرتبط با شرکت‌های نوپا و ادغام و اکتساب در قانون تجارت
- آیین‌نامه اجرایی ماده (۴۴) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور
- همکاری با صندوق نوآوری و شکوفایی برای تأمین مالی طرح

۴. ایجاد صندوق‌های توسعه فناوری رشته-فعالیتی

- مسئله اصلی

- بالابودن منابع مالی مورد نیاز برای توسعه فناوری و ضعف شرکت‌ها در تأمین منابع لازم

- هدف

- کاهش هزینه‌های مالی لازم برای توسعه فناوری از طریق مشارکت بخش عمومی و خصوصی

- ابزارهای سیاستی

- منابع مالی صندوق حمایت از صنایع پیشرفته و بانک صنعت و معدن

- وجوه اداره شده و تسهیلات دولتی هدفمند (مانند یارانه سود تسهیلات) با اولویت شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری مشمول طرح حاضر

- مشمولان طرح

- شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری فعال در رشته‌فعالیت‌های مشابه

- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- ماده ۴۴ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور

- تصویب قانون «توسعه فناوری در بخش صنعت، معدن و تجارت» در مجلس شورای اسلامی

۵. حمایت از طرح‌های دانش‌بنیان در شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری

• مسئله اصلی

- ضعف سازوکارهای حمایت از طرح‌های دانش‌بنیان شرکت‌های غیردانش‌بنیان صنعتی، معدنی و تجاری در وزارت صنعت، معدن و تجارت

• هدف

- ایجاد ظرفیت حمایت از طرح‌های دانش‌بنیان شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری با استفاده از منابع صندوق نوآوری و شکوفایی

• ابزارهای سیاستی

- منابع صندوق نوآوری و شکوفایی
- صندوق حمایت از صنایع پیشرفته

• مشمولان طرح

- شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری پیشرو

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- برنامه توسعه تولید محصولات دانش‌بنیان (۱۳۹۴)
- هماهنگی با صندوق نوآوری و شکوفایی

۶. ایجاد شبکه تبادل فناوری در وزارت صنعت، معدن و تجارت

- مسئله اصلی
 - ضعف بهره‌برداری از توانمندی‌های فناوریانه داخلی در جهت تقویت نوآوری و رقابت‌پذیری شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری
- هدف
 - تسهیل اتصال شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری به شرکت‌های دانش‌بنیان و فناوری موجود در کشور
- ابزارهای سیاستی
 - ایجاد پایگاه داده از نیازمندی‌های فناوریانه شرکت‌های بزرگ
 - اعطاء تسهیلات مرتبط با طرح نوسازی صنایع به شرکت‌های صنعتی بهره‌بردار از طرح
 - اعطاء اعتبار خریدار (اختصاص یارانه به شرکت‌های زیرمجموعه در صورت خرید از تولیدکنندگان مورد تأیید داخلی و ارائه تسهیلات لیزینگ به خریداران بخش خصوصی)
- مضمولان طرح
 - شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری دارای مجوز از وزارت صمت
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - قانون حمایت از موسسات و شرکت‌های دانش‌بنیان
 - هماهنگی با صندوق نوآوری و شکوفایی

۷. حمایت از توسعه فضای کار اشتراکی و شتاب‌دهنده‌های تخصصی صنعتی و معدنی

• مسئله اصلی

- کمبود فضای فیزیکی، فکری و فرهنگی برای پرورش و حمایت از کارآفرینان صنعت و معدن

• هدف

- کمک به کوتاه کردن روندهای راه‌اندازی، استقرار و توسعه کسب و کارهای نوپا
- ارتقای کیفیت محصولات و خدمات، و ثبات مالی کسب و کارهای نوپا
- ارائه مربی‌گری و مشاوره‌گیری از کارآفرینان پیشکسوت و باتجربه به کارآفرینان
- استفاده از شبکه ارتباطی وسیع موجود در این جوامع جهت توسعه کسب و کارهای نوپا
- کمک به تبدیل استارت‌آپ‌ها به شرکت‌های بزرگ در بلندمدت

• ابزارهای سیاستی

- منابع صندوق نوآوری و شکوفایی
- منابع صندوق حمایت از صنایع پیشرفته
- اختصاص فضای فیزیکی برای ایجاد فضاهای کار اشتراکی و شتاب‌دهنده تخصصی صنعتی و معدنی اولویت‌دار
- پرداخت بخشی از اجاره بهای استقرار در فضاهای کار اشتراکی

• مشمولان طرح

- کلیه کارآفرینان صنعتی، معدنی و تجاری

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری

۸. توسعه پلتفرم‌های توسعه مناطق و خوشه‌های نوآوری صنعتی، معدنی و تجاری

- مسئله اصلی
 - ضعف نگاه توسعه فناوری و نوآوری در خوشه‌های صنعتی شکل گرفته در کشور
- هدف
 - تکمیل زنجیره ارزش و زیرساخت‌های مورد نیاز با هدف توسعه فناوری و نوآوری در خوشه‌های موجود در کشور
- ابزارهای سیاستی
 - ابزارهای حمایت از شرکت‌های فعال در خوشه‌های صنعتی (اعم از کمک‌های فنی و مشاوره‌ای، تخصیص منابع ارزی، تسهیلات مالی، پوشش ریسک‌ها و ضمانت‌ها)
 - ابزارهای حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان
- مشمولان طرح
 - شرکت‌های صنعتی فعال در خوشه‌های صنعتی منتخب
 - شرکت‌های دانش‌بنیان دارای پتانسیل فعالیت در خوشه‌های منتخب
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - آئین‌نامه توسعه خوشه‌های کسب و کار
 - قانون حمایت از موسسات و شرکت‌های دانش‌بنیان

۹. توسعه پلتفرم‌های به هم‌رسانی عرضه و تقاضای کادر فناور

• مسئله اصلی

- ضعف در شناسایی، معرفی و توانمندسازی نیروی کار متخصص و فناور در بخش صنعت، معدن و تجارت

• هدف

- بهبود شرایط به هم رساندن تقاضای نیروی کار متخصص و فناور و عرضه آن در بخش

• ابزارهای سیاستی

- اعطاء مجوز کارگزاری به فعالان بخش خصوصی فعال در این زمینه
- حمایت معنوی از شرکت‌های کارگزار
- اعطاء تسهیلات زمان‌مند و مشروط به عملکرد به کارگزاران فعال

• مشمولان طرح

- شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری پیشرو
- کارگزاران دارای مجوز از وزارتخانه

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- مذاکره با وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و شرکت‌های بزرگ صنعتی، معدنی و تجاری

۱۰. توسعه صادرات کالاها و خدمات با فناوری بالا

- مسئله اصلی
 - پایین بودن سهم صادرات محصولات های تک از کل صادرات غیرنفتی
- هدف
 - افزایش میزان صادرات محصولات با فناوری بالا در کشور
- ابزارهای سیاستی
 - پلتفرم های موجود توسعه صادرات در کریدور صادرات محصولات دانش بنیان
 - منابع مالی حمایت از صادرات سازمان توسعه تجارت
 - منابع صندوق ضمانت صادرات ایران
 - میز دانش بنیان در سازمان توسعه تجارت
- مشمولان طرح
 - شرکت های صنعتی، معدنی و تجاری تولیدکننده محصولات با فناوری بالا
- ظرفیت های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - ماده ۱۱ برنامه توسعه تولید محصولات دانش بنیان (ماده ۴۳ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقاء نظام مالی کشور)
 - ایجاد زیرساخت همکاری مشترک با معاونت علمی و فناوری

۱۱. پیش‌بینی پذیر کردن تقاضای فناوریانه بخش صنعت، معدن و تجارت

• مسئله اصلی

- نظام‌مند نبودن خریدهای دولتی در راستای حمایت از تولیدات فناوریانه داخلی در بخش صنعت، معدن و تجارت

• هدف

- پیش‌بینی پذیر کردن تقاضای فناوریانه بخش صنعت، معدن و تجارت در راستای افزایش خرید از شرکت‌های داخلی با کیفیت

• ابزارهای سیاستی

- سامانه ستاد
- ایجاد ابزارهای خرید تضمینی کالاهای دارای استاندارد ساخت داخل برای شرکت‌های زیرمجموعه وزارتخانه
- اعطاء مجوز و مشوق‌های هدفمند و مشروط به عملکرد به کارگزاران بخش خصوصی برای ایجاد پلتفرم‌های توسعه خریدهای دولتی از شرکت‌های توانمند داخلی

• مشمولان طرح

- شرکت‌های تابعه وزارت صمت
- کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری دارای مجوز از وزارت صمت

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- آئین‌نامه فعالیت سامانه تدارکات الکترونیکی دولت
- نظام‌نامه پیوست فناوری و توسعه توانمندی‌های داخلی
- قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی در تأمین نیازهای کشور

۱۲. حمایت از ثبت اختراعات بین‌المللی

• مسئله اصلی

- کم‌توجهی شرکت‌های ایرانی به ثبت پتنت‌های مستحصل از فعالیت‌های نوآورانه در سطح جهانی و درآمدزایی از آن

• اهداف

- ترغیب شرکت‌های نوآور و پیشرو به ثبت دستاوردهای فکری خود به ویژه در سطح بین‌المللی

• ابزارهای سیاستی

- افزودن معیار ثبت پتنت به شاخص‌های ارزیابی IMI ۱۰۰
- آموزش فرایند و شیوه تجاری‌سازی ثبت اختراعات
- ارائه تسهیلات مالی تا ۵۰٪ هزینه‌های ثبت اختراعات صنعتی

• مشمولان طرح

- شرکت‌های ثبت‌کننده پتنت بین‌المللی
- شرکت‌های پیشرو شناسایی شده

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- ماده ۶ آیین‌نامه اجرایی ماده (۴) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور
- قانون پتنت ایران

۱۳. تشویق شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری به مطالعه و تحلیل اختراعات ثبت شده بین‌المللی و بهره‌گیری از دانش و فناوری بروز آنها

• مسئله اصلی

- عدم بروز بودن دانش و فناوری بومی در خصوص فعالیت‌های نوآورانه در سطح جهانی

• اهداف

- ترویج اهمیت و جریان‌سازی در موضوع ثبت اختراعات در سطح بین‌المللی و داخلی

• ابزارهای سیاستی

- اطلاع‌رسانی و اقدامات ترویجی در خصوص مزایای ثبت اختراعات
- آموزش فرایند و شیوه تجاری‌سازی ثبت اختراعات
- اعطای جایزه ثبت اختراعات صنعتی

• مشمولان طرح

- شرکت‌های پیشرو شناسایی شده

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- کانون پتنت ایران

۱۴. حمایت از تجاری سازی اختراعات صنعتی ثبت شده

- مسئله‌های اصلی
 - ضعف تجاری سازی اختراعات ثبت شده توسط شرکت‌های ایرانی
- اهداف
 - ایجاد ارزش مالی از اختراعات صنعتی ثبت شده
- ابزارهای سیاستی
 - برگزاری رویدادهایی از قبیل سامانه فن بازار با هدف یافتن مشتری برای اختراعات ثبت شده توسط شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری
 - پرداخت ۵۰٪ از هزینه‌های خرید اختراعات از شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری
- مشمولان طرح
 - شرکت‌های پیشرو شناسایی شده
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - ماده ۴ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر
 - بند "ت" ماده ۳ آیین نامه اجرایی ماده ۴ قانون مذکور

۱۵. حمایت از شکل‌گیری کسب و کارهای مکمل ثبت اختراعات

- مسئله‌های اصلی
 - فقدان شرکت‌های خصوصی تکمیل‌کننده زنجیره ثبت اختراعات ملی و بین‌المللی در کشور
- اهداف
 - تکمیل زنجیره ثبت پتنت در کشور با هدف ثبت و تجاری‌سازی اختراعات صنعتی، معدنی و تجاری
- ابزارهای سیاستی
 - اولویت‌دهی به درخواست‌های ثبت‌شده توسط «وکلاهی ثبت اختراع» دارای مجوز از وزارت صنعت، معدن و تجارت
 - پرداخت بخشی از هزینه‌های وکلای محل ۵۰٪
 - پرداخت بخشی از هزینه‌های خرید اطلاعات فنی حاصل از تحلیل پتنت توسط شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری
- مشمولان طرح
 - شرکت‌های فعال در بخش‌های مکمل زنجیره ثبت اختراعات
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - ماده ۴ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر
 - بند "ت" ماده ۳ آیین‌نامه اجرایی ماده ۴ قانون مذکور

کارکرد ششم: زیرساخت‌های توسعه محصولات صنعتی فناوری پیشرفته

۱۶. بهبود نظام استاندارد پشتیبان تولید محصولات دانش بنیان در بخش صنعت، معدن و تجارت

- مسئله اصلی
 - ضعف نظام استاندارد پشتیبان تولید محصولات دانش بنیان در کشور
- هدف
 - ارتقاء نظام استانداردگذاری بخش صنعت، معدن و تجارت در راستای ارتقاء محتوای فناورانه محصولات تولیدی
- ابزارهای سیاستی
 - حمایت مالی بخشی از هزینه‌های دریافت استاندارد
 - نهادهای ارزیابی انطباق خصوصاً آزمایشگاه‌ها و موسسه‌های بازرسی و گواهی‌دهنده
- مشمولان طرح
 - شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری تولیدکننده محصولات با فناوری بالا
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - آزمایشگاه‌های منطبق بر استانداردهای جهانی در کشور

۱۷. حمایت از توسعه زیرساخت‌های آزمایشگاهی

• مسئله اصلی

- کمبود زیرساخت‌های آزمایشگاهی توسعه فناورانه در حوزه‌های صنعتی

• هدف

- توسعه سخت‌افزاری و نرم‌افزاری زیرساخت‌های آزمایشگاهی فناورانه با اولویت ارتقای توانمندی ساخت داخل

• ابزارهای سیاستی

- آئین‌نامه ارزیابی آزمایشگاه‌ها

- حمایت از آزمایشگاه‌های عضو شبکه آزمایشگاهی

- ایجاد پایگاه اطلاع‌رسانی از خدمات و زیرساخت‌های آزمایشگاهی مراکز عضو

- اختصاص حمایت‌های ویژه به آزمایشگاه‌های برتر

• مشمولان طرح

- کلیه آزمایشگاه‌های دارای مجوز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با شبکه‌های آزمایشگاهی موجود در کشور

۱۸. رگولاتوری ورود کسب و کارهای جدید

• مسئله اصلی

- عدم تناسب قوانین و مقررات موجود با ظهور انواع کسب و کارهای جدید

• هدف

- تسهیل ورود کسب و کارهای جدید مبتنی بر فناوری و نوآوری
- تدوین قوانین و مقررات تخصصی برای کسب و کارهای جدید در جهت ایجاد شفافیت برای ساختارها و چارچوب‌های قانونی این حوزه‌ها

• ابزارهای سیاستی

- گسترش شمول کسب و کارهای مجازی به کسب و کارهای مبتنی بر شبکه‌های اجتماعی
- تسهیل اشتغال نیروی انسانی ماهر و صدور پروانه کسب و کار موقت بدون نیاز به گواهی اداره امور مالیاتی و معافیت از خدمت برای متقاضیان
- حضور نماینده اتحادیه کسب و کارهای مجازی در کارگروه (کمیته) تعیین مصادیق محتوای مجرمانه
- ایجاد شعبه رسیدگی به مالیات کسب و کارهای مجازی
- حمایت از تأسیس، ثبت و انحلال استارت‌آپ‌های فناوری
- حمایت از توسعه کسب و کارهای مجازی از طریق مصداق پلمپ شدن فیلترسایت‌های مربوط به کسب و کارهای مجازی
- جلوگیری از ایجاد محدودیت برای پلتفرم‌های ارائه‌دهنده خدمات کسب و کار نوین به موجب اعمال خلاف اعضا

- استقرار شرکت‌های فعال در حوزه کسب و کارهای مجازی در پهنه‌های غیرتجاری

• مشمولان طرح

- کلیه شرکت‌های جدید صنعتی، معدنی و تجاری

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- بند ۱ ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی چگونگی صدور مجوز و نحوه نظارت بر فعالیت افراد صنفی در فضای مجازی و بازاریابی شبکه‌ای (موضوع مواد ۲، ۱۲ و تبصره ماده ۸۷ قانون نظام صنفی)
- ماده ۴ آیین‌نامه اجرایی چگونگی صدور مجوز و نحوه نظارت بر فعالیت افراد صنفی در فضای مجازی و بازاریابی شبکه‌ای (موضوع مواد ۲، ۱۲ و تبصره ماده ۸۷ قانون نظام صنفی)
- ماده ۲۲ قانون جرائم رایانه‌ای
- ماده ۲۵ قانون جرائم رایانه‌ای
- مواد ۲۵۴ و ۲۵۵ قانون مالیات‌های مستقیم
- ماده ۱۳۲ قانون مالیات‌های مستقیم
- هماهنگی با اداره ثبت شرکت‌ها
- ماده ۲۸ قانون نظام صنفی کشور
- هماهنگی با معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری

۱۹. اصلاح نظام کدینگ مجوزها و پروانه‌های تولیدی برای شناسایی صنایع پیشرفته

- مسئله‌های اصلی
 - ضعف در شناسایی محصولات و صنایع پیشرفته
- هدف
 - تدقیق کدهای اختصاص یافته به صنایع پیشرفته به منظور سیاستگذاری بهتر
- ابزارهای سیاستی
 - تعرفه‌های واردات محصولات دانش بنیان و پیشرفته
- مشمولان طرح
 - کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - همکاری با مرکز آمار ایران
 - کمیسیون ماده ۱ آئین‌نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات

۲۰. افزایش تقاضای نوآوری با بکارگیری مقررات کیفی (زیست‌محیطی، سلامت، ایمنی)

• مسئله‌های اصلی

- ناکارآمدی قوانین و مقررات و استانداردهای موجود برای حوزه‌های جدید فناوریانه زیستی

• اهداف

- ایجاد چارچوب‌های مقرراتی پویا متناسب با تغییرات سریع فناوری‌های نوظهور زیستی
- موازنه میان نوآوری با مقررات مربوطه

• ابزارهای سیاستی

- حمایت از ایجاد مرکز تخصصی آینده‌نگاری و پایش حوزه‌های جدید تقاضای نوآوری از طریق رصد پایگاه‌های ثبت اختراعات، تحلیل روندهای فناوری و ...
- حمایت از ایجاد مرکز تخصصی رصد تحولات استانداردهای بین‌المللی در حوزه‌های نوین فناوریانه
- تشکیل کارگروه‌های تدوین و بروزرسانی استانداردهای سازگاری^۱
- تشکیل کارگروه تدوین و بروزرسانی استانداردهای کیفیت^۲
- تشکیل کارگروه‌های تدوین و بروزرسانی استانداردهای ایمنی / زیست‌محیطی / سلامت
- حمایت از تصویب و تنقیح استانداردهای و آیین‌نامه‌های تدوین شده در مراجع ذی صلاح

• مشمولان طرح

- کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری فعال

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- همکاری با سازمان ملی استاندارد ایران
- قانون تقویت و توسعه نظام استاندارد مصوب سال ۱۳۹۶
- قانون ملی ایمنی زیستی مصوب سال ۱۳۸۸
- همکاری با شورای ملی ایمنی زیستی
- همکاری با سازمان حفاظت محیط زیست ایران
- نقشه جامع علمی سلامت مصوب ۱۳۸۹

1. Compatibility Standards

2. Quality Standards

۲۱. حمایت از سرآمدان نوآوری صنعتی، معدنی و تجاری

- مسئله اصلی
 - مشخص نبودن فهرست شرکت‌های بزرگ صنعتی، معدنی و تجاری دارای ظرفیت‌های جذب فناوری و نوآوری
- هدف
 - شناسایی سرآمدان توسعه فناوری و نوآوری در وزارت صنعت، معدن و تجارت به منظور ترویج، تقدیر و ارائه حمایت‌های ویژه
- ابزارهای سیاستی
 - افزودن معیارهای سنجش نوآوری به شاخص‌های ارزیابی IMI ۱۰۰ و IMI ۵۰۰ و یا طرح‌های دیگر وزارتخانه در حوزه انتخاب شرکت‌های برتر از قبیل صادرکنندگان برتر
 - اختصاص حمایت‌های ویژه به شرکت‌های برتر
- مشمولان طرح
 - کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری دارای مجوز از وزارت صمت
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - هماهنگی با سازمان مدیریت صنعتی

۲۲. توسعه آینده‌نگاری و ایجاد اجماع جمعی و پذیرش اجتماعی برای محصولات فناورانه

• مسئله اصلی

- عدم کفایت شناخت عموم مردم و صنعتگران از قابلیت‌ها و مزایای محصولات فناورانه مصرفی و صنعتی

• هدف

- توسعه گفتمان عمومی کاربرد صنعتی فناوری‌های نوظهور

• ابزارهای سیاستی

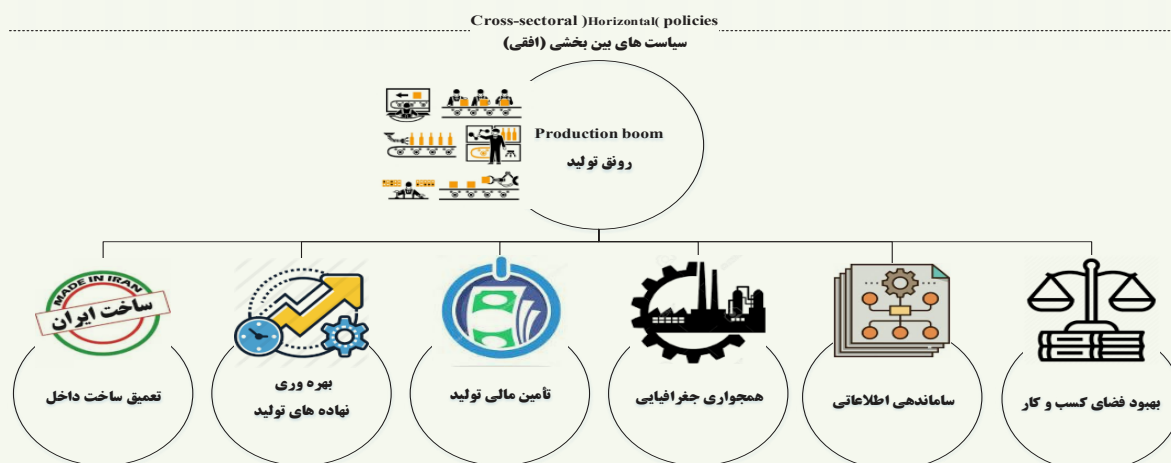
- اجرای برنامه‌های آینده‌نگاری با تمرکز بر صنایع نوظهور دارای ارزش افزوده صنعتی بالا
- برگزاری نشست‌های ترویجی با صنایع
- حمایت از برنامه‌های رسانه‌ای ترویج کاربری محصولات فناورانه
- ایجاد شبکه مروجین رسانه‌ای محصولات فناورانه صنعتی
- حمایت از نشریات صنعتی مروج استفاده از محصولات فناورانه

• مشمولان طرح

- کلیه فعالان حوزه ترویج و رسانه صنعت، معدن و تجارت

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری
- پلتفرم ایجاد گفتمان فناوری در صنعت و معدن

شکل ۸. طبقه بندی سیاست های رونق تولید

گروه دوم: سیاست های رونق تولید

اهداف اصلی

- افزایش ارزش تولیدات صنعتی و معدنی
- افزایش عمق ساخت داخلی تجهیزات و ماشین آلات صنعتی
- تنوع پذیری ابزارهای تأمین مالی تولید
- تقویت هم پیوندی صنایع بزرگ و کوچک

اقدامات محوری

- اعطای مشوق های هدفمند، زمان مند و مشروط برای جلب سرمایه گذار غیردولتی داخلی و خارجی در حلقه تولیدات واسطه ای مواجه با کمبود
- حمایت از برندسازی و تولید تحت لیسانس محصولات ساخت داخل
- پذیرش و تسهیل ضمانت انواع دارائی ها نظیر مالکیت صنعتی، اعتبار بنگاه، ارزیابی دارایی ها، قراردادهای فروش
- راه اندازی مراکز تحقیق و توسعه در شهرک های صنعتی

شاخص های کلان مرتبط

- سهم ارزش افزوده بخش صنعت از GDP کشور (درصد)
- سهم ارزش افزوده بخش معدن از GDP کشور (درصد)
- سهم اشتغال صنعت و معدن از اشتغال کل کشور (درصد)

متولیان حاکمیتی

- وزارت صنعت، معدن و تجارت
- وزارت کار و امور اجتماعی
- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- مجلس شورای اسلامی
- وزارت نیرو
- وزارت امور اقتصادی و دارایی

کارکرد نخست: تعمیق ساخت داخل

۲۳. تقویت صنایع واسطه‌ای در سازماندهی شبکه تأمین صنعتی

• مسئله‌های اصلی

- ضعف ارتباطات شبکه‌ای میان صنایع واسطه‌ای و متقاضیان صنعتی به واسطه پراکندگی و سازمان نایافتگی بخش عمده بنگاه‌های کوچک و متوسط فعال در صنایع واسطه‌ای
- نقایص زنجیره ارزش صنعتی به لحاظ آمایشی
- دوگانگی در بازار محصولات واسطه‌ای به صورت مازاد محصولات با فناوری پایین و کمبود محصولات با فناوری بالا
- رویه‌های انحصارطلبانه صنایع بزرگ واسطه‌ای در تأمین نیاز متقاضیان صنعتی

• اهداف

- تسهیل بسترهای تقارن اطلاعاتی
- تقویت هم‌پیوندی صنایع بزرگ و کوچک
- کاهش هزینه‌های تأمین از داخل در یک زنجیره تأمین متوازن به لحاظ آمایشی
- افزایش پایداری تأمین از داخل

• ابزارهای سیاستی

- ایجاد سازوکارهای رتبه‌بندی و اعتبارسنجی تولیدات صنایع واسطه‌ای کوچک و متوسط
- اعطای مشوق‌های هدفمند، زمان‌مند و مشروط برای جلب سرمایه‌گذار غیردولتی داخلی و خارجی در حلقه تولیدات واسطه‌ای مواجه با کمبود
- تشکیل و تقویت دفاتر محلی مرکز مبادلات پیمانکاری فرعی ایران (میفا) با هدف:
- تسهیل ارتباط کارفرمایان و پیمانکاران و ایجاد شبکه‌ها و کنسرسیوم‌ها
- سازماندهی نمایشگاه‌ها، با هدف شناسایی، ایجاد و توسعه بازار
- ایجاد نمایندگی‌های تجاری و بازرگانی و تبلیغات
- ارتقا و توانمندسازی پیمانکاران از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی و ارائه مشاوره

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- دستورالعمل استقرار نظام مبادلات بیمانکاری فرعی (ISPX) (۱۳۹۶)

۲۴. تعمیق ساخت داخل تجهیزات و ماشین‌آلات خط تولید

• مسئله‌های اصلی

- سطح پایین انتقال فناوری در نتیجه عدم سرمایه‌گذاری خارجی
- تمایل پایین بنگاه‌ها برای بروزرسانی تجهیزات و فناوری‌ها
- وابستگی بالای وارداتی تجهیزات و ماشین‌آلات مورد نیاز صنعت و ضعف توان تولید در داخل
- وابستگی واردات تجهیزات به ارز درآمدهای نفتی

• اهداف

- بهبود قابلیت‌های فناورانه بخش صنعت و معدن
- افزایش عمق ساخت داخلی تجهیزات و ماشین‌آلات صنعتی
- توسعه انتقال فناوری

• ابزارهای سیاستی

- اولویت‌بندی تجاری‌سازی فناوری‌های صنعت و معدن جهت ارائه به مرکز توسعه کسب‌وکار و فناوری (به عنوان نهاد حمایتی در ایجاد و توسعه شرکت‌های فعال و مشاور در حوزه تجاری‌سازی فناوری به‌ویژه محصولات مبتنی بر فناوری‌های پیشرفته)
- تصویب و اجرایی‌سازی لایحه حمایت از مالکیت فکری
- معافیت‌های گمرکی واردات کالاهای نمونه
- ایجاد بانک اطلاعات ظرفیت‌های فناورانه داخلی
- تدوین برنامه توسعه توانمندی‌های فناوری و مهندسی در سطح وزارت صنعت، معدن و تجارت به همراه مدل سرمایه‌گذاری حسب موضوع، نحوه همکاری و مشارکت خارجی

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- ماده ۱۰ برنامه توسعه تولید، تقاضا و صادرات محصولات دانش‌بنیان (۱۳۹۴)
- ماده ۲ شیوه‌نامه اعطای معافیت حقوق گمرکی، سود بازرگانی و عوارض به شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان (۱۳۹۴)
- ماده ۲ نظام‌نامه پیوست فناوری و توسعه توانمندی‌های داخلی در قراردادهای بین‌المللی و طرح‌های ملی (۱۳۹۵)
- ماده ۴۳ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقاء نظام مالی کشور

۲۵. کاهش وابستگی وارداتی در تأمین اقلام حساس و راهبردی

• مسئله‌های اصلی

- عدم وجود فهرست دقیقی از نیازهای گلوگاهی صنعتی و معدنی
- ضعف هماهنگی نهادی در پشتیبانی از ساخت داخل اقلام حساس و راهبردی
- شکست بازار در خرید اقلام گلوگاهی دارای پیچیدگی فنی و نیازمند تحقیق و توسعه
- کمبود تقاضا و فقدان صرفه اقتصادی برای تولید برخی اقلام حساس و راهبردی
- وابستگی بالای وارداتی به مواد اولیه حساس و راهبردی مورد نیاز صنعت و ضعف توان تولید در داخل

• اهداف

- تأمین پایدار و به موقع اقلام حساس و راهبردی صنعتی و معدنی
- هماهنگی نهادی و تدوین الزامات و مشوق‌های مورد نیاز برای حمایت از داخلی‌سازی اقلام حساس و راهبردی صنعت
- تأمین منابع مالی و پوشش ریسک سرمایه‌گذاری در توسعه و تولید اقلام حساس و راهبردی
- بازارسازی و افزایش تقاضا برای اقلام حساس و راهبردی

• ابزارهای سیاستی

- تشکیل کمیته راهبردی تولید داخل اقلام حساس و راهبردی صنعتی و معدنی
- اولویت‌بندی مواد اولیه حساس و راهبردی صنعتی و معدنی
- حمایت از شرکت‌های فعال در خوشه‌های صنعتی اعم از کمک‌های فنی و مشاوره‌ای، تخصیص منابع ارزی، تسهیلات مالی، پوشش ریسک‌ها و ضمانت‌ها
- جهت‌دهی به تقاضای مواد و تجهیزات دانش‌بنیان به خرید از ساخت داخل از طریق اعطای مشوق‌های خرید
- ایجاد شرکت‌های کارگزار خصوصی تبادل فناوری تولید اقلام حساس و راهبردی
- تدوین نظام‌نامه مشابه‌سازی و تجمیع تقاضای اقلام حساس و راهبردی صنعتی و معدنی

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- آئین‌نامه توسعه خوشه‌های کسب و کار
- قانون حمایت از موسسات و شرکت‌های دانش‌بنیان
- بند الف ماده ۹ قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی

- ماده ۱۰ برنامه توسعه تولید محصولات دانش بنیان
- بند ۴ ماده ۱۹ قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی

۲۶. حمایت از برندسازی و تولید تحت لیسانس محصولات ساخت داخل

• مسئله‌های اصلی

- ترجیح مصرف‌کنندگان به استفاده از محصولات تولید خارج از کشور به ویژه برندهای مطرح
- نبود برندهای مطرح و صاحب نام تولید ایران

• اهداف

- حمایت از نوآوری و خلاقیت برندهای ایرانی
- ایجاد محیطی مساعد برای برندسازی در سطح ملی و بنگاهی
- کمک به ایجاد تصویر ذهنی مطلوب از برندهای ایرانی
- کمک به ایجاد نظامی یکپارچه و مسئول در حوزه برندهای ساخت داخل
- کاهش اقتصاد غیررسمی

• ابزارهای سیاستی

- رتبه‌بندی برندهای برتر محصولات ساخت داخل کشور
- برگزاری گردهمایی‌های علمی و کاربردی برند
- حمایت از برگزاری نمایشگاه‌های تخصصی داخلی و خارجی برای معرفی برندهای برتر
- حمایت از تجمیع واحدهای کوچک در جهت تولید مقیاس اقتصادی و دستیابی به برندهای معتبر
- حمایت از قراردادهای سرمایه‌گذاری مشترک (تحت لیسانس) با شرکت‌های دارای برند جهانی
- استفاده از ابزارهای رسانه‌ای در حمایت از برندهای ملی

• مضمونان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی
- قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۶
- آیین‌نامه اجرایی ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۷

۲۷. توانمندسازی منابع انسانی و حمایت از ایجاد تطابق شغلی

• مسئله‌های اصلی

- عدم تناسب بین تخصص افراد و مهارت مورد نیاز مشاغل
- ساختار سنتی و غیررقابتی اقتصاد و عدم تحول جدی در جذب نیروی کار متخصص
- به روز نبودن آموزش‌های نیروی کار و پایین بودن کیفیت آموزش‌ها
- عدم تناسب بین آموزش‌های داده شده به دانشجویان و نیاز بازار کار
- به روز نبودن دانش مدیران
- عدم استفاده کامل از توان بنگاه‌های بخش غیردولتی در ارائه آموزش‌های حین کار
- نبود روش‌های اثربخش ارائه آموزش‌های حین کار در بخش دولتی

• اهداف

- بهره‌برداری بهینه از توانمندی‌های دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی، اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و پژوهشی و فارغ‌التحصیلان مشمول نظام وظیفه سربازی در رفع نیازهای شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری
- ارتقای سطح مهارت‌های حرفه‌ای شاغلین بخش صنعت و معدن
- افزایش تطابق شغل و شاغل در بخش صنعت و معدن

• ابزارهای سیاستی

- پرداخت کمک‌هزینه برای اجرای پایان نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری به دانشجویان، حق مشاوره به استادان راهنما، مشاور یا استادان تاپ و حقوق ماهیانه به سربازان صنعت
- اجرای طرح سربازنخبه صنعت
- اجرای طرح پسادکتری صنعتی
- اجرای طرح اختصاص یک صنعت به یک دانشگاه
- تدوین و اجرای برنامه‌های آموزشی و مهارتی مناسب جهت تربیت مدیران حرفه‌ای صنعتی با بهره‌گیری از توان آموزش‌های بین‌المللی

- ارتقای کیفی مهارت‌های حرفه‌ای شاغلین بخش صنعت و معدن از طریق توسعه آموزش‌های فنی و یادگیری‌های جمعی در قالب الگوی سه جانبه دولت، بخش خصوصی و دانشگاه
- تولید و انتشار اطلاعات فرصت‌های شغلی، منابع انسانی، خدمات کار و آزمون‌ها
- اعمال مشخصه‌های مدیریت منابع انسانی در رتبه بنگاه‌ها
- تدوین و اجرای استاندارد مشاغل در بنگاه‌ها
- تامین ۳۰ درصد هزینه‌های آموزش‌های مهارتی کارکنان بنگاه‌های صنعتی
- برگزاری دوره‌های توانمندساز مدیران در قالب زنجیره ارزش فعالیت‌های صنعتی از طریق شهرک‌های صنعتی

• مضمون طرح

- شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری پیشرو
- دانشجوی تاپ
- استاد تاپ
- سربازنخبه تاپ

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- مذاکره با وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و شرکت‌های بزرگ صنعتی، معدنی و تجاری
- ایجاد سامانه تاپ (توانمندسازی، تولید و توسعه اشتغال پایدار)

۲۸. بازبینی ضوابط قانونی استخدام، نگهداشت و تعدیل نیروی کاری

• مسئله‌های اصلی

- بهره‌وری پایین نیروی کار صنعتی
- مشکلات قانون کار در تعدیل نیروی انسانی
- عدم انعطاف‌پذیری قانون کار در تعیین دستمزدهای نیروی انسانی

• اهداف

- ایجاد همگرایی میان بهره‌وری و هزینه نیروی کار صنعتی
- کاهش بار مالی ناشی از پرداخت‌های صنعتی در ارزش افزوده محصولات صنعتی

• ابزارهای سیاستی

- اصلاح قانون کار با لحاظ برقراری تناسب میان دستمزدهای صنعتی و مولفه بهره‌وری

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- پیگیری و تصویب اصلاحیه قانون کار در مجلس شورای اسلامی

۲۹. بهینه‌سازی الگوی مصرف انرژی و منابع طبیعی در صنایع

• مسئله‌های اصلی

- روند فزاینده سهم انرژی و منابع طبیعی از ارزش ستانده صنعتی
- نظام قیمت‌گذاری حاکم بر بخش حامل‌های انرژی و کاهش انگیزه‌های بهینه‌سازی در واحدهای صنعتی
- رشد منفی بهره‌وری انرژی در کارگاه‌های صنعتی
- انرژی‌بری بالای ماشین‌آلات تولیدی فرسوده و غیراستاندارد

• اهداف

- کاهش میزان ضایعات در فرایند تولید صنعتی با تاکید بر صنایع منبع‌محور
- بهبود تدریجی بهره‌وری انرژی در واحدهای صنعتی و توانایی مواجهه با هدفمندسازی قیمت حامل‌های انرژی

• ابزارهای سیاستی

- مشارکت در تدوین برنامه‌های ارتقای بهره‌وری با سایر دستگاه‌های مسئول در حوزه‌های ذیل:
- الف. بهره‌وری متکی بر رقابت‌پذیری و نوآوری
- ب. بهره‌وری انرژی
- ج. بهره‌وری سبز
- د. بهره‌وری آب
- اجرای برنامه‌های ارتقای بهره‌وری انرژی در صنایع
- اجرای طرح جایگزینی محصولات کم‌بازده صنعتی و پرمصرف با اعطای مشوق‌های مورد نیاز
- بازنگری در استانداردهای مصرف انرژی در صنایع با همکاری مرکز ملی استاندارد از طریق:
- الف. بهره‌گیری از مشوق‌های مالی، مالیاتی و گمرکی
- ب. اخذ جرایم در صورت مصرف مازاد برق (دو برابر تعرفه متعارف همان واحد)، گاز و حامل‌های انرژی (اضافه درصدی از قیمت حاکم)

- اصلاح الگوی مصرف منابع تولید تجدید ناپذیر (آب و انرژی) در بخش صنعت از طریق نوسازی ماشین‌آلات

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- الزامات موضوع تصویب‌نامه شماره ۵۸۱۲۷ هیات وزیران مورخ ۹۳/۵/۲۶
- بند "ز" ماده ۱۱ برنامه جامع بهره‌وری (۱۳۹۴)

- ماده ۱۲ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور (۱۳۹۴)
- بند ب ماده ۴۶ قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۱۳۹۶)
- ماده ۵ آیین‌نامه اجرایی ماده ۲۶ قانون اصلاح مصرف انرژی (۱۳۹۲)
- ماده ۳۹ قانون برنامه ششم توسعه
- ماده ۲ قانون توسعه حمل و نقل و مدیریت مصرف سوخت (۱۳۸۶)
- ماده ۵ آیین‌نامه اجرایی ماده ۲۶ قانون اصلاح مصرف انرژی (۱۳۹۲)
- هماهنگی با وزارتخانه‌های نیرو، نفت، کشاورزی و دفاع
- هماهنگی با سازمان استاندارد
- هماهنگی با سازمان حفاظت محیط زیست

۳۰. حمایت مالی از صنایع کوچک و متوسط

• مسئله‌های اصلی

- اولویت تأمین مالی صنایع بزرگ در ترکیب بهره‌مندی بخش خصوصی و محرومیت نسبی صنایع متوسط و کوچک از منابع اعتباری
- تضییق نظام مالی در خصوص فعالیت‌های صنایع کوچک و متوسط به سبب دشواری دریافت تسهیلات از نظام بانکی توسط صنایع کوچک و متوسط
- تمرکز بر طرح‌های بزرگتر و کم‌توجهی در تأمین مالی سایر صنایع به ویژه طرح‌ها و صنایع کوچک
- محدودیت صنایع کوچک و متوسط در تأمین وثایق
- سهم ناچیز SMEها از اعتبارات سرمایه‌ای دولت (۲ درصد)
- شکاف بین بودجه مصوب و بودجه تخصیصی سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی به SMEها

• هدف

- افزایش کارایی صندوق‌های حمایت مالی از SMEها در بخش صنعت و معدن
- بهبود نسبت کفایت سرمایه (استحکام مالی) برای تأمین مالی صنایع کوچک و متوسط
- افزایش نقش دولت در تأمین مالی SMEها

• ابزارهای سیاستی

- تأسیس بانک صنایع کوچک و متوسط با هدف گسترش ارائه خدمات و منابع به این نوع صنایع
- برنامه‌ریزی برای صدور اوراق ضمانت صنایع کوچک و متوسط از سوی صندوق توسعه ملی در کنار خدمات صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک ایران
- تعهد پذیره‌نویسی صندوق سرمایه‌گذاری جسورانه از سوی دولت (منابع صندوق‌های زیرمجموعه دولت همچون صندوق نوآوری و شکوفایی) برای راه‌اندازی صندوق سرمایه‌گذاری
- اصلاح مقررات مربوط به گواهی سپرده کالایی (کاهش میزان حداقل لازم و نیز امکان پذیرش جمعی موجودی‌ها از طرف نهادهایی همچون کنسرسیوم‌ها، سندیکاها و ...)

- افزایش سرمایه بانک صنعت و معدن و صندوق‌های زیرمجموعه وزارت صنعت، معدن و تجارت با هدف افزایش ظرفیت‌های حمایت از صنایع کوچک و متوسط
- افزایش بودجه سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی
- ارائه مشوق‌های لازم برای جلب مشارکت شرکت‌های خارجی احیاکننده در قالب ترتیبات قراردادی همچون ROO، ROT برای تأمین مالی خارجی پروژه‌های زیرساختی مربوط به صنایع کوچک و متوسط

• مضمولان طرح

- کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری کوچک و متوسط

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با بانک مرکزی
- هماهنگی با صندوق توسعه ملی
- طرح رونق تولید (وفق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی)
- قانون «حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری ...» (مصوب ۱۳۹۶/۵/۳۱)
- ماده ۸ قانون هدفمند کردن یارانه‌ها
- بند ۶ سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه (ابلاغی ۱۳۹۴/۰۴/۰۹)

۳۱. ارتقای نظام رتبه‌بندی اعتباری SMEها

- مسئله‌های اصلی

- فقدان پایگاه جامع اطلاعاتی در ارتباط با اعتبارسنجی مشتریان
- فقدان نظام رتبه‌بندی در دریافت منابع مالی توسط SMEها

- هدف

- اولویت‌بندی اعتباری SMEها برای دریافت منابع مالی

- ابزارهای سیاستی

- راه‌اندازی سامانه رتبه‌بندی اعتباری SMEها
- ایجاد مؤسسات مستقل رتبه‌بندی در ارزیابی SMEها

- مشمولان طرح

- کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری کوچک و متوسط

- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با بانک مرکزی
- هماهنگی با بانک‌ها و صندوق‌های تخصصی
- سامانه برخط رتبه‌بندی بنگاه‌های اقتصادی
- همکاری با مرکز ملی رتبه‌بندی اتاق ایران
- سامانه کارت بازرگانی هوشمند
- سامانه اعتبارسنجی بانک مرکزی

۳۲. تشویق سرمایه‌گذاری خارجی در صنایع دارای اولویت داخلی

• مسئله اصلی

- وجود شکاف فاحش میان پتانسیل جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشور و عملکرد آن
- نامناسب بودن محیط سرمایه‌گذاری در کشور و افزایش زمان و هزینه ورود سرمایه‌های خارجی مصوب
- نبود قانون صریح، شفاف و واحد برای سرمایه‌گذاری خارجی در بازار سرمایه
- عدم تمایل سرمایه‌گذار خارجی برای ورود به فعالیت‌های پایین دست، تولید محصولات با ارزش افزوده بالا، انتقال فناوری و انجام تحقیق و توسعه به دلیل محدودیت‌های قانونی در مورد نوع قراردادها و مشکلات جذب شرکت‌های ادغام یافته نفتی و معدنی
- عدم شکل‌گیری مجموعه شرکت‌های توانمند داخلی حول سرمایه خارجی «بازارمحور»
- بهره‌وری پایین سرمایه‌گذاری‌های خارجی موجود

• اهداف

- بهبود مولفه‌های محیط سرمایه‌گذاری در کشور برای جذب سرمایه‌گذاران خارجی و تسهیل ابعاد مختلف این محیط با هدف کاهش زمان و هزینه
- سوق دادن سرمایه‌گذار خارجی به اولویت‌های صنایع داخلی
- مشارکت بخش خصوصی داخلی (برخوردار از توانمندی‌های موردنیاز) در عموم طرح‌های جدید سرمایه‌گذاری خارجی با هدف شکل‌گیری / ارتقاء توانمندی‌های سازمانی و مدیریتی آنها

• ابزارهای سیاستی

- اعتبار مالیاتی ۱۰۰٪ برای مدت ۸ سال برای سرمایه‌گذاری در رشته‌های hi-tech و با فناوری بالا، در ساخت تجهیزات و ماشین‌آلات و خدمات بالادستی صنایع منبع‌محور
- اعتبار مالیاتی ۱۰۰٪ برای مدت ۵ سال برای سرمایه‌گذاری در انرژی‌های نو و تجدیدپذیر
- معافیت گمرکی برای واردات مواد و قطعات جهت تولید ماشین‌آلات و تجهیزات موردنیاز در صنایع منبع‌محور و همچنین جهت تولید تجهیزات مورد نیاز برای بهبود بهره‌وری در مصرف انرژی برای ۵ سال پس از آغاز بهره‌برداری
- تسهیل صدور ویزا و مجوز کار بلندمدت برای مدیران و کارمندان ارشد خارجی و خانواده‌های آنها
- به میزان سرمایه‌گذاری مجدد درآمدها جهت نوسازی و توسعه ظرفیت تولید (از زمان آغاز بهره‌برداری از سرمایه‌گذاری مجدد) مالیات سود ابرازی برای ۳ سال با نرخ صفر محاسبه می‌شود

- تسهیل در اخذ مجوزهای لازم و پیش نیازهای اساسی از جمله افتتاح حساب، احراز هویت و، بازنگری در میزان مالکیت خارجیان در سهام شرکت‌ها
- قرارداد تأمین خوراک / مواد با قیمت تضمینی برای ۷ سال، در قبال صادرات دو سوم تولید
- اعطای تخفیف ۲۵٪ روی قیمت خوراک / ماده اولیه برای ۷ سال در صورت انجام سرمایه‌گذاری روی مراحل بعدی (با مقیاس لازم) و ایجاد ارزش افزوده بیش از ۵۰٪ در پایین دست
- در صورت قبول شدن در برنامه پیوند صنعتی، اعطای وام با بهره پایین (خاص این برنامه) به میزان ۷۵٪ هزینه‌ها به بنگاه داخلی جهت اجرای پروژه‌هایی که برای ارتقاء توانمندی‌ها و پیوستن به زنجیره تامین بنگاه خارجی الزامی است

• مضمونان طرح

- کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری کوچک و متوسط

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با بانک مرکزی
- هماهنگی با سازمان امور مالیاتی
- قانون مالیات‌های مستقیم جمهوری اسلامی ایران
- طرح رونق تولید (وفق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی)

۳۳. افزایش نقش بانک‌های تخصصی در تأمین مالی فعالیت‌های صنعتی و معدنی

• مسئله‌های اصلی

- نقش محدود بانک صنعت و معدن در تأمین منابع مالی فعالیت‌های صنعتی و معدنی
- افزایش مطالبات معوق و مشکوک‌الوصول این بانک
- مکفی نبودن سرمایه ثابتی بانک در پشتیبانی از سرمایه‌گذاری‌های صنعتی و معدنی

• هدف

- هدایت منابع مالی به بخش‌های مولد و تولیدی

• ابزارهای سیاستی

- افزایش سپرده‌گذاری صندوق توسعه ملی در بانک صنعت و معدن با استفاده از ظرفیت قوانین بودجه‌ای کشور
- افزایش سرمایه پایه بانک با افزایش سرمایه دولت و پیش‌بینی آن برای قوانین
- انعطاف‌پذیری بیشتر بانک مرکزی برای تصمیمات و متغیرهای سیاستی همچون نرخ سپرده قانونی، نرخ سپرده احتیاطی، نرخ جرایم اضافه برداشت در بانک‌های تخصصی در قیاس با بانک‌های تجاری
- توسعه روابط کارگزاری بانکی با شبکه بانکی داخلی و خارجی

• مشمولان طرح

- کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- اساسنامه بانک‌های تخصصی
- عاملیت صندوق توسعه ملی در آرایه تسهیلات ریالی و ارزی
- هماهنگی با بانک مرکزی
- طرح رونق تولید (وفق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی)
- ماده ۸ قانون هدفمند کردن یارانه‌ها
- بند ۶ سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه (ابلاغی ۱۳۹۴/۰۴/۰۹)

۳۴. گسترش بازار بدهی و ابزارهای جدید مالی

• مسئله اصلی

- بهره‌مندی محدود بخش صنعت و معدن از ابزارهای نوین مالی در بازار سرمایه

• هدف

- تنوع‌پذیری ابزارهای تأمین مالی در حوزه صنعت و معدن

• ابزارهای سیاستی

- پذیرش و تسهیل ضمانت انواع دارائی‌ها نظیر مالکیت صنعتی، اعتبار بنگاه، افزایش سرمایه ناشی از تجدید ارزیابی دارایی‌ها، قراردادهای فروش
- گسترش بازار سرمایه برای تأمین مالی صنایع به ویژه صنایع بزرگ
- سهولت صدور اوراق صکوک، اوراق سلف استاندارد و گواهی سپرده کالایی در بازار سرمایه
- طراحی محصولات تخصصی تأمین مالی برای صنایع اولویت‌دار

• مشمولان طرح

- کلیه شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی (ابلاغی ۱۳۹۱/۰۴/۲۴)
- سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه (ابلاغی ۱۳۹۴/۰۴/۰۹)
- سیاست‌های کلی نظام در بخش مالی (مصوبه ۱۳۸۳/۱۰/۱۲)

۳۵. ساماندهی اعطای مجوزهای تولید

• مسئله‌های اصلی

- عدم شفافیت و در نتیجه عدم آگاهی متقاضیان از فرایند و ملزومات صدور مجوز
- عدم یکپارچگی نظام مجوزدهی
- وجود تعداد قابل توجهی واحدهای صنفی بدون پروانه کسب
- وجود دیوان سالاری و لزوم اخذ مجوزهای گوناگون و طولانی شدن زمان و هزینه‌های زیاد برای دریافت مجوز

• اهداف

- ساماندهی مجوزها و حذف مجوزهای اضافی
- تسهیل شرایط اخذ مجوزهای تولید از طریق یکپارچه‌سازی و برخط نمودن فرایند اخذ مجوز
- امکان پیگیری در خصوص صدور مجوزها

• ابزارهای سیاستی

- ایجاد و بروزرسانی درگاه ملی یکپارچه مجوزهای تولیدی کشور
- استفاده از ظرفیت شوراها و اتحادیه‌های صنفی در صدور مجوزها
- انتشار سالنامه کتاب راهنمای سرمایه‌گذاری در ایران

• مضمونان طرح

- کلیه فعالان اقتصادی مجاز تولیدی

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- قانون بهبود فضای کسب و کار مصوب ۱۳۹۰
- قانون رفع موانع تولید و سرمایه‌گذاری صنعتی مصوب ۱۳۸۶

۳۶. پیگیری الزامات بهبود سرمایه‌گذاری در تولید

• مسئله اصلی

- کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در تولید

• هدف

- انگیزه‌بخشی به بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در بخش‌های مولد تولیدی

• ابزارهای سیاستی

- اصلاح و بازنگری قوانین و مقررات مربوط به تولید در حوزه‌های تأمین اجتماعی، مالیاتی، بانکی، گمرکی، محیط زیست و ایمنی
- پیگیری الزامات حوزه تأمین اجتماعی از طریق:
- بررسی سالیانه دفاتر، اسناد و صورت مفاصا حساب بنگاه‌های تولیدی
- اعمال قانون معافیت پنج نفر کارگر از پرداخت سهم بیمه کارفرما
- اعمال رویه واحد در پذیرش چک و سفته به جای سایر وثایق در هنگام تقسیط بدهی
- جلوگیری از ارسال ابلاغیه به آدرس‌های مخدوش و اعمال حق بیمه و جرائم مربوطه بدون اطلاع کارفرما
- استفاده مطلوب از اختیارات قانونی رؤسای سازمان‌های استانی تأمین اجتماعی در تقسیط بدهی‌ها
- پیگیری الزامات حوزه مالیات به ویژه در تسهیل و تسریع استرداد اعتبار مالیاتی فعالان اقتصادی (در مالیات بر ارزش افزوده)
- پیگیری الزامات حوزه بانکی به ویژه در مواردی همچون:
- کاهش زمان و هزینه تبدیل، فروش یا انتقال ارز
- رفع یا کاهش محدودیت در نحوه برگشت ارز حاصل از صادرات (به ویژه برای صنایع کوچک و متوسط)
- پیگیری الزامات حوزه گمرک از طریق:
- پذیرش ضمانت‌نامه‌های صندوق ضمانت صادرات و شرکت‌های بیمه‌ای
- تسهیل شرایط ترخیص درصدی کالا
- پیگیری الزامات حوزه محیط زیست و ایمنی درباره صرف منابع حاصل از اخذ ۱٪ از قیمت فروش به عنوان عوارض آلاینده‌گی از واحدهای تولیدی آلاینده محیط زیست به منظور توسعه و تغییر خط تولید بنگاه‌های تولیدی

• مشمولان طرح

- کلیه فعالان مجاز تولیدی

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- ماده ۲۸ قانون بهبود فضای کسب و کار (مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶)
- ماده ۱۱ قانون هوای پاک (مصوب ۱۳۹۶/۴/۲۵)
- ماده ۱۳۲ قانون مالیات‌های مستقیم
- قانون کار جمهوری اسلامی
- قانون تأمین اجتماعی
- قانون بیمه بیکاری
- سند ملی کار شایسته

۳۷. ایجاد خوشه‌های صنعتی و معدنی به منظور بهبود توسعه منطقه‌ای در کشور

• مسئله‌های اصلی

- عدم اثربخشی بنگاه‌های کوچک و متوسط در ارزش‌افزایی اقتصادی به‌رغم وجود تعداد قابل‌توجه آنها
- عدم توازن منطقه‌ای در توسعه صنعتی و معدنی

• اهداف

- افزایش صرفه‌های ناشی از اقدام جمعی در خوشه‌ها
- افزایش اشتغال منطقه‌ای
- دسترسی به اطلاعات و تسهیل گردش اطلاعات
- توسعه زنجیره فعالیت‌های تکمیلی بنگاه‌ها

• ابزارهای سیاستی

- شناسایی و اولویت‌بندی خوشه‌های صنعتی و معدنی براساس آمایش کشور
- ارزیابی سالیانه آیین‌نامه توسعه خوشه‌های صنعتی و معدنی کشور
- تخصیص بودجه به خوشه‌های صنعتی فعال براساس عملکرد آنها
- حمایت مالی از خوشه‌های دارای اولویت تازه‌تأسیس

• مضمونان طرح

- کلیه فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- آیین‌نامه توسعه خوشه‌های صنعتی و معدنی کشور
- قانون هوای پاک
- بخشنامه اجرای ضوابط و معیارهای استقرار واحدها و فعالیت‌های صنعتی و تولیدی
- دستورالعمل تأمین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط مصوب سال ۱۳۹۸

۳۸. طراحی، احداث و توسعه شهرک‌ها و نواحی صنعتی و معدنی و نظارت بر آنها

• مسئله‌های اصلی

- مخاطرات زیست‌محیطی تولید صنعتی و معدنی در مناطق مسکونی
- عدم نظارت کافی بر فعالیت شهرک‌ها و نواحی صنعتی و معدنی
- عدم توازن منطقه‌ای در توسعه صنعتی

• اهداف

- تسهیل و تمرکز فعالیت‌ها با نگاهی بر حفظ محیط زیست و کاهش هزینه‌های تمام شده تولیدات صنعتی
- افزایش اشتغال منطقه‌ای
- افزایش توان تولیدی و صادراتی متوازن

• ابزارهای سیاستی

- صدور و تمدید جواز تاسیس و پروانه بهره‌برداری شهرک‌های صنعتی
- ایجاد زمینه مناسب فعالیت متخصصین و مشاورین در حوزه تخصصی شهرک
- مکان‌گزینی شهرک‌های صنعتی و معدنی دارای اولویت جدید بر اساس هم‌جواری با قطب‌های صنعتی و دانشگاهی در کلان‌شهرهای کشور
- تخصیص بودجه به شهرک‌های صنعتی فعال بر اساس عملکرد آنها
- حمایت مالی از کسب و کارهای مستقر در شهرک

• مشمولان طرح

- کلیه فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- قانون تأسیس شرکت شهرک‌های صنعتی ایران
- آیین‌نامه اجرایی قانون نحوه واگذاری مالکیت و اداره امور شهرک‌های صنعتی
- دستورالعمل حق بهره‌برداری مصوب سال ۱۳۹۹
- بخشنامه اجرای ضوابط و معیارهای استقرار واحدها و فعالیت‌های صنعتی و تولیدی

کارکرد ششم: ساماندهی اطلاعاتی نظام تولید

۳۹. شفاف‌سازی اطلاعاتی و بهبود نظام آماری تولید صنعتی و معدنی

• مسئله‌های اصلی

- طراحی و پیاده‌سازی جزیره‌ای سامانه‌های اطلاعاتی
- عدم وجود آمار بروز و دقیق

• اهداف

- ایجاد و توسعه سامانه‌های جامع اطلاعاتی (الکترونیکی نمودن خدمات)
- ایجاد پنجره واحد خدمات
- ایجاد شفافیت آماری در تولید

• ابزارهای سیاستی

- یکپارچه‌سازی سامانه‌های بهین یاب و کاداستر و جامع تجارت
- حمایت از استقرار سامانه هوش سازمانی
- توسعه و ارتقای سامانه جامع تجارت از طریق:
- تکمیل سامانه‌های جامع انبار، رصد کالا، بازرسی و شکایت
- تکمیل ارتباطات سامانه جامع تجارت و تهیه اپلیکیشن موبایل مربوطه
- کاهش یا حذف نقش عامل انسانی در فرایند ثبت سفارش
- تدوین نظام نامه آمار و اطلاعات صنعت و معدن و انتشار گزارش‌های سالیانه جامع

• مشمولان طرح

- کلیه فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- زیرساخت‌های اطلاعاتی مرکز توسعه تجارت الکترونیکی
- زیرساخت‌های اطلاعاتی مرکز نوسازی تحول اداری و فناوری اطلاعات
- بند ۳ ماده ۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳
- ایجاد رصدخانه مجازی تحولات رونق تولید
- مسئله اصلی

۴۰. عدم وجود هوشمندی سیاستی مکفی در بخش تولید کشور

• اهداف

- پایش شرایط و روندهای حاکم بر تولید و راهبردهای ملی / منطقه‌ای در محورهای رونق تولید کشور
- به اشتراک‌گذاری دانش موجود و تکرار تجربه‌های موفق تولیدی
- اطلاع‌رسانی در مورد اقدامات سیاستی در حوزه رونق تولید و پیامدهای حاصل از آن

• ابزارهای سیاستی

- ایجاد مرکز پایش تحولات صنعت، معدن و تجارت با رسالت:
- نیازسنجی اطلاعاتی، طراحی و پیاده‌سازی پایگاه رصدخانه مجازی تحولات رونق تولید
- ایجاد سازوکار گردآوری و تحلیل اطلاعاتی در حوزه‌های مورد تمرکز
- تدوین و بروزرسانی پروفایل‌های صنعتی و معدنی مربوطه
- انتشار گزارش‌های تحلیلی سالیانه و ادواری بر حسب نیازهای شناسایی شده
- انتشار گزارش‌های روندیابی آینده
- ارزیابی ادواری شاخص‌های سیاستی تحولات صنعت و معدن

• مضمونان طرح

- کلیه فعالان اقتصادی مجاز
 - بهره‌برداران سیاستگذار در حوزه رونق تولید
- ### • ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
- مصوبه شورای عالی فضای مجازی کشور در خصوص توسعه فضای مجازی سالم، مفید و ایمن

شکل ۹. طبقه بندی سیاست های توسعه بازار

گروه سوم: سیاست های توسعه بازار

اهداف اصلی

- ارتقای توان رقابت پذیری صادراتی محصولات صنعتی
- افزایش صادرات غیرنفتی و تنوع بخشی کالایی و بازاری صادرات غیرنفتی
- توسعه ظرفیت های تولیدی صادرات محور
- افزایش جذب سرمایه گذاری مستقیم صادرات گرا

اقدامات محوری

- اعطای اعتبارات صادراتی بر اساس اولویت های زنجیره ارزش (تحقیق و توسعه، طراحی و ساخت، توزیع و بازاریابی)
- حمایت از ایجاد دفاتر بازرگانی و مراکز تجاری در خارج از کشور برای برندهای داخلی
- امکان سنجی و ایجاد مراکز لجستیک برون مرزی در بازارهای صادراتی هدف
- انعقاد موافقتنامه های شناسایی متقابل روش های ارزیابی انطباق با کشورهای هدف صادراتی
- حمایت مالی از سرمایه گذاری زیرساختی (جهت ایجاد کارخانه های بسته بندی، سردخانه ها و انبارسازی) در کشورهای مناسب، بابت ارسال کالاها به کشورهای ثالث

شاخص های کلان مرتبط

- سهم ارزش افزوده بخش بازرگانی از GDP کشور (درصد)
- سهم صادرات صنعتی از صادرات کل کشور (درصد)
- سهم واردات غیررسمی (قاچاق) از واردات کل کشور (درصد)
- سهم تولید داخل اقلام اساسی و راهبردی از کل مصرف کشور (درصد)

متولیان حاکمیتی

- وزارت صنعت، معدن و تجارت
- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- وزارت امور اقتصادی و دارایی

کارکرد نخست: تأمین مالی صادرات

۴۱. کاهش هزینه و رویه‌های اجرایی اخذ اعتبارات صادراتی

• مسئله‌های اصلی

- مکفی نبودن تسهیلات سرمایه در گردش به واحدهای صادراتی
- فقدان ظرفیت پذیرش بخشی از پیشرفت پروژه و قرارداد خرید محصول به‌عنوان فرایند توثیق
- عدم سهولت دسترسی به اعتبارات بانکی (نوع وثیقه و بروکراسی)، بیمه‌ای و ضمانتی
- نرخ سود بالای تسهیلات ارزی و ریالی اعتبارات صادراتی در ایران
- کارمزد بالای انتقال منابع صندوق توسعه ملی در بانک‌های خارجی به سبب مسئله‌های تحریم بانکی

• اهداف

- ایجاد سهولت در اعطای اعتبارات صادراتی
- کاهش هزینه مالی اعتبارات صادراتی شامل نرخ سود تسهیلات بانکی، کارمزد بیمه‌نامه‌ها و ضمانت‌نامه‌ها

• ابزارهای سیاستی

- پذیرش قبوض موجودی انبار و قراردادهای حساب‌های دریافتی صادراتی به‌عنوان وثیقه استفاده از اعتبارات صادراتی به صورت تسهیلات سرمایه در گردش
- تدوین برنامه سهولت تضامین اعتبارات صادرات کالا و خدمات و گسترش پذیرش تضامین مبتنی بر پروژه
- افزایش مشوق‌های صادراتی از سوی سازمان توسعه تجارت ایران (از محل بودجه دولت) و تخصیص آن به یارانه سود تسهیلات
- پرداخت بخشی از هزینه کارمزد ضمانت‌نامه‌ها و بیمه‌نامه‌های صادراتی
- کاهش نرخ کارمزد اعتبارات، ضمانت‌نامه‌ها و بیمه‌نامه‌های صادراتی
- پرداخت کارمزد انتقال وجوه منابع صندوق توسعه ملی مربوط به اعتبار خریدار از بانک‌های خارجی توسط دولت
- وضع نرخ سود ترجیحی برای اولویت‌های صادراتی در سیاست‌های پولی سالانه کشور

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- بسته حمایت از توسعه صادرات غیرنفتی در سال ۱۳۹۶
- هماهنگی با بانک مرکزی
- هماهنگی با بورس اوراق بهادار
- هماهنگی با وزارت امور اقتصادی و دارایی
- هماهنگی با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی
- هماهنگی با صندوق توسعه ملی

۴۲. حمایت از تأمین مالی صادرات صنایع کوچک و متوسط و دانش بنیان

• مسئله‌های اصلی

- عدم اعطای اعتبارات تحقیق و توسعه به واحدهای صادراتی
- سهم پایین اعتبارات صادراتی جهت بازاریابی و توزیع واحدهای صادراتی
- پایین بودن اعتبارات برای طراحی و نشان‌های تجاری واحدهای صادراتی
- عدم وجود خدمات توزیع و بسته‌بندی

• اهداف

- افزایش اشتغال
- تنوع‌پذیری کالاهای صادراتی
- گسترش ایجاد خوشه‌های صادراتی و شرکت‌های مدیریت صادرات
- شکل‌گیری مشارکت با شرکت‌های خارجی بابت سرمایه‌گذاری در خدمات توزیع و بسته‌بندی

• ابزارهای سیاستی

- تدوین برنامه تأمین مالی صادرات صنایع کوچک و متوسط
- اعطای اعتبارات صادراتی بر اساس اولویت‌های زنجیره ارزش (تحقیق و توسعه، طراحی و ساخت، توزیع و بازاریابی)
- تدوین برنامه تأمین مالی صادرات صنایع دانش بنیان ذیل بانک توسعه صادرات ایران

• مشمولان طرح

- صنایع کوچک و متوسط و دانش بنیان

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با بانک مرکزی
- هماهنگی با صندوق توسعه ملی
- معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری

۴۳. به‌کارگیری ابزارهای نوین مالی در توسعه بازارهای صادراتی

- مسئله اصلی
 - تنوع پایین بازارهای صادراتی کشور
- اهداف
 - ورود به بازارهای صادراتی جدید
- ابزارهای سیاستی
 - تدوین برنامه منسجم جهت هدفمندی اعتبارات خریدار با لحاظ کشورهای موردنظر، کالاهای مرتبط و سقف اعتباری
- مشمولان طرح
 - فعالان اقتصادی مجاز
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - هماهنگی با بانک مرکزی
 - هماهنگی با وزارت امور اقتصادی و دارایی

۴۴. ارائه خدمات مشاوره‌ای مبنی بر رعایت استانداردهای بین‌المللی در قراردادهای صادراتی

• مسئله‌های اصلی

- عدم تقاضا برای اعتبارات بیمه کوتاه‌مدت صندوق ضمانت صادرات به واسطه نوع قراردادهای صادراتی
- صادرات کالا بدون قراردادهای صادراتی به برخی از کشورها (مانند کشورهای CIS) بنا به مسئله‌های تجاری و مالیاتی

• اهداف

- ورود به بازارهای صادراتی جدید

• ابزارهای سیاستی

- ایجاد سامانه‌ای در سازمان توسعه تجارت ایران و تبیین استانداردهای بین‌المللی مربوط به دوره فروش مدت‌دار بر حسب نوع کالا

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با بانک مرکزی
- هماهنگی با وزارت امور اقتصادی و دارایی

۴۵. تقویت سازوکارهای ذخیره‌سازی احتیاطی کالاهای اساسی

• مسئله‌های اصلی

- افزایش مخاطرات ناشی از تکانه‌های بیرونی همچون تحریم‌ها و تشدید ناامنی‌های منطقه‌ای
- عدم تحقق پیش‌بینی‌ها و برنامه‌های تولید داخل کالاهای اساسی
- وابستگی تأمین به واردات در برخی از کالاهای اساسی و نهاده‌های تولیدی

• اهداف

- تأمین معیشتی مردم با تأکید بر کالاهای اساسی
- افزایش تاب‌آوری اقتصاد در مقابله با آثار ناشی از شوک‌های پیرامونی همچون تحریم در حوزه‌های تولید و مصرف کالاهای اساسی
- کاهش وابستگی به واردات در تأمین کالاهای اساسی

• ابزارهای سیاستی

- تدوین تقویم کالاهای اساسی و تعیین شرایط بازار آنها در وضعیت عادی، هشدار و بحرانی با تأکید بر رویکرد پیش‌نگر
- رصد مداوم تولید و ذخیره‌سازی کالاهای اساسی
- صدور مجوز واردات کالاهای اساسی با هدف تأمین مکفی مازاد بر توان تولید داخلی
- تعیین اولویت تخصیص ارز برای تأمین کالاهای اساسی
- خریدهای تضمینی کالاهای اساسی مشمول
- تقویت مباحثان تأمین کالاهای اساسی
- شناسایی، رصد و پایش انبارهای نگهداری کالاهای اساسی
- وضع تعرفه واردات و عوارض صادرات برای کالاهای اساسی
- حمایت از ایجاد و توسعه کسب‌وکارهای مرتبط با تولید کالاهای اساسی

• مشمولان طرح

- مباحثین تأمین غیردولتی (شرکت‌ها و تشکل‌های بخش خصوصی)

- مباشرین تأمین دولتی (شرکت‌های بازرگانی دولتی ایران، پشتیبانی امور دام، سازمان تعاون روستایی و شرکت تأمین نهاده‌های دامی جاهد)
- تولیدکنندگان و واردکنندگان
- **ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز**
- سند نقشه راه تنظیم بازار کشور

۴۶. نظام بخشی به جریان تجارت خارجی از مجاری رسمی

- مسئله‌های اصلی
 - افزایش سهم کالاهای قاچاق به عنوان رقیب تولیدات داخل
- هدف
 - کاهش سهم کالاهای قاچاق در تجارت خارجی
- ابزارهای سیاستی
 - هوشمندسازی زیرساخت‌های توزیعی
 - تقویت نظارت‌های فیزیکی بر بخش‌های مختلف نظام توزیع
- مشمولان طرح
 - فعالان اقتصادی مجاز
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - بند "ذ" ماده ۴ قانون برنامه ششم توسعه

کارکرد سوم: ارتقای همکاری‌های استراتژیک

۴۷. بازساختاردهی نظام حکمرانی مناطق ویژه و آزاد

• مسئله‌های اصلی

- دورشدن مناطق آزاد از اهداف اولیه و تبدیل شدن آنها به سکوی واردات و قاچاق و عدم توفیق در پیشبرد استراتژی توسعه صادرات
- ایجاد شرکت‌های صوری با حیطه فعالیت‌های متفاوت از اهداف مناطق آزاد
- ناکامی مناطق در جذب سرمایه خارجی و داخلی
- عدم استقرار و نظارت کامل گمرک بر تجارت در مناطق
- مکان‌یابی اشتباه مناطق ویژه

• اهداف

- بازتعریف نقش مناطق آزاد با توجه به پتانسیل صادراتی آنها
- استقرار کامل گمرک در مناطق آزاد
- افزایش جذب سرمایه‌گذاری مستقیم صادرات‌گرا

• ابزارهای سیاستی

- عوارض صادراتی
- حمایت‌های غیرمستقیم و مستقیم

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با گمرک
- قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری-صنعتی مصوب ۱۳۷۲ و اصلاحات بعدی آن

۴۸. ارتقای برندسازی به منظور افزایش همکاری‌ها در بخش توسعه بازارهای داخلی و خارجی

• مسئله‌های اصلی

- عدم استمرار حضور کالاهای ایرانی در بازارهای صادراتی هدف
- عدم رقابت‌پذیری محصولات ساخت داخل نسبت به محصولات وارداتی در بازارهای داخلی

• اهداف

- توانمندسازی بنگاه‌های صنعتی در بازارهای صادراتی
- بقای تولیدات ساخت داخل در بازارهای داخلی در برابر هجوم محصولات مشابه خارجی

• ابزارهای سیاستی

- حمایت از تبلیغات بنگاه‌های ایرانی در محیط‌های نمایشگاهی و مراکز تجاری خارج از کشور
- شناسایی قوانین و مقررات محل سهولت تبلیغات برندهای تجاری داخلی در بازارهای خارج از کشور و ارائه پیشنهادات اصلاحی
- حمایت از ثبت بین‌المللی برندهای تجاری داخلی
- حمایت از ساخت و پخش تبلیغات رسانه‌ای برندهای داخلی در رسانه‌های کشورهای هدف
- کمک به حضور برندهای تجاری در پذیرش و اعزام هیات‌های تجاری به خارج از کشور
- کمک به ایجاد دفاتر بازرگانی و مراکز تجاری در خارج از کشور برای برندهای داخلی
- همکاری در برگزاری نمایشگاه‌های تخصصی و اختصاصی از نشان تجاری (برند)‌های برتر داخلی در خارج از کشور
- حمایت از تأسیس مؤسسه‌های ارزش‌گذاری و رتبه‌بندی برندهای تجاری

• مضمونان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- ماده ۳۰ قانون ثبت علائم تجاری کشور
- دستورالعمل‌های مصوب کمیته مرکزی سازمان‌های تبلیغاتی کشور
- ماده ۷ قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان و آیین‌نامه اجرایی آن
- مجموعه قوانین و ضوابط مربوط به تبلیغات محیطی
- مجموعه ضوابط تولید آگهی‌های رادیویی و تلویزیونی

۴۹. امکان‌سنجی و ایجاد مراکز لجستیک برون‌مرزی در بازارهای صادراتی هدف

- مسئله اصلی
 - عدم برخورداری صادرکنندگان از امکانات لجستیکی مناسب (نظیر مراکز توزیع اختصاصی) در بازارهای صادراتی برای تغذیه نیازهای مشتریان در این بازارها در سریع‌ترین زمان
- هدف
 - ایجاد زیرساخت‌های متمرکز برای پشتیبانی از نیازهای صادرکنندگان کشور در بازارهای هدف
- ابزارهای سیاستی
 - تعریف طرحی به منظور شناسایی نیازهای لجستیکی صادرکنندگان در بازارهای هدف و تدوین سازوکاری برای توسعه این مراکز با همکاری بخش خصوصی (از جمله شرکت‌های مدیریت صادرات و تولیدکنندگان دارای امکانات گسترده مشابه در بازارهای هدف)
- مشمولان طرح
 - سازمان توسعه تجارت
 - اتاق‌های بازرگانی صنعت، معدن و کشاورزی
 - تشکل‌های صادراتی
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - امکان برخورداری از حمایت‌های مالی تعریف شده در بسته‌های سالانه حمایت از صادرات غیرنفتی

۵۰. توسعه امکانات و خدمات لجستیکی یکپارچه در شهرک‌ها و نواحی صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی تحت پوشش

• مسئله‌های اصلی

- عدم بهره‌مندی بنگاه‌های مستقر در شهرک‌ها و نواحی صنعتی از زیرساخت‌ها و خدمات لجستیکی یکپارچه
- نبود دانش و تجربه لازم جهت ایجاد مراکز لجستیکی و زیرساخت‌های لجستیکی مشابه در کشور
- عدم آگاهی و انگیزه پایین بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری در مراکز لجستیکی شهرک‌ها و نواحی صنعتی

• اهداف

- شکل‌گیری مراکز لجستیکی در شهرک‌ها و نواحی صنعتی کشور
- ارتقا خدمات لجستیکی در شهرک‌ها و نواحی صنعتی کشور
- ترغیب بخش خصوصی جهت ایجاد مراکز لجستیکی در شهرک‌ها و نواحی صنعتی کشور

• ابزارهای سیاستی

- معرفی فرصت‌های سرمایه‌گذاری حوزه لجستیک در شهرک‌ها و نواحی صنعتی کشور و ارائه مشاوره در این خصوص به بخش خصوصی
- طراحی راه‌حل‌های مشارکت دولت و بخش خصوصی برای ایجاد مراکز لجستیکی در شهرک‌ها و نواحی صنعتی
- ترغیب ارائه‌دهندگان خدمات انبارداری، حمل‌ونقل و سایر خدمات لجستیکی برای استقرار و همکاری مشترک در ارائه خدمات لجستیکی در شهرک‌ها و نواحی صنعتی کشور

• مشمولان طرح

- شهرک‌ها و نواحی صنعتی
- فعالان اقتصادی مجاز در مناطق ویژه
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- دستورالعمل تعیین شرایط و ضوابط مربوط به احداث مراکز لجستیک در شهرک‌ها و نواحی صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی تحت پوشش (۱۳۹۷)
- تدوین دستورالعمل‌های مرتبط با راهکارهای مشارکتی

۵۱. افزایش جذابیت حمل ریلی بار برای بنگاه‌های صنعتی

• مسئله‌های اصلی

- سهم اندک (حدود ۶ درصدی) بخش ریلی از حمل کالا در کشور
- پایین بودن سرعت سیر بار در شبکه ریلی
- بهره‌وری پایین و عدم وجود صرفه ناشی از مقیاس در حمل بار ریلی به دلیل تعدد شرکت‌های حمل و نقل ریلی
- مدیریت غیربهره‌ور دولت بر سیر و حرکت بار در شبکه ریلی
- عدم اتصال مستقیم برخی از مراکز صنعتی و معدنی به شبکه ریلی

• اهداف

- افزایش سهم حمل و نقل ریلی از حمل کالاهای ریل‌پسند در کشور
- کاهش نقش دولت در مدیریت سیر و حرکت بار در شبکه ریلی
- کاهش تعداد و افزایش مقیاس فعالیت شرکت‌های حمل و نقل ریلی کشور
- افزایش اتصال مراکز صنعتی و معدنی به شبکه ریلی از طریق خطوط فرعی

• ابزارهای سیاستی

- تشویق شرکت‌های حمل و نقل به ادغام و یا همکاری مشترک در حوزه‌هایی نظیر برنامه‌ریزی مشترک حمل بار و به اشتراک‌گذاری واگن‌های باری
- واگذاری بهره‌برداری از نواحی مختلف شبکه ریلی به بازیگرانی از بخش خصوصی در راستای ارتقای مدیریت سیر و حرکت بار در شبکه
- بهره‌گیری از راه‌حل‌های مشارکتی بخش دولتی و بخش خصوصی در احداث خطوط فرعی ریلی

• مضمونان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- بندهای ۲۴ و ۲۵ سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه (مصوب ۱۳۹۴) در خصوص اولویت بخش ریل در توسعه حمل و نقل و توسعه حمل و نقل ریلی باری با اولویت تجهیز شبکه و پایانه‌های باری و اتصال شبکه به مراکز بزرگ اقتصادی، تجاری و صنعتی و مبادی ورودی و خروجی مهم کشور و شبکه‌های ریلی منطقه‌ای و جهانی بویژه کریدور شمال - جنوب با هدف توسعه صادرات و ترانزیت بار.
- سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی (مصوب ۱۳۸۴)

- ماده ۵۷ بند (ب)، قانون برنامه پنجساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۹۵) در خصوص افزایش سهم حمل و نقل ریلی بار به حداقل ۳۰٪ با توجه به قانون توسعه حمل و نقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت (مصوب ۱۳۸۶)
- ماده ۵۲ بند (الف) قانون برنامه پنجساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۹۵) در خصوص مشمول شدن سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی در احداث و بهره‌برداری از حمل و نقل ریلی درون شهری و برون شهری، به قوانین و مقررات مرتبط با سرمایه‌گذاری در مناطق کمتر توسعه یافته
- آیین‌نامه تاسیس و فعالیت شرکت‌های ریلی (مصوب ۱۳۸۹)
- تدوین مقررات و دستورالعمل‌های مورد نیاز در موضوعاتی چون تشویق شرکت‌های حمل و نقل ریلی به ادغام یا همکاری، واگذاری بهره‌برداری شبکه به بخش خصوصی و راه‌حل‌های مشارکت بخش دولتی و خصوصی در ایجاد خطوط ریلی فرعی

کارگرد پنجم: توسعه تجارت الکترونیک

۵۲. ساماندهی و یکپارچه‌سازی سامانه‌های ملی تجارت الکترونیکی کشور

• مسئله اصلی

- فرایندهای صادرات و واردات مستلزم مبادله اطلاعات و اسناد بین چندین نهاد مختلف (هرکدام دارای رویه‌های کاری، سامانه‌ها و فرم‌های خاص خود هستند)
- عدم وجود سازوکارهای روان‌ساز و تسهیل‌کننده برای اشتراک اطلاعاتی بین سامانه‌های مختلف

• اهداف

- استقرار یک پنجره واحد تجاری
- افزایش سهم کشور در تجارت بین‌الملل
- کاهش هزینه مبادلات تجاری
- کاهش پیچیدگی‌ها و تأخیر در فرایندهای تجاری
- جذب بیشتر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی
- بهبود اثربخشی و کارایی نظارت‌های رسمی
- افزایش یکپارچگی و شفافیت در امور

• ابزارهای سیاستی

- امکان‌سنجی، طراحی و پیاده‌سازی پنجره واحد تجاری به عنوان داشبورد مدیریت تجارت الکترونیکی کشور

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- بند «الف» ماده ۴ آیین‌نامه اجرایی ماده ۳۲ قانون تجارت الکترونیکی
- اساسنامه مرکز توسعه تجارت الکترونیکی ماده ۳- بند ۱- ح
- طرح تحول اقتصادی
- سامانه‌های تجارت الکترونیکی موجود شامل:
- صدور گواهی الکترونیکی ریشه،

- صدور گواهی الکترونیکی میانی عام،
- تدارکات الکترونیکی دولت،
- نظارت بر فرایند تجارت،
- نماد اعتماد الکترونیکی.

۵۳. حمایت از گسترش بازارهای داد و ستد الکترونیکی

• مسئله اصلی

- بروز نبودن زیرساخت‌های الکترونیکی کشور برای توسعه بازارهای الکترونیکی
- عدم هماهنگی با جریان تجارت بین‌المللی
- عدم اطلاع کامل طرفین تبادلات تجاری از فعالیتهای و نیازهای یکدیگر در امر واردات، صادرات و نیز ترانزیت

• اهداف

- نوسازی و روان‌سازی تجارت
- افزایش سهم کشور در تجارت بین‌الملل
- توسعه صادرات کالاهای غیرنفتی و خدمات
- تقویت توان رقابتی محصولات صادراتی کشور در بازارهای بین‌المللی
- ایجاد بسترهای الکترونیکی یکپارچه برای ارتباط دادن طرفین تبادلات تجاری
- کاهش هزینه‌های حمل‌ونقل در صادرات و واردات کالا (به خصوص زمینی)

• ابزارهای سیاستی

- تدوین سازوکار قانونی برای شکل‌گیری بازارهای داد و ستد الکترونیکی
- تعریف سازوکارهای حمایتی و تشویقی برای تشکیل استارت‌آپ‌ها در این زمینه
- حمایت از شکل‌گیری بازارگاه‌های الکترونیکی حمل‌ونقل بین‌المللی
- ایجاد زیرساخت‌های اعتبارسنجی بازارهای داد و ستد الکترونیکی
- تهیه و تدوین استانداردهای بازارهای داد و ستد الکترونیکی و دستورالعمل‌های اجرایی مربوطه
- راه‌اندازی آزمایشگاه‌های تست (امنیت سایت، نرم‌افزار) بازارهای داد و ستد الکترونیکی
- توسعه پورتال نماد اعتماد الکترونیکی برای بازارهای داد و ستد الکترونیکی
- ایجاد سازوکارهای نظارت بر دریافت شکایات و پیگیری آن

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- قانون تجارت الکترونیکی مصوب سال ۱۳۸۲ مجلس شورای اسلامی
- برنامه جامع توسعه تجارت الکترونیکی مصوب سال ۱۳۸۴ هیئت وزیران و اصلاحیه‌های بعدی آن
- اساس‌نامه مرکز توسعه تجارت الکترونیک
- مرکز صدور گواهی الکترونیکی ریشه

۵۴. تقویت و توسعه نظام اطلاع‌رسانی تجاری

• مسئله اصلی

- عدم دسترسی شفاف و به موقع به آمار تجارت خارجی و عدم وجود رویه درست و واحد در طبقه‌بندی کالایی در آمارهای تجاری

• اهداف

- همسان‌سازی طبقه‌بندی‌های آمار تجارت خارجی کشور میان دستگاه‌های ذی‌ربط مطابق نظام بین‌المللی
- در دسترس قرار گرفتن کلیه آمارهای غیرمحرمانه به صورت شفاف و به موقع در اختیار کلیه ذی‌نفعان

• ابزارهای سیاستی

- تعرفه‌های واردات محصولات دانش‌بنیان و پیشرفته
- سامانه‌های اطلاع‌رسانی تجاری کشور

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- همکاری با مرکز آمار ایران
- کمیسیون ماده ۱ آئین‌نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات

۵۵. بهبود سازوکارهای کنترل کیفیت صادرات و واردات

• مسئله‌های اصلی

- عدم اعمال استانداردهای وارداتی و داخلی متناسب با استانداردهای بین‌المللی
- اتلاف زمان ناشی از کنترل کیفیت صادرات و واردات
- استفاده غیرمتناسب از استانداردهای اجباری صادرات
- عدم وجود زیرساخت‌های آزمایشگاهی موردنیاز

• اهداف

- یکپارچه‌سازی سیاستی و رفع کلیه ابهامات در مورد همپوشانی‌های موجود بین صلاحیت عام سازمان ملی استاندارد با صلاحیت‌های خاص سایر سازمان‌های مسئول
- به‌کارگیری حداکثری استانداردهای موجود بین‌المللی به عنوان مبنای استانداردهای ملی و تعیین ضابطه برای موارد استثنایی
- تقویت زیرساخت‌های لازم در زمینه تجهیزات آزمایشگاهی مخصوصاً در خصوص موارد غیرقابل آزمون در کشور
- رعایت اصول شفافیت و بی‌طرفی در جهت روان‌سازی، حذف فرایندهای موازی و کاهش زمان صدور مجوزهای صادرات و واردات

• ابزارهای سیاستی

- مجوزهای واردات و صادرات
- نظام ارزیابی و مدیریت خطر مطابق معیارها و پروتکل‌های جهانی
- موافقتنامه‌های شناسایی متقابل روش‌های ارزیابی انطباق با کشورهای هدف صادراتی
- موافقتنامه اقدامات بهداشتی و بهداشت نباتی سازمان تجارت جهانی
- موافقتنامه موانع فنی فراراه تجارت سازمان تجارت جهانی
- موافقتنامه تسهیل تجاری سازمان تجارت جهانی

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- هماهنگی با سازمان ملی استاندارد ایران
- هماهنگی با سازمان دامپزشکی
- هماهنگی با سازمان غذا و دارو

- هماهنگی با سازمان حفظ نباتات
- سند جامع و نقشه راه تحول نظام استانداردسازی کشور و مدیریت کیفیت موضوع بند (۳۰) سیاست‌های کلی برنامه ششم
- مواد ۱۱ و ۱۷ قانون حفظ نباتات مصوب ۱۳۶۴
- ماده ۱۶ قانون مواد خوردنی و آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی مصوب ۱۳۴۶
- ماده ۷ قانون دامپزشکی کشور مصوب ۱۳۵۰
- مصوبه بهبود سیاست‌های کنترل کیفیت صادرات و واردات

۵۶. تحریک تقاضای داخلی برای محصولات صنعتی تولید در داخل

• مسئله‌های اصلی

- نقایص ناظر بر نظام قیمت‌گذاری محصولات صنعتی
- کاهش توان خلق ارزش افزوده تولیدات صنعتی

• هدف

- افزایش اندازه بازار داخل برای محصولات صنعتی تولید داخل

• ابزارهای سیاستی

- استفاده از ظرفیت خریدهای دولتی
- مشوق‌های خرید محصولات تولید داخل به مصرف‌کنندگان و متقاضیان صنعتی
- تقویت جایگاه انجمن‌های مصرف‌کننده از طریق:
 - الف. تقویت پایه منابع درآمدی انجمن‌ها
 - ب. تقویت ظرفیت بازرسی و رفع محدودیت‌های ایفای نقش انجمن‌ها به عنوان مدعی‌العموم
 - ج. تقویت نقش انجمن‌ها در تصمیم‌سازی‌های حوزه مصرف‌کننده
 - د. تجهیز انجمن‌ها به زیرساخت‌های تخصصی قضایی (دادگاه‌های تخصصی مصرف‌کننده)
 - ه. توسعه و ارتقای نظام نظارت بر استانداردهای محصولی و ایجاد انطباق نظام‌های ارزیابی کیفیت با استانداردهای بین‌المللی

- ارتقا جایگاه مصرف‌کننده ایرانی از طریق بهبود خدمات حین و پس از فروش با اعمال نظارت دقیق بر اجرای قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان مبنی بر الزام کلیه تولیدکنندگان و واردکنندگان به داشتن نمایندگی رسمی و تعمیرگاه مجاز، تامین قطعات یدکی و ارائه سرویس و خدمات بعد از فروش

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان (۱۳۸۸)
- مواد ۵۲ و ۵۹ اصلاحیه قانون نظام صنفی (۱۳۹۲)

۵۷. تشویق تبدیل تجارت به سرمایه‌گذاری خارجی

• مسئله‌های اصلی

- افزایش هزینه‌های تجارت صرف
- کمبود «سرمایه‌گذاری خارجی پرهیزکننده از تعرفه‌ها» در کشور نسبت به سایر کشورها

• اهداف

- استفاده از ظرفیت حضور طولانی شرکت‌های چندملیتی در بازار ایران به عنوان فرصتی برای تبدیل بخش‌هایی از تجارت به سرمایه‌گذاری و جذب سرمایه‌گذاری خارجی
- بهره‌گیری از ظرفیت تمایل بنگاه‌های خارجی برای حضور مجدد یا توسعه فعالیت‌های جاری در کشور
- ترغیب شرکت‌های بین‌المللی به مونتاژ محصولات در داخل کشور

• ابزارهای سیاستی

- امکان بهره‌برداری از مشوق‌های مالی ذیل بسته سرمایه‌گذاری مشترک در صورت سرمایه‌گذاری مشترک
- امکان بهره‌برداری از منابع برنامه پیوند صنعتی توسط شرکت‌های تامین‌کننده داخلی برای اجرای پروژه توسعه زنجیره تامین
- اعتبار مالیاتی معادل ۱۰۰٪ درآمد برای ۵ سال یا ۱۰۰٪ برای ۱۰ سال در مناطق محروم
- اعتبار مالیاتی ۱۰۰ درصدی روی درآمد صادراتی
- بکارگیری تعرفه‌های گمرکی دو یا چندگانه با هدف ایجاد منافع اقتصادی در واردات قطعات و مونتاژ آنها به جای واردکردن محصول نهایی و برای داخلی‌سازی بسته به صنعت یا رشته مورد نظر

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- بسته سرمایه‌گذاری مشترک
- برنامه پیوند صنعتی
- هماهنگی با سازمان امور مالیاتی کشور
- قانون مالیات‌های مستقیم

۵۸. اولویت‌گذاری محصولات صادراتی برای بازارهای منتخب

- مسئله اصلی
 - نامشخص بودن پتانسیل‌های صادراتی برای بازارهای هدف منتخب
- هدف
 - مشخص کردن محصول مناسب برای بازارهای هدف منتخب صادراتی
- ابزارهای سیاستی
 - تدوین ماتریس اولویت‌های محصول - کشور
 - اولویت‌دهی جوایز صادراتی به صادرکنندگان محصولات اولویت‌دار برای بازارهای هدف منتخب
 - حمایت مرتبط با کسب مجوزهای بین‌المللی برای تسهیل ورود در بازارهای هدف منتخب
- مضمولان طرح
 - فعالان اقتصادی مجاز
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - بخش «ج» بسته حمایت از توسعه صادرات غیرنفتی (سال ۱۳۹۵)

۵۹. تنوع بخشی و افزایش پیچیدگی سبد صادراتی کشور

• مسئله‌های اصلی

- عدم کارایی جوایز صادراتی موجود
- عدم تعیین صنایع و بنگاه‌های اولویت دار و ادامه حمایت از خام‌فروشی، ادامه سیاست‌های اعطای جوایز مستقیم به جای پوشش هزینه‌ها، عدم وجود سازو کار مناسب برای اجرای شفاف و نظام مند قوانین حمایتی
- عدم انجام تعهدات مربوطه از طرف دولت

• اهداف

- افزایش تنوع و پیچیدگی صادراتی با به کارگیری سیاست‌های نرم صنعتی / صادراتی
- اعطای مشوق‌های هدفمند صادراتی بر اساس معیارهای کارکردی عینی، بخشی و بنگاهی

• ابزارهای سیاستی

- جوایز صادراتی
- عوارض صادراتی برای کالاهای خام
- حمایت‌های صادراتی غیرمستقیم هدفمند و مشروط (همچون کمک هزینه خدمات تخصصی، کمک هزینه خدمات پیش‌نیاز صادرات، اعطاء اعتبار خریدار، اعطای تسهیلات، اعطای گزنت بلاعوض تحقیق و توسعه بر اساس میزان صادرات، ...)
- اولویت بندی کالاهای صادراتی
- حمایت‌ها و معافیت‌های مالیاتی مربوط به صادرات
- حمایت از مقیاس صادراتی

• مشمولان طرح

- فعالان اقتصادی مجاز

• ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز

- ماده ۱۴۱ اصلاحی قانون مالیات‌های مستقیم. مصوب ۱۳۹۴ ماده ۲ قانون امور گمرکی کشور
- ماده ۲۳ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه جهت وضع عوارض صادراتی کالاهای خام یا با ارزش افزوده پایین
- هماهنگی با بانک مرکزی برای اجرایی سازی رویکرد پیمان سپاری نرم در نقل و انتقالات ارزی

۶۰. گسترش دامنه ارائه خدمات نهادهای صادراتی کشور به صادرات مجدد

- مسئله‌های اصلی
 - صادرات مستقیم کالاها به بسیاری از کشورها مشمول هزینه‌های مالیاتی و گمرکی
 - سهم پایین خدمات مالی نهادهای اعتبار صادراتی به صادرات مجدد
- هدف
 - استفاده از ظرفیت همکاری با برخی از کشورها نظیر کشور عمان (به واسطه موقعیت جغرافیایی مناسب و برخورداری از قوانین و مقررات تسهیل کننده گمرکی)
- ابزارهای سیاستی
 - حمایت مالی از سرمایه‌گذاری زیرساختی (جهت ایجاد کارخانه‌های بسته‌بندی، سردخانه‌ها و انبارسازی) در کشورهای مناسب، بابت ارسال کالاها به کشورهای ثالث
- مشمولان طرح
 - فعالان اقتصادی مجاز
- ظرفیت‌های قانونی و زیرساختی مورد نیاز
 - هماهنگی با بانک مرکزی
 - هماهنگی با صندوق توسعه ملی
 - هماهنگی با گمرک

۹ سیاست‌های عمودی (در سطح رشته‌فعالیت‌های پیشران و دارای اولویت)

هدف سطح بخشی

«حمایت از ارتقای زنجیره ارزش صنایع پیشران و دارای اولویت»

شکل ۱۰. رشته‌فعالیت‌های پیشران و دارای اولویت منتخب برای سیاستگذاری عمودی

اگر توسعه اقتصادی کشور از مسیر توسعه صنعتی و تحت سیاست‌ها و پشتیبانی‌های دولتی برنامه‌ریزی گردد، با توجه به محدودیت منابع دولتی، ضروری است صنایعی مورد حمایت هدفمند و زمان‌مند بخش عمومی قرار گیرند که سردمدار اهداف توسعه صنعتی کشور هستند. بنابراین شناسایی صنایع پیشران و دارای اولویت، چه آنهایی که دارای بهترین عملکرد از جهت درآمدزایی ارزی، ارزش آفرینی و اشتغال‌زایی هستند و چه آنهایی که از پتانسیل‌های رقابتی مطلوبی برخوردارند، حائز اهمیت است.

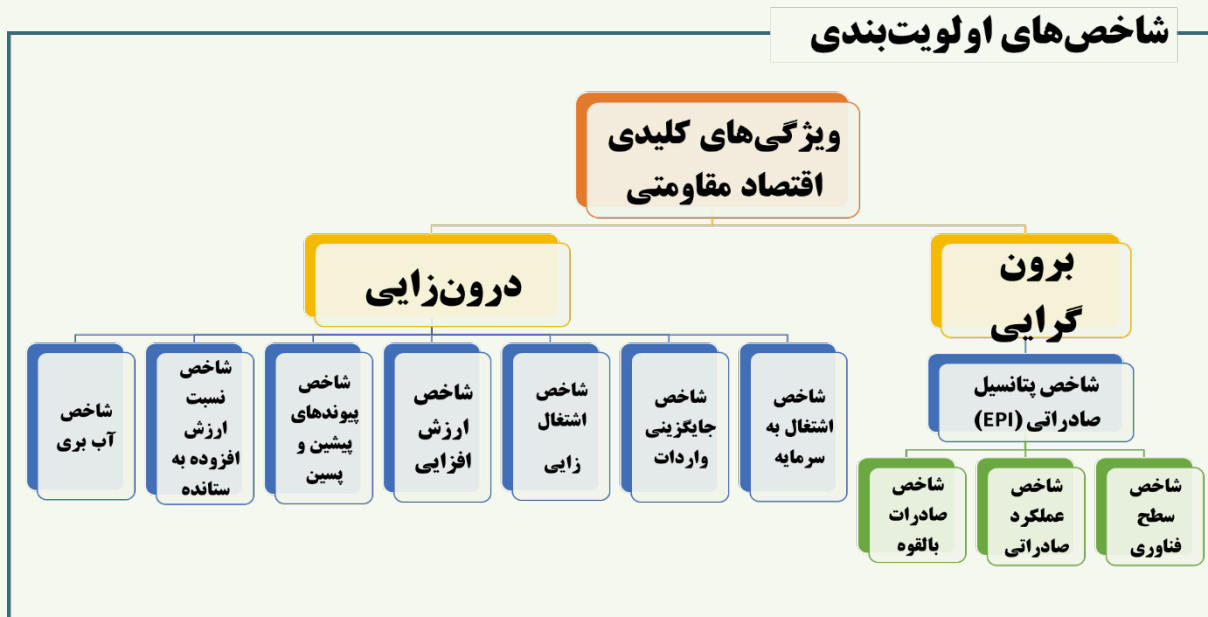
با توجه به تکلیف قانونی ماده ۴۶ قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، «به‌منظور رونق تولید، نوسازی صنایع، حمایت هدفمند از صنایع دارای اولویت سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و همچنین توسعه صادرات غیرنفتی، دولت و دستگاه‌های اجرائی ذی‌ربط به‌شرح زیر اقدام می‌کنند:

الف- وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف است حداکثر ظرف مدت شش ماه پس از لازم الاجراء شدن این قانون، فهرست اولویت‌های صنعتی (با اولویت صنایع معدنی) را با رعایت ملاحظات آمایش سرزمینی و تعادل بخشی منطقه‌ای به تصویب هیأت وزیران برساند...»، در این سند بر اساس رویکردهای اصلی اقتصاد مقاومتی (درون‌زایی و برون‌گرایی) و با هدف افزایش سهم صنعت در اقتصاد کشور، روش‌شناسی پنج مرحله‌ای اتخاذ گردید و ۱۰ رشته‌فعالیت به شرح شکل ۱۰ به عنوان رشته‌فعالیت‌های صنعتی و معدنی پیشران و دارای اولویت کشور انتخاب شدند. مراحل این روش‌شناسی به شرح شکل ۱۱ مشاهده می‌شود.

شکل ۱۱. روش‌شناسی گزینش رشته‌فعالیت‌ها (و گروه محصولات) پیشران و دارای اولویت صنعتی و معدنی

معیارهای تعیین مزیت نسبی رشته‌فعالیت‌ها بر اساس آموزه‌های اقتصاد مقاومتی یعنی درون‌زایی مبتنی بر رشد تقاضای داخلی و برون‌گرایی مبتنی بر رقابت‌پذیری صادرات‌گرا، در قالب ۱۰ شاخص اصلی به شرح شکل ۱۲ انتخاب شدند.

شکل ۱۲. معیارهای اولویت‌بندی رشته‌فعالیت‌های صنعتی و معدنی

اولویت‌گذاری بخش صنعت و معدن ابتدا در سطح رشته‌فعالیت‌های صنعتی و معدنی ده‌گانه انجام شده و در گام بعدی بر اساس رویکرد «فضای محصول»^۱ و «پیچیدگی»^۲ اقتصادی، تا سطح شناسایی گروه محصولات صنعتی و معدنی (سطح کد آیسیک ده رقمی) دارای اولویت در هر یک از رشته‌فعالیت‌های ده‌گانه پیش رفته است.^۳ پیچیدگی محصول به دانش مولد انباشته در هر کالا اطلاق می‌شود و محصولات پیچیده‌تر قابلیت‌هایی متنوع‌تر و پیشرفته‌تر دارند. فضای محصول نقشه تمامی کالاهای صادر شده در جهان است که این نقشه با در نظر گرفتن درجه پیچیدگی کالاها، ارتباط بین کالاها از لحاظ نیازهای مشترک آنها به عوامل تولید، مهارت‌ها و دانش را نشان می‌دهد. ترسیم فضای محصول برای هر کشور یا هر صنعت خاص از یک کشور، امکان شناسایی گروه کالایی و یا کالای مناسب و دارای اولویت برای تولید و صادرات ماندگار را میسر می‌سازد. در بستر تئوریک این رویکرد، توانمندی‌ها (مجموعه عوامل خاص تولید کالا شامل ذخایر سرمایه فیزیکی، انسانی، منابع طبیعی و کیفیت نهادهای موجود) ساختار تخصصی شدن یک کشور در تولید یک کالا را تعیین می‌کنند. در ترسیم فضای محصولی هر رشته‌فعالیت از شاخص‌های ذیل استفاده می‌شود:

۱. شاخص «نزدیکی یا مجاورت»^۴ که بیانگر نزدیکی و یا دوری فاصله بین کالاها است.

1. Product Space

2. Complexity

۳. گزارش‌های مربوط به این سطح از تحلیل، با شرح تفصیلی در اسناد پشتیبان سند ارائه شده است.

4. Proximity

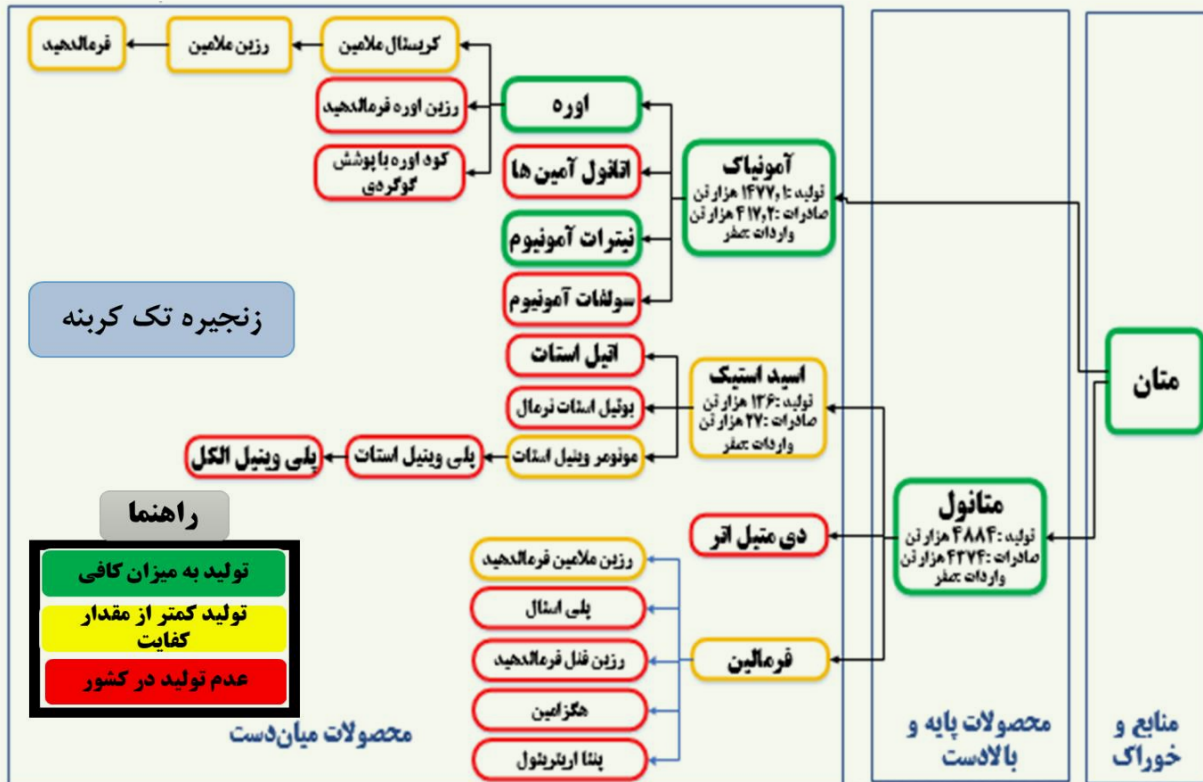
۲. شاخص «مسیر»^۱ که بیانگر ارتباطات هر محصول با محصولات دیگر است.

۳. شاخص «تراکم»^۲ که بیانگر میزان فضای کالایی موجود در اطراف هر محصول است.

سیاستگذاری در رشته‌های فعالیت‌های پیشران و دارای اولویت ده‌گانه با اتخاذ روش تحلیل و آسیب‌شناسی زنجیره ارزش رشته‌های فعالیت منتخب، انجام شده است و به منظور رفع چالش‌های اصلی شناسایی شده در زنجیره ارزش مربوطه، اهداف و اقدامات سیاستی در هر صنعت پیشنهاد شده است. شرح تفصیلی تحلیل و آسیب‌شناسی در قالب ده جلد گزارش پشتیبان موجود است و در ادامه این بخش، خلاصه‌ای از نتایج به صورت کاربرگ سیاستی برای هر رشته‌های فعالیت منتخب ارائه می‌شود.

-
1. Path
 2. Density

۱. بسته سیاستی ارتقای صنعت پتروشیمی

مقدمه

صنعت پتروشیمی به عنوان پیشران بسیاری از صنایع در کشور، در سالیان گذشته توانسته رشد کمی قابل توجهی را تجربه کند، در نتیجه به لحاظ حجم تولید، جایگاه قابل قبولی در دنیا برای صنعت پتروشیمی ایران بدست آمده به طوری که در برخی از محصولات جزء تولیدکنندگان و صادرکنندگان بزرگ دنیا می باشد ولی با نقایص ساختاری عدیده‌ای نیز مواجه بوده است لذا به لحاظ ارزش صادراتی محصولات، جایگاه مناسبی عاید این صنعت نشده است.

تجارب کشورهای موفق در این زمینه نشان می دهد، برای رهایی از خام فروشی، هدایت بنگاه‌ها به سمت تولید محصولات صادراتی با ارزش افزوده و فناوری بالا ضروری است. تکمیل زنجیره‌های ارزش صنعت و توسعه صنایع پایین دست پتروشیمی، ایجاد ارزش افزوده و اشتغال زایی بیش تر را فراهم می آورد و همچنین تاب آوری اقتصاد را در برابر تهدیدهای خارجی افزایش می دهد.

اشکالات ناظر بر ساختار رگولاتوری صنعت پتروشیمی توام با نواقص زنجیره ارزش آن به ویژه در سال‌های اخیر و با تشدید تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان و همچنین ورود رقبای جدید بین‌المللی، باعث تشدید چالش‌های پیش‌روی صنعت پتروشیمی ایران شده که پیامد آن در کاهش درآمدهای ارزی این صنعت از سال ۱۳۹۶ به بعد علی‌رغم افزایش حجم تولیدات بخوبی قابل مشاهده است.

۱- چالش‌های اصلی صنعت پتروشیمی

مهم‌ترین چالش‌های این صنعت عبارتند از:

- تمرکز سرمایه‌گذاری‌ها بر پتروشیمی‌های گازی در مقایسه با پتروشیمی‌های مایع؛
- سازوکارهای نابرابر در قیمت‌گذاری خوراک پتروشیمی‌های گازی و مایع؛
- خام‌فروشی خوراک‌های باارزشی مانند LPG در کشور؛
- عدم توازن و تکمیل زنجیره‌های محصولات؛
- عدم وجود نهاد متولی توسعه صنعت پتروشیمی با اولویت توسعه زنجیره ارزش؛
- ضعف در توسعه لیسانس‌های داخلی و محدودیت در دیافت لیسانس‌های خارجی؛
- جایگاه ضعیف تحقیق و توسعه داخلی در شرکت‌های پتروشیمی؛
- محدودیت در دسترسی به تجهیزات کلیدی مورد نیاز صنعت پتروشیمی مانند تجهیزات دوار و پمپ‌ها، کمپرسور، اکسترودرهای خاص، توربین‌ها، موتورهای ضد انفجار و سیستم‌های اتوماسیون؛
- کمبود شرکت‌های تخصصی تحقیق و توسعه مختص صنعت؛
- عدم وجود متولی برای تنظیم بازار و واردات (به ویژه در مورد محصولات پرتقاضا) در مواقع نیاز؛
- عدم عرضه به موقع انواع گریدهای مورد نیاز صنایع تکمیلی به بازار از سوی شرکت‌های پتروشیمی؛
- عدم استقبال شرکت‌های پتروشیمی از انعقاد قراردادهای بلندمدت (پیمان آتی) ارائه محصولات با صنایع تکمیلی؛
- عدم توسعه روش‌های تسویه معاملات به‌ویژه تسویه اعتباری و مهلت‌دار در بورس کالا؛
- ناسازگاری میان سیاست‌های بازرگانی و مالیاتی با سیاست‌های مربوط به توسعه زنجیره ارزش با وجود سازوکارهای غیرهدفمند قانونی در ایجاد انگیزه صادرات (دریافت سود بالاتر در صادرات به دلیل قیمت‌گذاری پایین در داخل کشور (چند نرخی بودن قیمت ارز) و معافیت مالیات بر صادرات در مقابل پرداخت مالیات در عرضه داخلی)؛
- تعارضات و ناهم‌انگي سازمانی میان وزارتین نفت و صمت؛
- تعارض راهبردی ناشی از ناسازگاری میان سیاست‌های حوزه تامین انرژی و توسعه صنعتی؛
- تعارضات ناشی از سناریوهای مختلف مصرف گاز در کشور؛

- تعارض راهبردی ناشی از تامین ارز ناشی از نگاه ارزآوری به صنعت پتروشیمی در کنار انتظار برای توسعه زنجیره محصولات و تامین مواد اولیه مورد نیاز صنایع تکمیلی؛
 - ورود رقبای جدید بین‌المللی (از قبیل فروش رقابت هدف‌گذاری متانول تولیدی آمریکا برای بازار چین و همچنین تلاش شرکت‌های هندی برای قطع واردات اوره از ایران و تامین داخلی آن)؛
 - تحریم‌ها علیه صنعت پتروشیمی ایران و نتیجتاً چالش در خصوص تامین مالی پروژه‌ها، تامین دانش فنی و تجهیزات کلیدی مورد نیاز صنعت و افزایش تمرکز مقاصد صادراتی محصولات
- در راستای اصلاح مشکلات برشمرده و براساس مقررات و آیین نامه‌های بالادستی مشتمل بر: «ماده ۲ از آیین نامه نحوه هماهنگی و تفکیک وظائف وزارت صنایع و وزارت نفت در ارتباط با پتروشیمی»، «ماده ۶ قانون رفع برخی از موانع تولید و سرمایه‌گذاری صنعتی»، «ماده ۲۳ قانون تمرکز امور صنعت و معدن و تشکیل وزارت صنایع و معادن» و «مواد (۴۴) و (۴۶) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه کشور، بند ۱۳ و ۱۵ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، بند الف سیاست‌های کلی انرژی در دوره چشم‌انداز و همچنین بند «۵» سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی»، این سند در ذیل سند «سیاست‌های صنعتی، معدنی و تجاری ایران» و در چهار سرفصل شامل چارچوب مفهومی تدوین سند، اهداف صنعت پتروشیمی، راهبردهای بخشی توسعه صنعت پتروشیمی و الزامات سطح بنگاه تدوین شده است.

۲- چارچوب مفهومی تدوین سند^۱

در این سند کلیه چالش‌ها و مسائل صنعت پتروشیمی در چارچوب الگوی رقابت‌پذیری نظام‌مند مورد رصد و شناسایی قرار گرفته است (شکل ۱). در این الگو، رقابت‌پذیری در چهار سطح مختلف اثرگذاری (بنگاهی، بخشی، کلان و فراکلان) به تصویر کشیده می‌شود.

سطح ۱- بنگاهی

در این سطح ضمن پرداختن به مولفه‌های درونی موثر بر رقابت‌پذیری بنگاه‌های فعال از دو منظر هزینه و تنوع محصولی، به موقعیت‌یابی آن‌ها در زنجیره ارزش نیز پرداخته می‌شود. از این رو، در این بخش همراه با بررسی زنجیره ارزش صنعت از تامین مواد خام اولیه تا توزیع و خدمات پس از فروش، زنجیره ارزش بنگاهی تولیدکنندگان اصلی نیز بررسی می‌شود.

۱. با توجه به استفاده از چارچوب مفهومی واحد برای تمامی بسته‌های سیاستی صنایع منتخب، لذا این بخش برای صنعت پتروشیمی ذکر شده و در سایر اسناد حذف گردیده است.

سطح ۲- بخشی

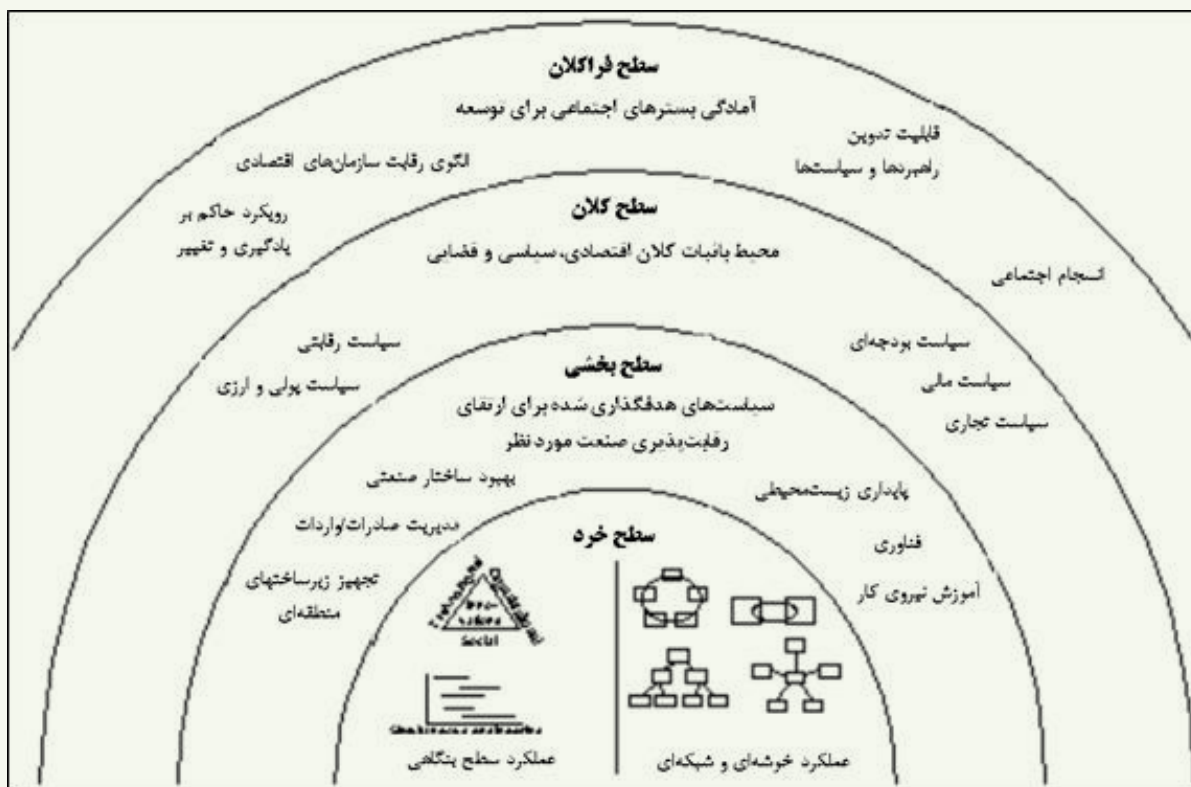
در این سطح مجموعه سیاست‌هایی که به صورت هدفمند زمینه‌های لازم برای رقابت‌پذیری صنعت را به وجود می‌آورد، ارزیابی و تحلیل می‌شود. در واقع می‌توان ابراز داشت که این سیاست‌ها عوامل موثر بر تسهیل فضای کسب و کار هستند که از طریق کارگزاران دولتی و اجتماعی در سطوح ملی، منطقه‌ای و محلی اتخاذ و اجرا می‌شوند. در این رابطه موضوعاتی نظیر الگوی آمایشی زیرساخت‌ها (حمل و نقل، ارتباطات، انرژی و خدمات پایه)، سیاست‌های صادراتی و وارداتی، سیستم‌های نظارتی (استانداردهای زیست محیطی، ایمنی و فنی)، حمایت‌های مالی، اعتباری و گمرکی و سیاست‌های فناوری که در ارتقا قدرت رقابت‌پذیری نقش بسزایی دارند، بررسی می‌شوند.

سطح ۳- کلان

در این سطح چارچوب‌های اقتصادی، سیاسی و تنظیمی حایل بر صنعت که بر رقابت‌پذیری آن اثرگذار هستند، مورد بررسی قرار می‌گیرد. الزامات مورد نیاز شامل چارچوب‌های کلان اقتصادی پایداری است که در عین عدم تحریف قیمت‌ها، شرایط باثبات ارزی، پولی و بودجه‌ای مناسبی را فراهم می‌کنند. علاوه بر آن، سیاست‌های رقابتی که تامین‌کننده شرایط رقابت منصفانه و ممانعت از بروز رفتارهای انحصاری (و نه لزوماً ساختارهای انحصاری)، کارایی عملکرد سیاست‌های ارزی و تجاری مشوق صادرات و مدیریت واردات می‌باشند نیز ارزیابی و تحلیل می‌شوند.

سطح ۴- فراکلان

این سطح مشتمل بر سه مولفه اصلی ۱. توافق اجتماعی در مورد اصول راهنمای بازار و جهت‌گیری بازار جهان، ۲. وجود الگوی تشکیلات قانونی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی که در عین تقویت بازیگران مربوطه، حامی نوآوری ملی، مزیت‌های رقابتی و رشد است، ۳. توانایی و تمایل به پیاده‌سازی راهبرد میان‌مدت- بلندمدت توسعه اقتصادی. از آنجا که در این سطح در واقع جهت‌گیری‌های اقتصادی، فرهنگی، صنعتی و سیاسی کشور در بوته بررسی قرار می‌گیرد، در این مطالعه از بررسی آن صرف نظر می‌شود.

شکل ۱- سطوح مختلف الگوی رقابت پذیری نظام مند

Source: Jorg Meyer-Stamer Model (1990s)

۳- هدف گذاری صنعت پتروشیمی

- ارتقای رقابت پذیری صنعت پتروشیمی
- توسعه متوازن زنجیره تولید محصولات
- تبدیل مزیت نسبی کشور در محصولات پایه و بالادست به مزیت رقابتی و تولید صادراتی در محصولات پایین دست (تکمیلی)
- افزایش ارزش افزوده، ارزآوری و اشتغال صنعت پتروشیمی

۴- راهبردهای بخشی توسعه صنعت پتروشیمی

۴-۱ سیاست های تشویقی توسعه زنجیره ارزش

- اصلاح مقررات مربوط به قیمت گذاری انواع خوراک پتروشیمی (آیین نامه اجرایی جزء (۴) بند (الف) ماده (۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) الحاق (۲))

- افزایش تخفیفات خوراک پتروشیمی های مایع
- تسری تخفیف قیمت خوراک با تکمیل زنجیره ارزش به سرمایه‌گذار مستقل همانند سرمایه‌گذار کل زنجیره
- اعمال تخفیف‌های خوراک بر اساس شاخص‌های ارزش افزوده، صرفه‌جویی ارزی، تامین نیاز داخل، هزینه سرمایه‌گذاری.
- در نظر گرفتن تخفیف و تنفس برای خوراک گاز مایع (ال پی جی)، به منظور افزایش بازده اقتصادی طرح‌های بر مبنای گاز مایع
- بروزرسانی فهرست محصولات پتروشیمی موضوع ماده یک آیین‌نامه نحوه هماهنگی و تفکیک وظائف وزارت صنایع و وزارت نفت در ارتباط با پتروشیمی

۲-۴ ارتقای قابلیت‌های فناورانه و نوآورانه

- حمایت از شکل‌گیری شرکت‌های مهندسی توسعه‌دهنده لیسانس داخلی
- توسعه فناوری تبدیل پروپان به پروپیلن (PDH) از مسیر خرید فناوری از کشورهایی همچون چین در مقیاس پایلوت و سپس توسعه آن تا مقیاس نیمه صنعتی و صنعتی.
- ایجاد مکانیسم دولتی ضمانت کارکرد لیسانس‌های داخلی؛
- بهره‌مندی از ظرفیت شرکت‌های دانش‌بنیان برای تولید کاتالیست و تجهیزات کلیدی صنعت
- حمایت از شکل‌گیری شرکت‌های تخصصی تولیدکننده کاتالیست‌ها
- ایجاد و حمایت از شکل‌گیری شرکت‌های طراحی مهندسی برای تولید تجهیزات کلیدی صنعت (کمپرسور، اکسترودرهای خاص، توربین، موتورهای ضد انفجار و سیستم‌های اتوماسیون)

۳-۴ توسعه بازار

الف- توسعه بازار داخلی

- تغییر کارکرد بورس کالا از حالت عرضه‌محور به ابزار محور
- ارائه گواهی سپرده کالا
- ارائه مدلی جهت فروش اعتباری محصولات در بورس کالا
- ایجاد سازوکار سلف وارداتی
- تسهیل در اجرای قراردادهای بلندمدت تامین خوراک شرکت‌های پتروشیمی با واحدهای تولیدکننده صنایع تکمیلی

ب- توسعه بازار صادراتی

- افزایش تنوع بازارهای صادراتی محصولات پتروشیمی؛
- استفاده از دیپلماسی اقتصادی برای حفظ بازارهای فعلی به ویژه چین؛
- افزایش دسترسی به بازارهای صادراتی از طریق بهره‌مندی از ظرفیت موافقت‌نامه‌های منطقه‌ای دو و چندجانبه جاری (مانند پاکستان، ترکیه، افغانستان و اتحادیه اقتصادی اوراسیا) و همچنین انعقاد موافقت‌نامه‌های جدید با سایر همسایگان و شرکای تجاری (چین، هند، ازبکستان، عراق و غیره) و گنجاندن محصولات پتروشیمی در فهرست ترجیحات موافقت‌نامه‌ها.

۴-۴ سیاست مالیاتی و عوارض صادراتی

- کاهش یا حذف معافیت مالیات بر درآمد صادراتی کالاهای واسطه‌ای پتروشیمی مورد نیاز صنایع پایین دست داخلی با هدف توسعه زنجیره ارزش محصولات پتروشیمی؛
- حذف معافیت مالیات بر درآمد صادراتی گاز مایع (LPG) و گازهای پروپان و بوتان تولیدی پتروشیمی‌ها و پالایشگاه‌های گازی با هدف توسعه زنجیره ارزش محصولات پتروشیمی؛
- اعمال عوارض صادراتی کاهنده بر صادرات مواد خام متناسب با افزایش ارزش افزوده داخلی و کاهش پلکانی عوارض دریافتی صادراتی از شرکت‌ها در صورت حرکت در زنجیره ارزش و تولید محصولات با ارزش افزوده بالاتر و واریز منابع حاصل از این عوارض در صندوقی برای توسعه صنایع میان دست پتروشیمی.

۴-۵ تامین مالی

- استفاده از ظرفیت صندوق‌های سرمایه‌گذاری پروژه
- بهره‌گیری از ظرفیت سرمایه‌گذاری‌های مردمی با تصویب قانون مشابه قانون پتروپالایشگاه‌ها (قانون حمایت از توسعه صنایع پایین دستی نفت و میعانات گازی با استفاده از سرمایه‌گذار مردمی)

۴-۶ اصلاح ساختار مالکیت مجتمع‌های پتروشیمی

- اصلاح الگوی خصوصی‌سازی (در شرکت‌های پتروشیمی متعلق به بخش دولتی و عمومی) از طریق شایسته‌سالاری و تخصصی نمودن مدیریت

۷-۴ چارچوب رگولاتوری

- تشکیل نهاد تنظیم‌کننده بخشی برای رفع چالش‌های حوزه رگولاتوری این صنعت
- بررسی رویه‌های ضدرقابتهی بین شرکت‌های پتروشیمی
- تنظیم‌گری در مورد محصولات از طریق نظارت بر مقدار و قیمت عرضه محصولات پتروشیمی (به ویژه محصولاتی که شرایط انحصاری دارند) در بورس کالا
- مدیریت مجوزهای صادرات و واردات
- قیمت‌گذاری خوراک
- تنظیم مقرراتی که لازم است در مورد تسهیل روابط بین بازیگران صنعت اعمال شود از قبیل قراردادهای بلندمدت
- تامین خوراک شرکت‌های پتروشیمی با واحدهای تولیدکننده صنایع تکمیلی

۸-۴ رفع تعارضات سازمانی و راهبردی پیش‌روی صنعت

- رفع تعارضات سازمانی میان وزارتین نفت و صمت در خصوص مسائل مرتبط با صنعت پتروشیمی؛
- اتخاذ راهبرد ملی و فراگیر در خصوص سناریوهای مصرف گاز؛
- اصلاح نگاه تامین‌کننده ارز به شرکت‌های پتروشیمی در شرایط مختلف اقتصادی

۵- الزامات سطح بنگاه

- افزایش سهم هزینه‌های تحقیق و توسعه از درآمد شرکت‌های پتروشیمی
- پایبندی کامل شرکت‌های پتروشیمی به عرضه محصولات در بورس کالا
- تامین‌گریدهای مختلف مورد نیاز صنایع تکمیلی از سوی شرکت‌های پتروشیمی

۲. بسته سیاستی ارتقای صنعت خودرو

مقدمه

صنعت خودرو به دلیل برخورداری از پیوندهای پسین قدرتمند با سایر رشته‌های فعالیت‌های صنعتی (نظیر پتروشیمی، فولاد، لاستیک و پلاستیک، شیشه، آلومینیوم، چپ‌های کامپیوتری و کابل و سیم) و بخش خدمات (شامل لجستیک، خدمات پس از فروش، سوخت و...)، یکی از محرک‌های رشد اقتصادی در کشور به شمار می‌رود. وجود ارتباطات گسترده بین بخشی این صنعت با سایر صنایع موجب اشتغال‌زایی مستقیم و غیرمستقیم به میزان دو شغل به ازای تولید هر دستگاه خودرو شده است^۱ و از این رو، علی‌رغم ماهیت سرمایه‌براین صنعت، با متوسط سهمی معادل ۱۰٫۶ درصد از بکارگیری شاغلان صنعتی طی دوره ۹۶-۱۳۸۳، سومین رشته فعالیت اشتغال‌زای کشور محسوب می‌شود. در رابطه با ارزش ستانده این صنعت نیز مشاهده می‌شود که با وجود مکانیزم‌های مختلف قیمت‌گذاری در آن که برخی به نفع خودروساز و برخی به زیان آن‌ها بوده است (از تشکیل کمیته خودرو، واگذاری مسئولیت به شورای رقابت تا مکانیزم فعلی برحسب درصدی

۱. حدود ۱۷ درصد از اشتغال مستقیم ایجاد شده ناشی از تولید خودرو مربوط به خودروسازی و قطعه‌سازی و ۸۳ درصد آن ناشی از عملکرد صنایع بالادست و فعالیت‌های خدماتی مربوط به خودرو است.

از حاشیه بازار)، این صنعت توانسته تنها حدود ۱۲٫۵ درصد از ارزش ستانده صنعتی در فاصله سال‌های ۹۶-۱۳۸۳ را از آن خود نماید. به لحاظ ارزش افزایی نیز با وجود ماهیت ساخت محور آن توام با نقش پررنگ فناوری در فرآیند تولید و محصول نهایی، سهم ۱۰٫۴ درصدی از ارزش افزوده کارگاه‌های صنعتی متعلق به آن بوده است. این در حالی است که نسبت ارزش افزوده به ارزش ستانده به عنوان مبنایی برای سنجش توان ارزش‌زایی صنعت طی دوره مورد بررسی همواره کوچکتر از ۱ بوده که این امر بیانگر ضعف این صنعت در خلق ارزش افزوده علی‌رغم جاگیری در ۵ رشته فعالیت صنعتی ارزش‌زای کشور می‌باشد.

نکته حائز اهمیت دیگر در ارتباط با عملکرد صنعت خودرو آن است که برخلاف قدمتی بالغ بر شش دهه از شکل‌گیری آن در کشور، سهم کمتر از ۱ درصدی فروش محصولات این صنعت در بازارهای خارجی و سهم کمتر از ۲ درصدی از صادرات کارگاه‌های صنعتی در بازه سال‌های ۹۶-۱۳۸۳ می‌باشد که این امر نتیجه تمرکز عمده بر عرضه محصولات این صنعت در بازار داخل و سهم بالغ بر ۹۰ درصدی دو خودروساز بزرگ کشور از بازار داخل خودروهای سواری بواسطه شکل‌گیری ساختار غیررقابتی در بازار ناشی از مداخلات مستقیم و غیرمستقیم دولتی نظیر وضع دیوارهای تعرفه‌ای است. علاوه بر آن، اشکالات ناظر بر ساختار رگولاتوری صنعت خودرو توام با نواقص زنجیره ارزش آن موجب آسیب‌پذیری بالای این صنعت از شوک‌های بیرونی نظیر نوسانات نرخ ارز، تحریم‌ها و ... شده است که پیامد آن در کاهش تولید، افزایش تعهدات معوق و زیان انباشته خودروسازان در تجربه تحریم‌های مستقیم این صنعت در سال ۱۳۹۷ بخوبی قابل مشاهده است.

۱- چالش‌های اصلی صنعت خودرو

مهم‌ترین چالش‌های این صنعت عبارتند از:

- فقدان شرکت‌های تخصصی طراحی و توسعه محصول در صنعت علی‌رغم ایجاد شرکت‌های تحقیق و توسعه مانند تحقیقات موتور ایران خودرو و انستیتوهای مشترک؛
- رشد نامتناسب قطعه‌سازی با خودروسازی و نبود شرکت‌های قطعه‌ساز / مجموعه‌ساز FSS توانمند؛
- توان پایین خودروسازان در متنوع‌سازی و عرضه محصولات جدید در بازه‌های زمانی کوتاه مدت (عرضه فیس لیفت بصورت سالانه و پلتفرم جدید هر ۵ سال)؛
- سرمایه‌گذاری نامتوازن در مگا ماژول‌های خودرو و ضعف در مگا ماژول‌های برق‌رسانی و کنترل و تعلیق؛
- عدم توجه به فرصت‌های جدید در حلقه خدمات متصل به تولید (Servitization, Mobility, ...)
- نبود نظام رتبه‌بندی تامین‌کنندگان (Tiering)؛ عدم شکل‌گیری مراکز مستقل تست خودرو (تست جاده، تست کامپوننت‌ها و ماژول‌ها)؛
- وابستگی وارداتی در تامین مواد اولیه و واسطه‌ای مورد نیاز بواسطه عدم تکمیل زنجیره تولید صنایع بالادست؛

- نامتوازن بودن پورتنفوی مالی، تمرکز بر ابزارهای سنتی تامین مالی و عدم استفاده از ابزارهای مدرن تامین مالی
- اشکالات ناظر بر نظام تعرفه‌ای و هدایت خودروسازان به سوی مونتاژکاری؛
- عدم انسجام و یکپارچگی سیاست‌ها در میان سیاستگذاران حوزه خودرو حتی در بدنه وزارت صنعت، معدن و تجارت و لزوم مشخص شدن یک سیاستگذار واحد با قبول مسئولیت سیاست‌ها؛
- نامناسب بودن مکانیزم قیمت‌گذاری در طول زنجیره تولید بصورت تعیین قیمت مواد اولیه بر اساس مکانیزم بازار یا بصورت ضریبی از قیمت‌های جهانی (نظیر محصولات پتروشیمی و فلزات اساسی) و قیمت‌گذاری دولتی خودرو و نتیجتاً تحمیل هزینه‌های این دو حلقه به قطعه‌سازان.
- در راستای اصلاح مشکلات برشمرده و وفق ماده (۴۶) قانون برنامه پنجساله ششم توسعه کشور، این سند در ذیل سند «برنامه توسعه صنعتی، معدنی و تجاری» و در سه سرفصل شامل اهداف کمی و کیفی صنعت خودرو، راهبردهای بخشی توسعه صنعت خودرو و الزامات سطح بنگاه تدوین شده است.

۲- هدف‌گذاری صنعت خودرو

۱-۲ اهداف کیفی

- ارتقای رقابت‌پذیری صنعت خودرو مبتنی بر توسعه فناوری‌های نو ظهور و زیست بوم نوآوری باز
- توسعه متوازن زنجیره ارزش با تمرکز بر حلقه‌های طراحی، خدمات مهندسی و تست و آزمون‌های تخصصی
- تعمیق ساخت داخل با اجرای نظام رتبه‌بندی و شکل‌گیری تامین‌کنندگان FSS
- تقویت جایگاه برند / برندهای ملی در بازارهای ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی
- هم‌پیوندی با زنجیره‌های ارزش جهانی و منطقه‌ای و جلب مشارکت‌های بین‌المللی

۲-۲ اهداف کمی

شاخص	واحد	۱۳۹۸ (وضع موجود)	۱۴۰۶ (۱) (وضع مطلوب)
تولید	سواری	۰٫۷	۱٫۴
	تجاری	۷۲	۲۰۶
	قطعات		

۱۴۰۶ (۱) (وضع مطلوب)	۱۳۹۸ (وضع موجود)	واحد	شاخص	
۳۰۰	۳,۴	هزار دستگاه	خودرو	صادرات
۵,۳	۴,۹	میلیارد دلار	قطعات	
۶۱	۰	هزار دستگاه	خودرو	واردات
۲,۶	۱,۱	میلیارد دلار	قطعات	
۲۱	۹,۳	درصد	ارزش افزوده صنعت خودرو از کل صنعت*	
۴,۳	۳	درصد	ارزش تولیدات صنعت خودرو از تولید ناخالص داخلی*	

(۱) سال پایان برنامه پنجساله هفتم توسعه کشور
* آخرین آمار منتشره از سوی مرکز آمار ایران مربوط به سال ۱۳۹۶ است.
ماخذ: محاسبات تحقیق.

۳- راهبردهای بخشی توسعه صنعت خودرو

۳-۱ تکمیل حلقه‌های بالادست قطعات منفصله، مجموعه‌ها و خودرو

- تکمیل زنجیره تولید صنایع بالادستی خودرو در بخش‌های
- ورق (فولادهای پیشرفته و با استحکام بالا CP، DP، AHSS و HSLA)
- مقاطع (مقاطع فورج و ماشین‌کاری، 30MSV6 و 27CD4)
- شمش (منیزیم AM۶۰)، پودر (پودرهای پایه آهن و آلیاژ آهن مولیبدن)
- پلاستیک (PBT و HDPE، PC، PMMA)
- لاستیک (NBR و EPDM، MPQ، ECO)
- شیشه (شیشه‌های سولار، Glass Float)
- مواد شیمیایی (چسب و عایق و مواد خام ED)
- منسوجات (پلی‌اول، ایزوسیانات و نخ پلی‌استر و پلی‌آمید)

۳-۲ توانمندسازی قطعه‌سازان

- طراحی IPI برای قطعات و مجموعه‌های خودرو در جهت مدیریت واردات قطعات و مجموعه‌ها با رویکرد حمایت از تولید داخلی
- اجرای برنامه‌ها اعتبارسنجی و رتبه‌بندی شرکت‌های قطعه‌ساز و مجموعه‌ساز بر اساس نظام FSS و اختصاص MRP بالاتر به تامین‌کنندگان دارای گرید FSS

- راه‌اندازی مراکز تحقیق و توسعه کوچک و متوسط در راستای تقویت توان طراحی و توسعه محصول در قطعه‌سازان کوچک و متوسط

۳-۳ تکمیل زنجیره ارزش خودرو

- ایجاد زیرساخت‌های توسعه‌ای شامل مراکز ملی آزمون خودروی کامل، آزمون مونتاژ خودرو، آزمون تصادف و آزمایشگاه تجهیزات ایمنی در حوزه‌های تایید نوع خودرو (TA) یا هومولوگیشن برای خودروهای کامل و قطعات، تطابق تولید (COP)، صدور CCC و E-MARK و ...
- ایجاد یک مرکز تحقیقاتی مستقل خصوصی در حوزه مدیریت R&D، D&D و خدمات مهندسی با استفاده از نیروهای مجرب صنعت
- حمایت از توسعه توانمندی‌های طراحی و تولید در مگا ماژول‌های برق و الکترونیک و کنترل و تعلیق

۳-۴ داخلی سازی

- راه‌اندازی مرکز تخصصی طراحی مرجع برای استانداردسازی قطعات جهت استفاده در انواع مختلف خودروهای تولیدی در کشور به منظور ایجاد تیراژ اقتصادی تولید
- تغییر طراحی و استفاده از آلترناتیوهای مهندسی و متناسب‌سازی محصول با قابلیت‌های فرآیندی کشور
- ایجاد زیرساخت‌های لازم برای دستیابی به دانش توسعه سیستم‌های پیچیده نظیر ایربگ و ترمز با استفاده از ظرفیت‌های معاونت فناوری ریاست جمهوری و پشتیبانی سایر نهادهای ذی‌ربط
- اعطای حمایت‌های دولتی برای داخلی‌سازی قطعات و مجموعه‌های گلوگاهی شامل ECU، استکان تایپت، مجموعه بلبرینگ، CVVT، مجموعه توربو شارژر، مجموعه پلوس و مجموعه شیرهایدرولیک فرمان

۳-۵ توسعه بازار

- استفاده از ظرفیت پیمان‌های منطقه‌ای موجود (ایران-ترکیه و ایران- اوراسیا) و تلاش برای گنجاندن محصولات خودرویی در فهرست تخفیفات تعرفه‌ای موافقت‌نامه‌های مذکور
- متنوع سازی تولید و صادرات با توجه به قابلیت‌ها و توانمندی‌های ایجاد شده در کشور در چارچوب فضای محصول و سطح پیچیدگی محصولات (تریلر و نیمه-تریلر [کد HS ۸۷۱۶]، قطعات وسایل نقلیه موتوری [کد HS ۸۷۰۸]، وسایل نقلیه موتوری برای حمل و نقل کالا [کد HS ۸۷۰۴]، بدنه وسایل نقلیه موتوری [کد HS ۸۷۰۷]، تراکتورها [کد HS ۸۷۰۱])

- افزایش دسترسی به بازارهای صادراتی از طریق بهره‌مندی از ظرفیت موافقت‌نامه‌های منطقه‌ای دو و چندجانبه جاری (مانند پاکستان، ترکیه، افغانستان و اتحادیه اقتصادی اوراسیا) و همچنین انعقاد موافقت‌نامه‌های جدید با سایر همسایگان و شرکای تجاری (چین، هند، ازبکستان، عراق و غیره) و گنجاندن محصولات خودرویی در فهرست ترجیحات موافقت‌نامه‌ها
- تعیین استراتژی مناسب در صنعت خودرو برای بهره‌مندی از طرح جامع همکاری ایران و چین در راستای توسعه بازار، تامین قطعات و انتقال دانش

۳-۶ تامین مالی

- انتشار اوراق مشارکت با مجوز و ضمانت دولت برای تامین بخشی از هزینه‌های تاسیس موسسات تحقیق و توسعه در زمینه فناوری‌های الکترونیکی، خودروهای برقی، تکنولوژی‌های نوین و مواد جدید در ساخت و تولید خودرو
- راه‌اندازی صندوق تخصصی پژوهش و فناوری خاص صنعت خودرو با تامین بخشی از سرمایه اولیه مورد نیاز آن از سوی دولت و استفاده از ظرفیت‌های این صندوق در جهت تامین بخشی از منابع مالی تعمیق ساخت داخل قطعات با فناوری بالا
- ایجاد صندوق‌های پروژه برای تعریف طرح‌های جدید و عرضه خودروهای به‌روز
- ایجاد بسترهای مورد نیاز جهت بهره‌گیری خودروسازان و قطعه‌سازان از ابزارهای تامین مالی زنجیره‌ای (طرح گام و سکوک) و ابزارهای موجود در بازار سرمایه نظیر اوراق اختیار فروش تبعی، اوراق سلف موازی، اوراق استصناع

۳-۷ اصلاح ساختار مالکیت خودروسازان

- واگذاری تدریجی (در قالب بسته‌های ۵ درصدی) سهام مستقیم و غیرمستقیم دولت در خودروسازی‌ها به بخش خصوصی دارای اهلیت (با قابلیت افزایش سرمایه جهت سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه و تولید محصولات جدید، سابقه فعالیت و حضور در صنعت خودرو) منوط به عملکرد
- تملک حداکثر ۱۰ درصدی خودروسازان در سهام این شرکت‌ها و واگذاری مابقی سهام مستقیم و غیرمستقیم خود به سهامداران استراتژیک و برخوردار از قابلیت سرمایه‌گذاری مجدد جهت هزینه‌کرد در حوزه‌های تحقیق و توسعه و عرضه محصولات جدید

۸-۳ چارچوب رگولاتوری

- واگذاری سیاست‌گذاری (ابزارها و مسئولیت‌ها) در حوزه‌های سرمایه‌گذاری، تولید، تجارت و قیمت‌گذاری به معاونت امور صنایع
- واگذاری اجرای برنامه‌های توسعه‌ای زنجیره نظیر ایجاد زیرساخت‌های مورد نیاز برای تست و آزمون‌های تخصصی خودرو، ایجاد پلتفرم مشترک و... به سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران (ایدرو) با همکاری معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری

۹-۳ سیاست تعرفه‌ای

- تغییر حداقل میزان داخلی‌سازی از ۲۰ درصد به ۴۰ درصد
- طبقه‌بندی قطعات و مجموعه‌های خودرو در دو کلاس A (با فناوری متوسط به پایین مانند بدنه و تریم داخلی و خارجی) و B (با فناوری متوسط به بالا مانند مگماژول‌های برق و الکترونیک، کنترل و تعلیق) و اصلاح ساختار تعرفه قطعات و مجموعه‌های خودرو از طریق معنادار کردن اختلاف بین نرخ‌های تعرفه با میزان داخلی‌سازی در راستای توسعه تولید گروه B

۱۰-۳ استاندارد

- الزام سازمان ملی استاندارد به تدوین استانداردهای ملی همزمان با طراحی، توسعه و تولید محصولات جدید در حوزه قطعات، مجموعه‌ها و خودرو
- تعریف استانداردهای ملی برای تست‌های ایمنی
- بازنگری در تدوین نظام و فرایندهای استاندارد با توجه موضوعات به نوبت و شرایط بومی
- اصلاح فرمول ستاره دهی کیفی به خودروها و نظارت بر نحوه اجرا و واقعی نمودن تعداد ستاره‌های اعطایی

۱۱-۳ مشارکت‌های بین‌المللی در دوران پساتحریم

- مقررات‌گذاری در خصوص محدودیت واردات کالاهای تولیدشده برای بار اول در کشور در زمان تحریم (قطعات، مجموعه‌های خودرو و مواد اولیه پتروشیمیایی و فلزی)
- مشارکت با شرکت‌های خارجی طراحی و توسعه محصول و استفاده از ظرفیت این شرکت‌ها برای طراحی و تولید پلتفرم و محصولات جدید
- خرید سهام شرکت‌های خودروسازی کوچک بین‌المللی و شرکت‌های طراحی و تولید قطعات
- همکاری با خودروسازان جهانی دارای شبکه گسترده مراکز طراحی، تولید و شبکه فروش بین‌المللی مشروط به

- تولید با ساخت داخل حداقل ۵۰ درصدی برای شروع همکاری
- اتصال قطعه‌سازان داخلی به شبکه تامین جهانی آن‌ها و استفاده از ظرفیت این قطعه‌سازان در شبکه تامین جهانی خود
- صادرات حداقل ۳۰ درصدی خودروهای تولیدی با هدف رسیدن به صادرات ۵۰ درصدی
- ایجاد واحد مهندسی برای طراحی خودرو منطبق با نیاز بازارهای در اختیار و آتی
- ایجاد شبکه‌های جدید فاینانس و روش‌های جدید فروش
- ایجاد شبکه خدمات پس از فروش
- تولید خودروهای با انرژی تجدید پذیر (خصوصاً برقی)

۴- الزامات سطح بنگاه

- رعایت مفاد اهداف و سیاست‌های بسته ارتقای رقابت‌پذیری صنعت خودروی کشور
- رعایت ضوابط ابلاغی وزارت صنعت، معدن و تجارت از جمله
 - رعایت استانداردهای تولید، ایمنی و عملکرد
 - استقرار و اجرای سیستم نظارت بر فرآیند تولید
 - رعایت استانداردهای زیست محیطی مصوب
 - استقرار نظام جامع کیفیت و عملکرد محصولات
- تهیه و انتشار گزارش‌های ادواری و مقایسه‌ای از عملکرد واقعی با اهداف و معیارهای تعیین شده در این سند
- اجرای آیین‌نامه‌های فروش و خدمات پس از فروش و قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان خودرو
- تولید خودرو بر اساس سبد سوخت مصوب دولت برای بازار داخل
- مصرف‌کنندگان خودرو
- تولید خودرو بر اساس سبد سوخت مصوب دولت برای بازار داخل

۱- تبیین وضع موجود

در کنار نقش استراتژیک این صنعت در تامین یکی از اقلام اساسی خانوار، ویژگی اشتغال‌زایی و پایین بودن هزینه ایجاد هر شغل در صنعت پوشاک موجب شده است این صنعت به‌عنوان یکی از کانون‌های ایجاد اشتغال صنعتی، همواره مورد توجه سیاست‌گذاران باشد. با وجود پایین بودن هزینه اشتغال‌زایی صنعت پوشاک (معادل ۷۱۶ میلیون ریال به ازای ایجاد هر شغل در سال ۱۳۹۷) مشاهده می‌شود این صنعت علی‌رغم ماهیت ذاتی خود سهم بسیار کمی در اشتغال کارگاه‌های صنعتی داشته و به‌طور متوسط حدود ۰٫۸ درصد شاغلان کارگاه‌های صنعتی در سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۷ در این صنعت مشغول به‌کار بوده‌اند. تمرکز بالا بر بازار داخل توأم با فقدان رویکرد صادرات‌گرایی در این بخش بواسطه پایین بودن متوسط سهم صنعت پوشاک از صادرات کارگاه‌های صنعتی (معادل ۰٫۰۷ درصد) و ناچیز بودن متوسط سهم صادرات به فروش (معادل ۸ درصد) طی سال‌های ۹۷-۱۳۸۳، همراه با تحدید بازارهای داخلی در نتیجه قاچاق پوشاک به کشور موجب شد علی‌رغم وجود پتانسیل‌های بالای تولید ناشی از استقرار صنایع بالادستی آن نظیر نساجی، پتروشیمی و... در کشور و پایین بودن وابستگی آن به نهاده‌ها، تجهیزات و ماشین‌آلات خارجی با متوسط سهم ۰٫۲۷ درصدی در فاصله سال‌های ۹۷-۱۳۸۳، این صنعت در خلق ارزش افزوده و اشتغال‌زایی چندان موفق نبوده است.

از منظر الگوی توزیعی ارزش افزوده و صادرات برحسب مقیاس بنگاهی، بنگاه‌های متوسط و بزرگ با بیش از ۲۵۰ نفر نیروی کار نقش کلیدی در این صنعت دارند. زیرا حدود ۱۰ درصد از بنگاه‌ها در زمره بنگاه‌های بزرگ صنعتی محسوب می‌شوند و خالق بیش از ۵۰ درصد از ارزش افزوده و صادرات این صنعت هستند.

از دیگر نکات حائز اهمیت در تحلیل این صنعت برحسب مقیاس می‌توان به موارد زیر اشاره داشت:

- علی‌رغم سهم غالب بنگاه‌های کوچک مقیاس از کل بنگاه‌های فعال در تولید پوشاک (با متوسط سهم ۷۸٫۶ درصد) این بنگاه‌ها بواسطه توان مالی پایین، قادر به هزینه‌کرد در حلقه‌های بازاریابی، برندینگ، طراحی و مد و تولید محصول مطابق با نیاز مشتریان نبوده و از این رو سهم بسیار ناچیزی از ارزش افزوده و صادرات پوشاک (با متوسط سهم ۲۷٫۷ و ۴۱٫۶ درصد) را از آن خود کرده‌اند.
- ساختار دوگانه مجوزدهی تولید صنعتی و صنفی برای تولید پوشاک موجب عدم توزیع مساوی رانت میان تولیدکنندگان و نتیجتاً شکل‌گیری رقابت منفی میان تولیدکنندگان این محصول شده است. زنجیره ارزش پوشاک ایران متشکل از هشت بخش اصلی شامل بخش تامین، مد و طراحی، تحقیق و توسعه، برندینگ، تولید، بازاریابی، فروش و توزیع و خدمات پس از فروش است. با توجه به تحلیل زنجیره ارزش پوشاک کشور می‌توان با اطمینان حلقه مفقوده زنجیره ارزش را در تولید صنعتی و عرضه (توسعه بازار مدرن) عنوان نمود. با توجه به تعدد بنگاه‌های کوچک مقیاس در حلقه تولید، این صنعت شدیداً نیازمند تقویت حلقه‌های ارزش آفرین یعنی مد و طراحی، تحقیق و توسعه و برندینگ است که در کشور به دلیل عدم توجه کافی مغفول مانده‌اند. در بخش عرضه نیز فروش و بازاریابی در قالب تجارت

سنتی (با محوریت بنکداران و بازار سنتی) بخش اعظمی از ارزش افزوده صنعت را نصیب دلان کرده است. رویکرد فروش سنتی علاوه بر عدم امکان استفاده از روش های نوین بازاریابی و فروش و عدم کسب ارزش افزوده بیشتر، موجب عدم رسوخ توانایی طراحان و مد در تولید کشور، عدم دریافت اطلاعات سلیقه و رفتار پوششی مصرف کنندگان و نتیجتاً عدم استقبال افراد جامعه از تولیدات داخلی و اقبال بسوی واردات شده است.

۲- چالش های صنعت پوشاک

برخی از مشکلات صنعت پوشاک کشور ناشی از نواقص زنجیره ارزش این صنعت و مشکلات ساختاری درون صنعت بوده و برخی دیگر از مشکلات ناشی از سیاست گذاری های سطح بخشی و کلان کشور بوده که بر کلیه صنایع کشور از جمله صنعت پوشاک اثرگذار هستند. به طور خلاصه عمده چالش های این صنعت عبارتند از:

- مشکلات ناشی از سیاست گذاری های سطح بخشی و کلان کشور در حوزه نظام مالیاتی، بیمه، نرخ ارز و نحوه اعمال تعرفه های ترجیحی در توافقنامه ها؛
- ضعف انسجام سیاستی ناشی از دوگانگی نهاد سیاست گذار و قوانین بالاسری در صنف (قانون اصناف) و صنعت (قانون تجارت)؛ همچنین ضعف در نظام تشکیلاتی و تصمیم گیری های فرابخشی از مواد اولیه تا تولید و فروش
- عدم وجود سیاست های یکپارچه در متولیان صنعت نساجی و پوشاک؛
- ناهمخوانی کیفیت، انعطاف پذیری و تنوع محصولات تولیدی نساجی و صنایع تولیدکننده خرجکار با نیازمندی های صنعت پوشاک و مد جهانی؛
- محدودیت واردات مواد اولیه (خرجکار، پارچه و...) مورد نیاز برای صادرات پوشاک؛ و ضعف در دسترسی به مواد اولیه کیفی با قیمت های به دلیل ضعف در حلقه های پیشین زنجیره اعم از (پشم، کرم ابریشم، پنبه، پوست و...)
- پایین بودن بهره وری صنعت؛
- بالا بودن هزینه های تامین مواد اولیه ناشی از مشکلات سیاستی ناشی از تحریم؛
- استفاده از ماشین آلات قدیمی و فرسوده در تولید؛
- ضعف در تامین مالی صنعت نساجی و پوشاک و عدم استفاده بهینه از ظرفیت های بازار سرمایه به دلیل نبود شرکت های بزرگ.
- تحدید اندازه بازار داخل، تنوع پایین سبد صادرات پوشاک ایران، تمرکز بالای مقاصد صادراتی و کاهش نرخ ماندگاری در بازارهای صادراتی؛
- عدم عرضه برندهای خارجی به صورت رسمی و نمایندگی برای توسعه رقابت پذیری و بالا بودن سهم واردات غیر رسمی (قاچاق) در بازار داخل بواسطه توزیع مویرگی پوشاک خارجی خصوصاً از طریق شبکه های اجتماعی؛

- ضعف در حلقه مد و طراحی شامل تحقیقات بازار، تحقیقات اندامی، جریان مد و رنگ، تدارک و تامین، کلکسیون سازی و Fashion Show؛
 - ضعف در برندینگ، خدمات پس از فروش (شامل استرداد، تعویض، تعمیر و CRM) و افزایش هزینه های توزیعی در شبکه توزیع خرده فروشی سنتی و فقدان فروشگاه های تخصصی، فروش آنلاین، فروشگاه Outlet؛
 - ضعف در جذب سرمایه های خارجی و عدم هم پیوندی با زنجیره های ارزش منطقه ای و جهانی؛
 - ضعف توان فناورانه در حوزه های مهندسی دوخت، فرآیند تولید و تجهیزات تولید.
- در راستای اصلاح مشکلات برشمرده و وفق ماده (۴۶) قانون برنامه پنجساله ششم توسعه کشور، این سند در ذیل سند «برنامه توسعه صنعتی، معدنی و تجاری» و در سه سرفصل شامل اهداف کمی و کیفی صنعت پوشاک، راهبردهای بخشی توسعه صنعت پوشاک و الزامات سطح بنگاه تدوین شده است .

۳- هدف گذاری صنعت پوشاک

۱-۳ اهداف کیفی

- ارتقای توانمندی، ارزش افزوده و بهره وری صنعت؛
- توسعه متوازن توانمندی ها در زنجیره ارزش پوشاک با تمرکز بر حلقه های طراحی، مد و برندینگ؛
- هم پیوندی با زنجیره های ارزش منطقه ای و جهانی و جلب مشارکت های بین المللی؛
- تامین حداکثری نیاز بازار داخل و افزایش تنوع صادراتی محصولات پوشاک و گسترش اندازه بازار خارجی
- ارتقای ظرفیت صنعت در بهره گیری از فناوری های روز و ارزش افزا؛

۲-۳ اهداف کمی

شاخص	واحد	۱۳۹۸ (وضع موجود)	۱۴۰۶ (۱) (وضع مطلوب)
تولید	هزار تن	۵۰۰	۱۱۵۰
سرمایه گذاری	هزار میلیارد ریال	۷۸	۲۶۰۰
صادرات	میلیون دلار	۶۴٫۵	۲۳۰
واردات	میلیون دلار	۷۷	۱۵۰
ارزش افزوده	میلیارد ریال	۲۲۶۳	۸۱۰۰

سال پایان برنامه پنجساله هفتم توسعه کشور

۴- راهبردهای بخشی توسعه صنعت پوشاک

۴-۱ تکمیل حلقه‌های زنجیره ارزش (تامین، تولید و توزیع) صنعت پوشاک

- یکپارچه‌سازی و ایجاد هماهنگی میان حلقه‌های طراحی و تولید؛
- تقویت حلقه طراحی و مد پوشاک از طریق تامین بخشی از هزینه‌های حضور در نمایشگاه‌ها، هفته‌های مد و جشنواره‌های معتبر بین‌المللی مد؛
- ایجاد پنجره واحد طراحی و تولید پوشاک با مشارکت وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، انجمن‌ها و اتحادیه‌های تولید و صادرات پوشاک با هدف تسريع فرآیندهای مجوزدهی؛
- تقویت همکاری‌های افقی و عمودی در زنجیره ارزش صنعت پوشاک متناسب با مزیت‌های منطقه‌ای و با تاکید بر حلقه‌های طراحی، تولید و بازاریابی؛
- تجمیع جغرافیایی شرکت‌های فعال در زنجیره ارزش صنعت با هدف تقویت همکاری‌های افقی و عمودی در قالب شهرک‌های صنعتی پوشاک؛
- تشویق ادغام‌های عمودی میان تولیدکنندگان محصولات نساجی و پوشاک و در اولویت قراردادن این بنگاه‌ها جهت دریافت حمایت‌های دولتی؛
- حمایت از ایجاد شهرک‌های صنعتی پوشاک؛
- ارتقای توانمندی‌ها در حلقه‌های بازاریابی، طراحی و مد در زنجیره تولید پوشاک؛
- پشتیبانی از ایجاد مدارس تخصصی طراحی و تاسیس خانه مد پوشاک به منظور طراحی و تولید پوشاک با رویکرد ایرانی - اسلامی؛
- مجوزدهی به شرکت‌های تخصصی خدمات طراحی و مد و پرداخت بخشی از هزینه طراحی برای شرکت‌های تولیدکننده داخلی؛
- حمایت از برگزاری جشنواره‌های ملی پوشاک بومی در هر فصل؛

۴-۲ توانمندسازی

- ارتقای توان بخش تولید از طریق استفاده از مواد اولیه پیشرفته و ارگانیک در تولید، مکانیزاسیون فرآیند تولید با بکارگیری ERP، چاپ سه بعدی و پرو مجازی؛
- حمایت از توسعه تجارت الکترونیکی متناسب با نیاز بازار؛
- اندازه‌گیری سطح تکنولوژی در بنگاه‌های صنعت پوشاک و کمک به رسوخ تکنولوژی.

۳-۴ فناوری و ساخت داخل

- حمایت از توسعه فناوری‌های نوین در زنجیره ارزش پوشاک؛
- ارتقای کیفی بخش طراحی از طریق بهره‌گیری از ظرفیت شرکت‌های دانش بنیان و استارت‌آپ‌ها برای داخلی‌سازی نرم‌افزارهای تخصصی تامین، تدارک، طراحی و مد؛
- ارتقای ظرفیت جذب فناوری در بنگاه‌های صنعت پوشاک.

۴-۴ توسعه و تنظیم بازار

- حمایت از توسعه مدل‌های کسب و کار مبتنی بر تولید جمعی (تولید تحت برند صنف برای صنعت)؛
- اعطای مجوز تولید به اصناف مشروط به تولید تحت برند بنگاه‌های بزرگ صنعتی؛
- صدور جواز ورود موقت جهت تامین مواد اولیه مشروط به صادرات حداقل ۵۰ درصدی تولیدات؛

۵-۴ سیاست تامین مالی و سرمایه‌گذاری

- تسهیل فرایند تامین مواد اولیه؛
- راه‌اندازی صندوق تخصصی تامین، پژوهش و فناوری خاص صنعت پوشاک با تامین بخشی از سرمایه اولیه مورد نیاز آن از سوی دولت و استفاده از ظرفیت‌های این صندوق در جهت تامین بخشی از منابع مالی تعمیق ساخت داخل و واردات مواد اولیه مورد نیاز.

۶-۴ سیاست‌های تنظیم‌گری (رگولاتوری)

- واگذاری سیاست‌گذاری (ابزارها و مسئولیت‌ها) در حوزه‌های سرمایه‌گذاری، تولید، تجارت و قیمت‌گذاری به معاونت امور صنایع
- بهره‌گیری از توافق‌نامه‌ها و انعقاد قراردادهای بین بخشی به منظور ایجاد یکپارچگی در متولیان صنعت نساجی و چرم (از جمله وزارت جهاد کشاورزی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و ...)

۷-۴ استاندارد سازی

- جلوگیری از قاچاق پوشاک و حمایت از تولید برند ملی؛
- جلوگیری از قاچاق پوشاک از طریق اجباری نمودن کد اصالت کالا و ثبت شناسه، اخذ و نصب شناسه کالا برای گروه کالایی منسوجات و پوشاک؛

- استانداردسازی تحقیقات اندامی و سایزبندی؛

۴-۸ اصلاح ساختار

- ساماندهی شیوه مجوز دهی به فعالیت‌های حوزه صنف و صنعت پوشاک.

۴-۹ مشارکت‌های بین‌المللی در دوران پسانتحریم

- اجرای پروژه‌های همکاری مشترک در قالب تفاهم‌نامه‌های چندجانبه با موسسات تکنولوژی و تحقیقات صنعتی از جمله یونیدو؛
- عقد توافقات تجاری و تعرفه‌های ترجیحی با کشورهای هدف صادراتی (عراق، افغانستان و پاکستان).
- نیازسنجی میزان نیاز به ماشین‌آلات صنعت تا ۵ سال آینده و طرح‌های در دست احداث و تامین سرمایه مورد نیاز برای واردات ماشین‌آلات مورد نیاز قبل از اعمال تحریم‌های صنعت نساجی؛
- ورود غیرمستقیم ماشین‌آلات از طریق کشورهای ثالث مانند عراق، یا کشورهای حوزه CIS؛
- تعمیق ساخت داخل با استفاده از تامین نقدینگی و سرمایه، تخفیف مالیاتی و ... برای واحدهای فعال در تولید چادر مشکی و تولیدکنندگان پنبه؛
- افزایش زمین‌های کشت پنبه از طریق نرخ‌های تضمینی خرید پنبه و پرداخت یارانه به کشاورزان.

۵- رویکردهای انقلاب صنعتی چهارم

- استفاده از تکنولوژی‌های دیجیتال انقلاب چهارم در تکمیل زنجیره ارزش پوشاک؛
- فراگیر نمودن بکارگیری و پیاده‌سازی هوش مصنوعی و اینترنت اشیا در فرایندهای تولیدات کل زنجیره ارزش پوشاک در قالب شبکه و پلتفرم‌های یکپارچه به منظور یکسان‌سازی و تسریع در تصمیم‌گیری تولید، کاهش هزینه‌ها، فرایندها و زمان تولید و تسریع در عرضه محصولات به بازار هدف؛
- ایجاد بسترهای لازم جهت خلق و تشکیل کارخانه‌های هوشمند در صنعت پوشاک که تمام اجزای آن به یکدیگر متصل شده و داده‌های تولید شده توسط اجزا در پلتفرمی مشترک جمع‌آوری و پردازش شوند؛
- فراگیر نمودن بکارگیری و پیاده‌سازی یادگیری ماشین در فرایندهای تولید صنعت پوشاک جهت کاهش هزینه‌ها، فرایندهای تولید و تسریع در تصمیم‌گیری و عرضه محصولات به بازار هدف.

۶- الزامات سطح بنگاه

رعایت ضوابط ابلاغی وزارت صنعت، معدن و تجارت از جمله

- رعایت استانداردهای تولید، ایمنی و عملکرد؛
- استقرار و اجرای سیستم نظارت بر فرآیند تولید؛
- رعایت استانداردهای زیست محیطی مصوب؛
- استقرار نظام جامع کیفیت و عملکرد محصولات؛
- تهیه و انتشار گزارش‌های ادواری و مقایسه‌ای از عملکرد واقعی با اهداف تعیین شده.

۷- ذینقشان و بازیگران

- انجمن صنایع پوشاک ایران
- اتحادیه تولید و صادرات نساجی و پوشاک ایران
- اتحادیه صنف پوشاک تهران
- وزارت صنعت، معدن و تجارت
- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- بانک صنعت و معدن
- مرکز ملی شماره‌گذاری کالا و خدمات ایران (ایران کد)
- سازمان ملی استاندارد
- وزارت اقتصاد (شامل سازمان‌های امور مالیاتی و گمرکات)
- وزارت جهاد کشاورزی

۸- ظرفیت‌های قانونی

- مصوبه دولت در خصوص اصلاح آئین‌نامه و مواد ۱۴۷ و ۱۴۸ قانون مالیات‌های مستقیم (بند ۸ در زمینه هزینه‌های قابل قبول مالیاتی)
- ماده ۱۳۲ قانون مالیات‌های مستقیم (بند ح، خ و س)
- قانون طرح الحاقی موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (ماده ۷ و ۱۹)
- قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر (مواد ۴، ۸، ۱۹، ۲۱، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱ و ۳۸)

۴. بسته سیاستی ارتقای صنعت داروهای پیشرفته

مقدمه

صنایع مرتبط با فناوری های سلامت، از جنبه های گوناگون دارای اهمیت فراوان به شمار می روند. نخست آن که این صنایع، برای تأمین امنیت سلامت و بهداشت جامعه، دارای اهمیت راهبردی هستند. در وهله دوم، به علت افزایش جمعیت و روند پیرشدن جوامع، تقاضا برای این صنایع در دنیا به شدت در حال بالا رفتن است. علاوه بر این، حاشیه سود این نوع صنایع نیز به شدت بالاست به نحوی که بر اساس گزارش مجله فوربس، صنایع مرتبط با فناوری های سلامت در سال ۲۰۱۵ با حاشیه سود بیش از ۲۰ درصدی، سودآورترین صنایع دنیا بوده اند. یکی از مهم ترین صنایع این حوزه، صنعت داروسازی می باشد که در سال ۲۰۱۶، حدود ۸۲۰ میلیارد دلار درآمد به همراه داشته است.

به لحاظ منشأ ساخت، می توان داروهای تولید شده توسط انسان را در سه دسته عمده تقسیم نمود:

- داروهای شیمیایی
- داروهای زیستی
- داروهای هسته ای

در حال حاضر، داروهای شیمیایی با تأمین نزدیک به ۷۵٪ از نیاز بازار، بزرگترین سهم را در میان داروهای تولیدی در جهان دارا می باشند اما در سال های اخیر و با پیشرفت دانش در حوزه زیست فناوری، داروهای زیستی در حال گرفتن سهم بیشتری از بازار هستند به نحوی که در سال ۲۰۱۶ درآمد جهانی این صنعت نزدیک به ۱۹۷ میلیارد دلار (حدود ۲۴ درصد کل بازار دارو) بوده است. در عین حال، سهم رادیوداروها حدود ۷ میلیارد دلار (کمتر از ۱٪ کل بازار) گزارش شده است.

داروهای زیستی با رشد فعلی سالانه حدود ۸ درصد، بیشترین رشد در صنایع دارویی را دارد به نحوی که در میان ۱۰ داروی پرفروش جهان در سال ۲۰۱۶، نام ۶ داروی زیستی به چشم می‌خورد^۱ و پرفروش‌ترین دارو در جهان نیز داروی آدالیمومب است که منشأ زیستی دارد. به استناد پیش‌بینی‌ها، اندازه بازار جهانی داروهای زیستی در سال ۲۰۲۰ به تقریباً ۲۷۰ میلیارد دلار - یعنی ۲۷٪ از کل بازار دارو - خواهد رسید.

مصرف و تولید این نوع داروها در ایران نیز روند رو به رشدی را تجربه می‌نماید و نزدیک به ۱۷٪ از بازار ۱۲ هزار میلیارد تومانی (۳٫۴ میلیارد دلاری) دارو در کشور، یعنی حدود ۲۱۷۹۳ میلیارد ریال^۲ (حدود ۷۳۶ میلیون دلار)، مرتبط با داروهای زیستی بوده است.

با وجود پیشرفت‌های بدست آمده در سالیان گذشته در صنعت داروهای زیستی در ایران، نقیصه‌هایی در ساختار و عملکرد آن دیده می‌شود که منجر به حاکمیت نگاه تامین بازار داخل و غلبه آن به توسعه صنعتی شده که ممکن است کاهش کیفیت محصولات تولیدی شرکت‌های ایرانی در آینده و از دست رفتن جایگاه ایران در بازارهای جهانی را به همراه داشته باشد. اتفاقی که این روزها در صنعت داروهای شیمیایی ایران، شاهد آن هستیم.

۱- چالش‌های اصلی صنعت

- فقدان تجهیزات و آزمایشگاه‌های تخصصی
- تمرکز فعالیت‌های تحقیقاتی بر مهندسی معکوس و ضعف تحقیق و توسعه با هدف تولید داروی جدید
- انگیزه پایین بنگاه‌ها بر نوآوری و تحقیق و توسعه به دلیل سیاست‌های حمایتی دولت
- ضعف تحرک در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی برای انجام تحقیقات پایه دارویی
- کمبود نهادهای توسعه‌دهنده نوآوری مانند شتاب‌دهنده‌های تخصصی، مراکز رشد و صندوق‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر شرکتی
- فقدان شرکت‌های تخصصی انجام کارآزمایی بالینی
- فقدان شرکت‌های مشاوره تخصصی استانداردهای تولید و کیفیت (GMP و GLP)
- ظرفیت پایین اکثر تولیدکنندگان
- تولید دارو بر اساس استانداردهای حداقلی نامتناسب با بازارهای جهانی
- تمرکز شرکت‌های واردکننده بر تجارت و اجتناب از سرمایه‌گذاری در تولید دارو در کشور

۱. این داروها عبارتند از: هومیرا (آدالیمومب)، ریتوکسان (ریتوکسیمب)، آواستین (بواسیزومب)، لانتوس (انسولین)، هرپتین (تراستوزومب) و رمیکید (اینفلیکسیمب)

۲. متوسط قیمت هر دلار آمریکا در سال ۱۳۹۴ معادل ۲۹۵۸۰ گزارش شده است.

- فقدان شرکت‌های تخصصی ثبت و بازاریابی داخلی و بین‌المللی دارو
- ضعف همکاری شرکت‌های کوچک و بزرگ تولیدکننده برای فروش مشترک
- فقدان جهت‌گیری صادراتی به علت حمایت‌های دولتی از جایگزینی واردات
- هزینه بالای ثبت دارو در کشورهای هدف صادراتی
- نبود شرکت‌های ارائه دهنده خدمات تخصصی زیست‌فناوری (پلتفرم)

۲- هدف‌گذاری صنعت داروهای زیستی

- بالابردن توانمندی نوآوری در شرکت‌های داروساز
- توسعه بازارهای صادراتی داروهای تولیدی در کشور

۳- راهبردهای بخشی توسعه صنعت داروهای زیستی

- اعطاء مجوز واردات داروهای خارج از فهرست به شرکت‌های واردکننده به اندازه سرمایه‌گذاری تولید داخل داروهای اولویت‌دار
- محدود کردن واردات Bulk داروهای دارای توان تولید داخل (به میزان تأمین دارو توسط شرکت‌های داخلی)
- انعقاد توافقنامه دوجانبه با کشورهای هدف صادراتی در خصوص پذیرش استانداردهای مصرف ایران در آن کشورها؛
- ایجاد صندوق سرمایه‌گذاری توسعه صادرات داروهای پیشرفته و اختصاص خط اعتباری صندوق توسعه ملی برای سرمایه‌گذاری صادرکنندگان در کشورهای هدف؛
- حمایت از شکل‌گیری شرکت‌های تخصصی ارائه خدمات پایش بیماران؛
- اختصاص درصدی از درآمد حاصل از تعرفه واردات دارو به همکاری‌های مشترک تحقیق و توسعه دارو میان شرکت‌های داخلی با موسسات تحقیقاتی معتبر بین‌المللی؛
- اعطاء مجوز تولید به شرکت‌های تولیدکننده توسط کمیسیون تشخیص ساخت و ورود دارو مشروط به برخورداری از حداقل بهینه مقیاس تولید، ارائه برنامه زمان‌مند توسعه بنگاه و مشروط به صادرات داروهای پیشین؛
- کاهش محدودیت حجم بازار برای داروهای برند دارای مشابه داخلی به صورت تدریجی و پلکانی (به عنوان نمونه: سه سال اول ۵٪، سال چهارم ۱۰٪، سال پنجم ۲۰٪، سال ششم ۲۵٪، سال دهم ۵۰٪)؛
- حمایت از شکل‌گیری شرکت‌های تخصصی ارائه دهنده خدمات مهندسی زیستی (توالی‌یابی ژنی و ...)
- حمایت از ایجاد مرکز سنجش کیفیت داروها در نزدیکی یکی از خوشه‌های تولیدی (ارتقاء استانداردهای کیفی محصولات ساخت داخل)

- حمایت از شکل‌گیری شرکت‌های تخصصی کارآزمایی بالینی
- راه‌اندازی پالایشگاه خون در کشور؛
- افزودن نمایندگان وزارت صمت و معاونت علمی و فناوری به کمیسیون توسعه فناوری وزارت بهداشت؛

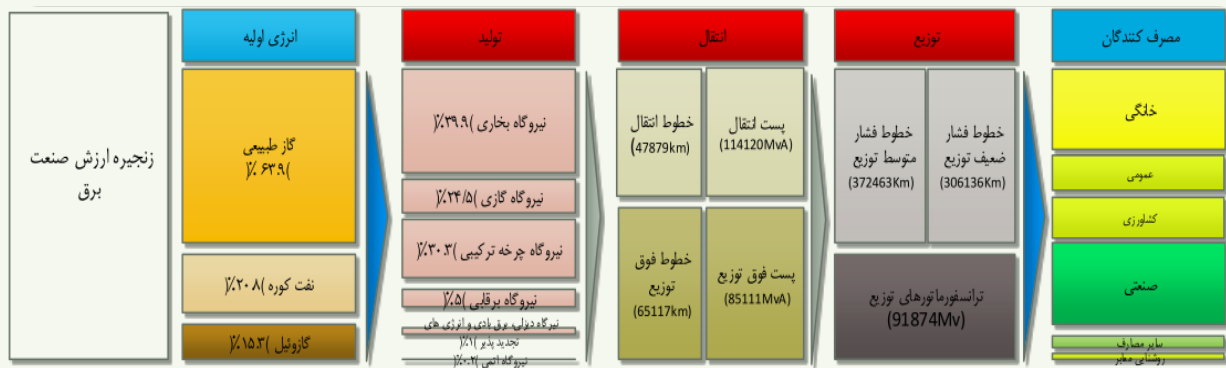
۴- متولیان

- معاونت امور صنایع وزارت صنعت، معدن و تجارت؛
- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی؛
- معاونت علمی و فناوری رئیس‌جمهور؛
- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری؛
- سازمان بورس اوراق بهادار

۵- ظرفیت‌های قانونی

- قانون حمایت از شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان
- بسته سیاستی و حمایتی از فراورده‌های نو ترکیب و پادتن‌های تک دودمانی

۵. بسته سیاستی ارتقای صنعت تجهیزات برقی و نیروگاهی

مقدمه

صنعت تجهیزات برق با توجه به اینکه صنعت تولیدکننده مواد و محصولات واسطه‌ای است که در سایر صنایع به خصوص در توسعه صنعت برق کشور و تولید ۶۳۰۴۵ مگاوات برق در سال ۱۳۹۸ به همراه برق رسانی به اقصی نقاط کشور و همچنین صادرات برق به کشورهای همجوار و ساخت و تجهیز نیروگاه‌ها در کشورهای هدف تحت عنوان ارائه خدمات فنی مهندسی را تغذیه می‌نماید و علاوه بر آن وجود صنایع بالادستی تولید تجهیزات برق در کشور با وجود صنایع فلزی (فولاد و مس) و صنایع پتروشیمی به عنوان صنایع اصلی تغذیه کننده صنعت تجهیزات برق اهمیت این صنعت را روشن می‌سازد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در حال حاضر بر اساس آمار کارگاه‌های صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر سال ۱۳۹۶ صنعت ساخت تجهیزات برق ۲٫۶ درصد از ارزش افزوده بخش صنعت، ۲٫۴ درصد از ارزش ستانده، ۳٫۵ درصد از اشتغال را در اختیار دارد. این در حالی است که تنها ۳٫۳ درصد از تولید داخلی صادر می‌شود و این میزان صادرات نیز بالغ بر ۷۰ درصد آن به صنایع سیم و کابل تعلق دارد که از ارزش افزوده پایینی برخوردار است. علاوه بر سهم پایین تنوع صادراتی مقاصد صادراتی این محصولات نیز از تنوع پایینی برخوردار است و بالغ بر ۷۰ درصد تجهیزات برق به کشور افغانستان صادر می‌شود. از نکات دیگر حائز اهمیت این صنعت تراز تجاری منفی کشور در واردات تجهیزات برق می‌باشد به نحویکه در سال ۱۳۹۸ منفی ۱۰۶۶ میلیون دلار بوده است که می‌تواند بحث صادرات را با توجه به نیاز داخل به طور کلی تحت تاثیر قرار دهد.

۱- چالش‌های اصلی صنعت برق

چالش‌های اصلی صنعت برق ذیل موارد:

- چالش‌های بازار فروش تجهیزات صنعت برق
- اشکالات موجود در تأمین نهاده‌های تولید
- اشکالات موجود در بنگاه تولیدی و محیط کسب و کار آنها
- رقبای خارجی تجهیزات صنعت برق
- اشکالات موجود در صادرات تجهیزات صنعت برق
- چالش‌های محیط کلان اقتصاد و صنعت

طبقه‌بندی می‌شود.

در راستای اصلاح مشکلات برشمرده و وفق ماده (۴۶) قانون برنامه پنجساله ششم توسعه کشور، این سند در ذیل سند «برنامه توسعه صنعتی، معدنی و تجاری» و در سه سرفصل شامل اهداف کمی و کیفی صنعت خودرو، راهبردهای بخشی توسعه صنعت خودرو و الزامات سطح بنگاه تدوین شده است.

۲- هدف‌گذاری صنعت تجهیزات برق

۱-۲ اهداف کیفی

- ارتقای رقابت‌پذیری و توسعه کمی صنعت تجهیزات برق مبتنی بر توسعه بازار
- توسعه کیفی محصولات با ایجاد زیرساخت‌های تست و آزمون و بهبود فرآیندهای آن
- تعمیق ساخت داخل با در نظر گرفتن صرفه تولید
- قرار گرفتن در زنجیره‌های ارزش جهانی از طریق جلب مشارکت‌های بین‌المللی

۲-۲ اهداف کمی

پایان برنامه هفتم توسعه (۱۴۰۵)			کالا		شاخص
واردات (میلیون دلار)	صادرات (میلیون دلار)	تولید / واحد			
۱۱۴۰۸۸۶۴۱	۲۲۷۷۱۸۳۹۰	۴۶۹۰۹۹۸۸۳	تن	سیم عایق شده و کابل	تولید
۷۸۳۰۸۰۷۱۰	۱۸۲۸۰۸۸۰	۳۷۸۴۱۴۲۱	دستگاه	موتورها، ژنراتورها و مولدهای برق	
۱۵۹۱۶۹۶۰۸	۱۸۰۲۹۴۶۸	۳۶۹۶۰۴۰۹	دستگاه	ترانسفورماتورهای برقی، مبدل‌های استاتیک و القاء کننده‌ها	
۹۷۸۵۵۹۰۹	۱۷۸۴۶۲۴۵	۳۷۱۲۰۱۹۰	دستگاه	انباره‌های برقی	
۱۵۶۱۴۶۳۲۳	۱۸۰۵۸۳۳۲	۳۷۳۸۰۷۴۸	دستگاه	دستگاه‌های الکتریکی برای سوئیچینگ یا مدارهای محافظ الکتریکی (سریچ، رله، فیوز و ...)	
۲۲۶۱۰۴۶۷۹	۸۷۱۹۰۹۲	۱۷۸۷۴۱۳۸	دستگاه	تابلو، پانل، کنسول و ... برای کنترل یا توزیع برق	
۱۳۸۲۷۷۹۶۰	۵۹۳۳۳۳۵	۱۲۲۲۲۶۷۱	عدد	لامپ و لوله‌های برقی رشته‌ای یا تخلیه الکتریکی	
۴۱۴۳۲۳۰۲	۱۱۵۳۴۵۴	۲۳۹۹۱۸۳	دستگاه	دستگاه‌های برقی برای قطع، وصل یا تغییر حفاظت (کلید، فیوز، کنکتورها)	
۲۴۸۶۱۹۴۴	۴۲۰۰۳۲	۸۷۳۶۶۶	دستگاه	خازن برقی	
۲۰۵۸۴۳۴۹	۶۴۹۲۴۸	۱۳۵۰۴۳۵	تن	مقره و قطعات عایق از برق	
۱۸۲۵۳۰۱۸۹	۳۴۳۱۵۵	۷۱۰۳۳۲	دستگاه	انواع دیودها، ترانزیستورها، وسایل غیرهادی	
۲۰۳۹۰۹۸۸	۲۳۶۵۱	۴۸۴۸۵	دستگاه	آهنرباهای الکتریکی	
۱۱۳۸۶۳۵۳	۳۳۳	۶۸۳	دستگاه	مقاوم‌های الکتریکی	
۹۸۷۱۲۶۵۰	۴۱۴۴۰	۸۶۱۹۵	دستگاه	مدارهای چاپی	

ماخذ: برنامه اجرایی صنعت برق، معاونت امور صنایع و سندی‌کای صنعت برق ایران، ۱۳۹۸

۳- الزامات سطح کلان جهت حصول اهداف

- بهبود فضای کسب و کار
- ارتقای امنیت سرمایه‌گذاری و کاهش ریسک
- ثبات نسبی و پیش‌بینی پذیر بودن متغیرهای کلان اقتصادی
- ایجاد سازوکاری برای پوشش ریسک نوسانات نرخ ارز
- مدیریت بازار سرمایه در تامین مالی تولید و هدایت سرمایه‌ها به این بخش

- هماهنگی و انسجام نهادی میان متولیان اجرای این سند
- همسو بودن فرآیندهای تغییر و اصلاح قوانین و مقررات مرتبط با صنعت تجهیزات برق با این سند

۴- راهبردهای بخشی توسعه صنعت تجهیزات برق

۴-۱- راهکارهای مسائل خاص صنعت

۴-۱-۱- اصلاح اقتصاد برق

- نظام قیمت‌گذاری صنعت برق نیازمند اصلاحاتی است تا تعادلی در درآمد و هزینه برقرار نماید برای این منظور متوسط قیمت برق با شیب تدریجی به میزانی بیش از نرخ تورم سالانه افزایش پیدا کند. این تغییر در حالی که نظام چند نرخ تعرفه‌گذاری وجود دارد می‌تواند به نحوی طراحی شود که کمترین اثر را برافشار کم‌درآمد و دهک‌های پایین داشته باشد و هزینه بیشتری از مشترکین پرمصرف دریافت نماید.
- در بخش‌های کشاورزی و صنعتی نیز شیب تغییرات باید به نحوی باشد که کمترین اثر تورمی را داشته باشد و سازو کارهایی مانند بازار صرفه‌جویی برق را فراهم سازد که مشترکینی که مصرف بهینه دارند، بتوانند میزان برق صرفه‌جویی را با مشترکین پرمصرف مبادله کنند.
- تا زمان واقعی شدن قیمت‌های برق، مطابق قانون مصوب حمایت از برق مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و قیمت تمام شده به صنعت برق داده شود.
- ایجاد نهاد تنظیم‌گر صنعت برق با هدف جداسازی کارکرد تنظیم قیمت از کارکرد توزیع یارانه
- کاهش هزینه تامین مواد اولیه از صنایع بالادستی
- اصلاح نظام عرضه مواد خام و اولیه واحدهای تولیدی
 - افزایش عرضه مواد اولیه در بورس (رعایت حداقل عرضه)
 - امکان ایجاد خرید اعتباری در بورس کالای ایران
 - کاهش حجم پایه عرضه
- حمایت‌های لازم در این خصوص از طرف دولت، با توجه به اینکه بخش زیادی از تامین‌کنندگان مواد اولیه صنایع پایین دست (فولاد و پتروشیمی) شبه دولتی هستند.
- فروش اعتباری مواد اولیه مورد نیاز صنعت از طریق صنایع بالادستی کشور

۴-۱-۲- توسعه بازارهای نیروگاه سازی شرکت‌های پیمان‌کار ایرانی در کشورهای هدف

- رایزنی‌های سیاسی و دیپلماتیک برای اعطای پروژه‌های ساخت و تعمیر نیروگاه به ویژه در کشورهای همسوء

- وام ترجیحی صندوق توسعه ملی در ازای اخذ پروژه‌های BOT و BOO
- تسهیل فرآیندهای اجرایی اعطایی معافیت‌های مالیاتی و جوایز صادراتی
- تسهیل ورود بخش خصوصی به صادرات انرژی و برق و فراهم نمودن خدمات مالی بین‌المللی مانند صدور ضمانت‌نامه و تسهیل جابه‌جایی پول

۴-۱-۳- توسعه بازارهای نیروگاه سازی شرکت‌های پیمان‌کار ایرانی در کشورهای هدف

- توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر
- خرید تضمینی برق با قیمتی بالاتر از قیمت برق شبکه از محل مالیات «توسعه تجدیدپذیر» که با نرخ اندک یا ثابت و کمی از برق مشترکین اخذ می‌شود
- تقویت انگیزه‌ها برای تولید پراکنده
- اعطای مجوز به شرکت‌های خریدار و فروشنده برق در شبکه و تسهیل آن با هدف تشویق تولید پراکنده و برق تجدیدپذیر
- تقویت انگیزه‌های بهره‌وری
- استفاده از سیاست قیمت‌گذاری تبعیضی یا مالیات بر مصرف مازاد بر الگو برای افزایش هزینه برق مشترکین با مصرف غیربهره‌ور و ایجاد تقاضا برای تجهیزات و خدمات بهره‌وری انرژی
- ایجاد ظرفیت مبادله برق صرفه‌جویی شده و اعطای مجوز به شرکت‌های خریدار و فروشنده برق در شبکه

۴-۲- راهکارهای مسائل مشترک و عمومی صنعت

۴-۲-۱- تامین مالی سرمایه‌گذاری

- توسعه روش‌های تامین مالی از قبیل فروش اوراق مشارکت و مکانیزم‌های تبصره ۱۹ قانون بودجه و ماده ۱۲ قانون رفع موانع کسب و کار

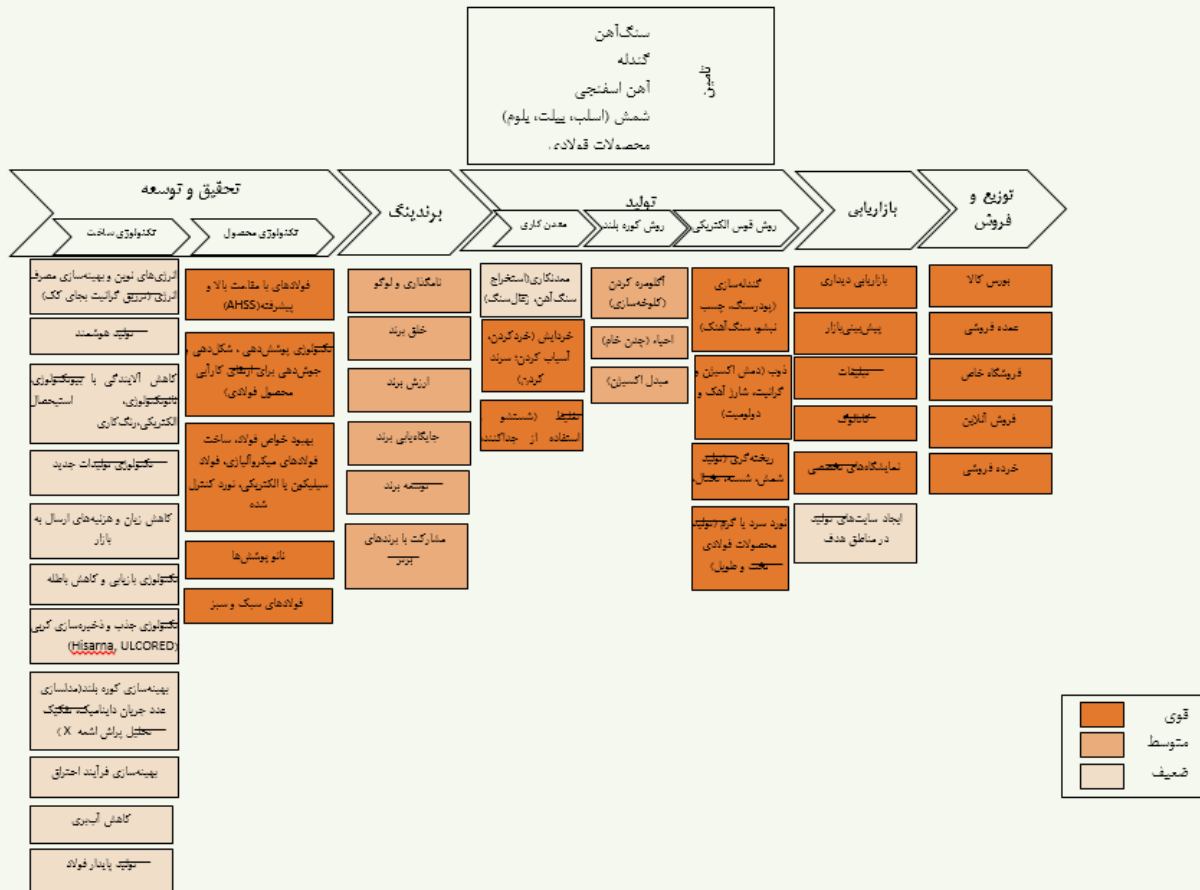
۴-۲-۲- اصلاح رژیم حقوق صنعت برق

- تفکیک حکمرانی از تصدی‌گری: در حال حاضر وزارت نیرو برای حل مسائل از اختیارات حکمرانی به نفع شرکت‌های تابعه استفاده می‌نماید. لازم است بخش حکمرانی و مقررات‌گذاری از بخش بنگاه‌داری و تصدی‌گری مستقل شود.
- استفاده از ظرفیت فکتورینگ برای ضمانت تامین مالی شرکت‌ها و دریافت مطالبات از دولت
- پیش‌بینی سازو کاری برای تعدیل قراردادها در صورت تغییر نرخ ارز

۴-۲-۳- خرید محصولات ساخت داخل و دانش بنیان

- نظارت حداکثری بر تمامی نهادها برای تحقق قانون «حداکثر استفاده از توان تولید و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی» صورت پذیرد و از واردات کالاهای دارای مشابه داخلی به ویژه کالاهای دانش بنیان جلوگیری شود.
- در صورت فراهم نبودن شرایط اخذ گواهی استاندارد و تایپ تست و گواهی از کشورهای خارجی (به دلیل تحریم‌های بین‌المللی) به تولیدات شرکت‌های دانش بنیان داخلی اعتماد شود و ضمانت‌نامه صادره از سوی سازندگان پذیرفته شود.
- ایجاد سازو کار بیمه عملکرد تجهیزات داخلی دانش بنیان
- ایجاد نهاد تجمیع‌کننده تقاضای تجهیزات مورد نیاز و انعقاد قرارداد خرید تضمینی با سازندگان داخل
- در زمینه تجهیزاتی که مشابه داخلی ندارند از شرکت‌های بازرگانی تخصصی برای تامین آنها حمایت لازم صورت پذیرد.

۶. بسته سیاستی ارتقای صنعت فولاد

مقدمه

طبق آمار انجمن جهانی فولاد، کمتر از ۷۰ کشور در زمینه تولید فولاد فعال هستند و کشورهای بی‌بهره از این صنعت یا باید از پیشرفت خود چشم‌پوشی کنند و یا باید به کشورهای تولیدکننده وابسته شوند. طبق گزارش انجمن جهانی فولاد ایران در بین کشورهای صادرکننده فولاد نیز توانسته با صادرات ۹٫۳ میلیون تن در سال ۲۰۱۸ جایگاه شانزدهم کشورهای صادرکننده فولاد را به دست آورد در حالی که در این جدول چین، ژاپن، روسیه و کره جنوبی به ترتیب هریک با ۶۸٫۸ میلیون تن، ۳۵٫۸ میلیون تن، ۳۳٫۳ میلیون تن و ۳۰٫۱ میلیون تن در جایگاه‌های اول تا چهارم صادرکنندگان فولاد جهان

قرار دارند^۱. در حال حاضر ظرفیت سالانه تولید فولاد در کشور نزدیک به ۳۰ میلیون تن است که تنها ۶۰ درصد این ظرفیت بالفعل شده است. برابر سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ مقرر گشته است تا ظرفیت تولید فولاد کشور تا پایان سند به بالای ۵۵ میلیون تن و حداقل سرانه مصرف، به ۴۲۱ کیلوگرم برسد؛ این در حالی است که هم‌اکنون ظرفیت تولید فولاد خام در کشور در مرز ۳۰ میلیون تن قرار دارد. برآورد سرمایه‌گذاری برای اجرای طرح‌های منتخب فولادی به ۱۲٫۲ میلیارد یورو می‌رسد که به این رقم ۱٫۶ میلیارد یورو نیز برای ایجاد زیرساخت‌ها همچون آب، برق، گاز، خطوط حمل و نقل ریلی و جاده‌ای، تاسیسات بندری و... را باید افزود. در راستای افزایش ظرفیت تولید فولاد، بهره‌مندی از توانمندی فعالان معدنی و سرمایه‌گذاران در زمینه اکتشاف ضرورت دارد و انتظار می‌رود بهره‌برداری از معادن که روند کندی دارد، با سرعت بیشتری پیش رود. اما قطعاً برای این امر نیاز به منابع مالی است و به همین دلیل صندوق‌هایی به صورت ارزی و ریالی در بخش معدن باید ایجاد شود. همچنین برای دستیابی به هدف ظرفیت تولید ۵۵ میلیون تنی فولاد خام، ظرفیت حمل خطوط ریلی باید با رشد ۴ برابری از ۲۲ میلیون تن به ۸۸ میلیون تن افزایش و همزمان، ظرفیت حمل جاده‌ای از ۵۹ میلیون به ۹۰ میلیون تن و حمل دریایی از ۲۷ به ۳۰ میلیون تن افزایش یابد. ظرفیت ۵۵ میلیون تنی فولاد، نیاز به ۸۸ میلیون تن کنسانتره سنگ آهن در سال دارد این در حالی است که اکنون کارخانه‌های فعال در تولید کنسانتره و دانه بندی ۳۰ میلیون تن ظرفیت تولید دارند. بنابراین، انجام طرح‌های اکتشافی از اهمیت بیشتری برخوردار می‌شوند به این دلیل که در حال حاضر با استناد به میزان ذخایر کشف شده فعلی، ۳۷ سال از عمر ذخایر سنگ آهن کشور باقی مانده که این رقم در سال ۱۴۰۴ با ظرفیت تولید ۵۵ میلیون تنی، به ۷ سال خواهد رسید.

۱- هدف‌گذاری صنعت فولاد

۱-۱ اهداف کیفی

- استخراج معادن و تولید محصولات فولادی در مقیاس بهینه
- پیشینه‌سازی اقتصادی زنجیره ارزش داخلی
- ارتقاء سطح فناوری در تمامی زمینه‌های مرتبط
- حداکثر استفاده از توان داخلی در مراحل مهندسی، احداث و بهره‌برداری

۲-۱ اهداف کمی

- کسب جایگاه هفتم دنیا با تولید سالانه ۵۵ میلیون تن فولاد خام

1. world steel in figures 2019

شرح	واحد	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳	۱۴۰۴
ظرفیت فولاد خام	میلیون تن	۴۲,۲	۵۰,۳	۵۱,۲	۵۱,۲	۵۵	۵۵
تولید	میلیون تن	۳۱,۶۵	۳۷,۷۲	۳۸,۴	۳۸,۴	۴۱,۲۵	۴۱,۲۵

۲- راهبردهای پیشنهادی برای توسعه صنعت فولاد

۱-۲ ارتقای توانمندی‌ها اکتشاف و استخراج

- حمایت از ایجاد صندوق‌های ارزی و ریالی به منظور سرمایه‌گذاری در زمینه اکتشاف معادن جدید
- حمایت از سرمایه‌گذاری برای اکتشاف و توسعه معادن کوچک
- ارائه تخفیف‌های هدفمند به عوارض صادرات سنگ آهن به معادن کوچک و متوسطی که از دو ویژگی ۱- حجم کوچک ذخایر و تولید و ۲- مزیت نسبی صادرات نسبت به تامین داخل برخوردارند. مشروط بر آنکه این معادن بخشی از درآمدهای ارزی خود را صرف توسعه اکتشافات تکمیلی نمایند.
- افزایش سقف حمایت صندوق بیمه سرمایه‌گذاری فعالیت‌های معدنی از معادن کوچک مقیاس برای تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات؛

۲-۲ تکمیل حلقه‌های زنجیره ارزش

- حمایت از ساخت داخل اقلام گلوگاهی صنعت شامل
 - الکتروگرافیتی
 - مواد نسوز

۳-۲ نظام رگولاتوری

- تنظیم قیمت‌گذاری آهن قراضه با فولاد با هدف افزایش سهم آن در تولید فولاد
- کاهش نرخ عوارض و مالیات بر ارزش افزوده حمل و نقل ریلی؛
- اختصاص ۵٪ از منابع حاصل از عوارض و مالیات بر ارزش افزوده ریلی به نوسازی و تکمیل ناوگان ریلی؛
- اختصاص مجوز احداث هر گونه واحد فولادی جدید مشروط به نزدیکی به منابع آبی و معادن و عدم اشباع بازار محصولات فعلی
- احذ عوارض از صادرات محصولات خام و نیمه‌خام شامل سنگ آهن، آهن اسفنجی و آهن قراضه

- الزام به عرضه منظم فولادسازان بزرگ خصوصاً تولیدکنندگان محصولات انحصاری (ورق فولادی) با تعیین کف عرضه برای آنها
- جلوگیری از عرضه سبد مخلوط (تیرآهن و میلگرد) و عرضه هر یک از این محصولات به صورت جداگانه؛
- تفکیک عرضه‌های کلان و خرد از یکدیگر در راستای حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط؛
- کاهش تدریجی تعرفه محصولات دارای انحصار توام با ایجاد مکانیزمی برای آنتی دامپینگ (بلندمدت)؛
- جهت‌دهی حمایت‌های دولتی به سمت تولید محصولات با ارزش افزوده بالا شامل فولاد آلیاژی، فولاد زنگ نزن و فولاد رنگی؛
- تدوین استانداردهای مشخص برای فعالیت‌های اکتشافی بر اساس استانداردهای بین‌المللی با هدف افزایش عمر معادن و شناسایی دقیق‌تر ذخایر معدنی؛
- الزام تولیدکنندگان به رعایت استانداردهای مربوط به محصولات فولادی؛
- ارتقاء شفافیت و بهبود نظارت در بورس کالا از مسیر:
 - اصلاح فرایندها با هدف کاهش واسطه‌گری کاذب (اخذ فاکتور تحویل، بارنامه)
 - اعتبارسنجی مشتریان و قبول تضامین بر اساس رتبه اعتباری
 - اصلاح ترکیب سهامداری بورس کالا به منظور حفظ منافع عامه
 - ایجاد بانک اطلاعاتی یکپارچه جهت عرضه درست کالا

۲-۴ توسعه زیرساخت‌ها

- حمایت از ایجاد ظرفیت ۴۵ هزار مگاوات ساعت در مجاورت طرح‌های فولادی
- افزایش ظرفیت ریلی و جاده‌ای با همسایگان به منظور کاهش هزینه واردات سنگ آهن
- توسعه فناوری‌های نوین برای فرآوری سنگ‌های کم‌عیار
- توسعه فناوری‌های مرتبط با زیست‌فناوری و نانوفناوری برای استخراج شامل بایولیچینگ
- مشارکت فولادسازان در توسعه زیرساخت ریلی کشور با هدف گسترش زمینه‌های لازم برای تحریک تقاضای آتی بواسطه توسعه زیرساخت‌های ریلی و تجهیز ناوگان حمل ریلی از طریق انعقاد تفاهم‌نامه بین وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت راه و شهرسازی

۲-۵- توسعه همکاری‌های منطقه‌ای

- ایجاد اتحادیه سنگ آهن و فولاد بین ایران (بدلیل مزیت نسبی در زمینه تولید آهن اسفنجی و محصولات فولادی)، افغانستان (بدلیل دارا بودن ذخایر بزرگ سنگ آهن)، ترکیه (بدلیل داشتن فناوری‌های تولید فولاد و توسعه بازار) و قطر (بدلیل توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل دریایی)

۷. بسته سیاستی ارتقای صنایع غذایی

صنایع غذایی و آشامیدنی از جمله صنایعی است که به دلایل متعددی همچون افزایش تولید و تقاضای داخلی، امنیت غذایی، تأمین نیازهای معیشتی جامعه، وابستگی کم مواد اولیه مصرفی به خارج، پایین بودن شدت سرمایه‌بری، بالا بودن شدت کاربری و توان اشتغال‌زایی نقش و اهمیت به‌سزایی در توسعه اقتصادهای ملی دارد. در بسیاری از کشورهای پیشرفته و نواحی نیز به دلیل اهمیت بالای امنیت غذایی در توسعه اقتصادی، این صنعت جزء سه صنعت اول در ترکیب صنعتی قرار گرفته است و افزایش تولید در این بخش همواره مورد توجه سیاست‌گذاران قرار دارد.

طی سال‌های اخیر هزینه مواد غذایی در ایران، همواره سهمی بین ۲۲ تا ۲۵ درصد از هزینه‌های خانوار شهری و تا ۳۷ درصد از هزینه‌های خانوار روستایی را داشته است. از یک طرف افزایش جمعیت به همراه گسترش شهرنشینی و افزایش سطح درآمد سرانه، نیاز به بسته بندی، نگهداری و فراوری مواد غذایی را روز به روز افزایش داده است و از طرف دیگر، صنایع غذایی به عنوان حلقه واسط بین کشاورزی و دامپروری با مصارف نهایی نقش مهمی در مدیریت زنجیره و توازن تولید و مصرف دارند.

بیش از ۱۰ هزار واحد تولیدی صنایع غذایی در کشور وجود دارند که ۱۵٪ از اشتغال بخش صنعت را در بر می‌گیرند. صنایع غذایی ۲٫۹ درصد از تولید ناخالص داخلی کشور و ۱۵ درصد از ارزش افزوده بخش صنعت را تشکیل می‌دهند. صنایع غذایی اطلاعات بهتری از انتهای زنجیره (تقاضا و سلیق مصرف کنندگان) داشته و می‌توانند به تنظیم برنامه‌های تولید در بخش کشاورزی و دامپروری کمک شایانی کرده، اتلاف‌ها را کاهش داده و تخصیص منابع را بهبود دهند. بخش عمده‌ای از سهم تولید و صادرات صنایع غذایی به محصولات لبنی، شربتی و شکلات و نان صنعتی اختصاص دارد. این محصولات نقش اساسی در سبد غذایی مردم ایفا می‌کنند و لذا کیفیت و کمیت تولیدات این محصولات همواره مورد توجه قرار می‌گیرد. از سوی دیگر توان تولید کشور در این حوزه‌ها افزایش یافته است و با افزایش ظرفیت تولید این محصولات در سال‌های اخیر، صادرات آنها نیز در برخی مقاطع رشد مناسبی را تجربه کرده است. در این سند، بسته‌های سیاستی صنایع لبنی، شیرینی و شکلات، و نان صنعتی به تفکیک ارائه خواهد شد.

مقدمه

زنجیره تولید محصولات لبنی با دریافت شیر از دامداری‌ها آغاز می‌شود و تا تحویل محصولات نهایی به مشتریان ادامه دارد. اما معمولاً به دلیل وابستگی بالای قیمت و کیفیت تمام شده محصولات لبنی به ماده اولیه یعنی شیر، حلقه‌های قبلی این زنجیره یعنی نهاده‌های دامی و واحدهای دامداری نیز مورد بررسی قرار می‌گیرند. لذا به منظور توسعه این صنعت و رفع مشکلات آن، توجه به تمامی حلقه‌های این زنجیره الزامی است. در واقع یکی از مشکلات این صنعت نیز عدم یکپارچگی سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌ها و همکاری محدود بین بازیگران زنجیره تولید محصولات لبنی است. گرچه سطح بالای از خودکفایی در تولید محصولات لبنی بدست آمده است، هنوز هم در برخی اقسام وابستگی وارداتی وجود دارد. واردات محصولاتی نظیر کره به دلیل کمبود در میزان تولیدات، مواد افزودنی و مکمل‌ها به دلیل عدم صرفه اقتصادی برای تولید، محصولات و ماشین‌آلات تولید استریلیزه و بسته‌بندی‌های تتراپک به دلیل نبود فناوری در داخل کشور مهم‌ترین مواردی هستند که هنوز وابستگی در زمینه واردات وجود دارد.

۱- مسائل اصلی صنایع لبنی

به طور کلی می‌توان مشکلات و مسائل اصلی این صنعت را به شرح زیر بیان کرد:

- مشکلات در زمینه تامین مواد اولیه
 - وابستگی بالا در زمینه واردات مواد اولیه (نهاده‌های دام و آنزیم‌ها و باکتریها، استارترها، مواد افزودنی و مکمل‌ها)
 - کیفیت پایین شیر دریافتی از دامداری‌ها
- ناکارآمدی‌های بخش تولید
 - هزینه‌های بالای بسته بندی به دلیل وابستگی در مواد اولیه (تتراپک)
 - ضعف در تولید کره به دلیل چربی پایین شیر تولیدی
 - عدم توانمندی صنایع ماشین‌سازی در ساخت دستگاه‌های با ظرفیت بالا و تجهیزات استریل
 - هم‌پیوندی ضعیف اجزای شبکه و سیاست‌گذاران مجزای در طول زنجیره
- مشکلات شبکه توزیع
 - شبکه سنتی توزیع و هزینه‌های بالای آن
- مشکلات بازاریابی و بازار محصولات لبنی
 - ممنوعیت صادرات برای برخی از محصولات لبنی و قوانین متغیر در این حوزه
 - اعطای سهمیه صادرات به تمامی شرکت‌ها بدون در نظر گرفتن ظرفیت‌های صادراتی
 - نوسان در میزان تقاضای بازار داخلی به دلیل مشکلات مالی
 - تنوع پایین مقاصد صادراتی و ماندگاری کم در بازارهای صادراتی

۲- هدف‌گذاری صنایع لبنی

- ساماندهی زنجیره ارزش محصولات لبنی (راه‌اندازی صندوق حمایت از توسعه فرآورده‌های لبنی؛ مدیریت ارتباط اجزای زنجیره تامین)
- جایگزینی ابزار تنظیم سطح قیمت با تنظیم ساختار قیمت در زنجیره ارزش محصول
- کاهش وابستگی در زمینه مواد اولیه از طریق داخلی سازی (حمایت جهت تولید مواد افزودنی و مکمل در داخل، حمایت از تولید داخل کاغذ تتراپک)
- حذف سهمیه‌های صادراتی
- ارائه مشوق‌ها برای اصلاح نژادی و افزایش کیفیت شیر تولیدی
- حمایت از شرکت‌های ماشین‌سازی برای تولید دستگاه‌های بسته‌بندی حجم بالا و استریلیزه

- ثبات در قوانین به خصوص در زمینه صادرات محصولات لبنی
- فرهنگ‌سازی توسط دولت برای افزایش سرانه مصرف شیر و لحاظ کردن شیر در سبدهای حمایتی دولت

۳- راهبردهای پیشنهادی برای توسعه صنایع لبنی

- تدوین برنامه ملی در جهت واردات نهاده‌های دامی با در نظر گرفتن میزان و کیفیت مورد نیاز و مقابله با اقدامات انحصاری در این حوزه.
- برنامه‌های حمایتی قیمتی داخلی و خریدهای داخلی: تعیین قیمت‌های مداخله‌ای به عنوان قیمت کف برای بعضی از محصولات لبنی.
- اصلاح نظام قیمت‌گذاری با لحاظ کردن بهره‌وری و کیفیت محصولات.
- انواع پرداخت‌های مستقیم: این پرداخت‌ها با عناوین مختلف مانند پرداخت‌های جبرانی، برنامه قرارداد زیان درآمدی و... انجام می‌شوند.
- حمایت و ترویج طرح‌هایی برای بهبود ژنتیک گله‌ها به وسیله کشت جنین در جهت افزایش راندمان این صنعت.
- عقد توافقات تجاری و تعرفه‌های ترجیحی با کشورهای هدف صادراتی نظیر عراق، افغانستان.
- حمایت‌های مالی و مالیاتی برای توسعه فناوری فرآوری و بسته بندی.
- تدوین بسته‌های تشویقی در جهت ادغام شرکت‌های فعال در حوزه لبنیات و تشکیل شرکت‌های بزرگ.
- نظارت بر توافقات بین دامداری و صنایع فرآوری در جهت پایبندی به تعهدات طرفین.
- مدیریت بر واردات و صادرات مواد اولیه و فرآورده‌هایی نظیر شیر خشک که در صنایع تکمیلی استفاده می‌شود.
- تخصیص یارانه مربوط به نهاده‌های دامی به مصرف کننده نهایی.

۴- متولیان

- دفتر صنایع غذایی، دارویی و بهداشتی وزارت صنعت، معدن و تجارت
- بانک صنعت و معدن
- سازمان امور مالیاتی
- سازمان گمرکات کشور
- انجمن صنایع فرآورده‌های لبنی ایران
- اتحادیه تعاونی فرآورده‌های لبنی ایران

۵- ظرفیت‌های قانونی

- مصوبه دولت در خصوص اصلاح آئین‌نامه و مواد ۱۴۷ و ۱۴۸ قانون مالیات‌های مستقیم (بند ۸ در زمینه هزینه‌های قابل قبول مالیاتی)
- ماده ۱۳۲ قانون مالیات‌های مستقیم (بند ح، خ و س)
- قانون طرح الحاقی موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (ماده ۷ و ۱۹)
- قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر (مواد ۴، ۸، ۱۹، ۲۱، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱ و ۳۸)

مقدمه

غلات و فراورده‌های آن به‌ویژه نان به‌عنوان اصلی‌ترین مکمل وعده غذایی در سراسر جهان به‌شمار رفته و رشد روزافزون جمعیت و اهمیت تامین مواد غذایی کافی برای تمام ساکنان جهان و نقش استراتژیک گندم در اقتصاد و سیاست بر اهمیت نان بیش از پیش افزوده است. بکارگیری روش‌های نوین تهیه و عمل‌آوری خمیر، ماشین‌آلات مناسب و تکنولوژی مدرن به تولید نان صنعتی با قیمت اقتصادی منجر شده است. وجود نان در حداقل یکی از وعده‌های غذایی ایرانیان و سرانه مصرف حدود ۱۱۷ کیلوگرمی نان در سال موجب نقش استراتژیک این کالا در سبد مصرفی خانوار شده است.

اطلاعات مرکز آمار ایران طی دوره ۱۳۸۳-۱۳۹۴ برای محصولات نانوائی (کد ۱۵۴۵) در خصوص وضعیت کارگاه‌های

صنعتی این صنعت نشان می‌دهد:

- میزان اشتغال صنایع نانوائی طی دوره ۱۳۸۳-۹۴ رشد ۷٫۲ درصدی داشته و از ۲۵۵۹ نفر به ۵۵۱۲ نفر رسیده است و این در حالی است که رشد اشتغال در صنایع غذایی ۲٫۶ درصد و در سطح کل صنعت ۱٫۴ درصد بوده است (وضعیت مطلوب‌تر نسبت به صنایع غذایی و کل صنعت). همچنین در طی دوره مورد بررسی تعداد کارگاه‌های صنایع نانوائی با کاهش ۲٫۸ درصدی روبرو بوده که این موضوع حاکی از تنگ‌تر شدن فضای رقابت می‌باشد.
- نکته دیگر وضعیت تشکیل سرمایه ثابت می‌باشد که نشان می‌دهد طی دوره ۱۳۸۳-۹۴ با صنایع نانوائی رشد ۳۱٫۷ درصدی را تجربه نموده و وضعیت مطلوب‌تری نسبت به صنایع غذایی (۱۶ درصد) و کل صنعت (۱۸٫۲ درصد) دارد.
- نسبت تشکیل سرمایه به میزان اشتغال برای صنایع نانوائی طی دوره ۱۳۸۳-۹۴ به‌طور میانگین ۱۷ میلیون ریال نفر بوده که نشان می‌دهد اشتغال‌زایی در این صنعت نسبت به کل صنعت (۶۴٫۷) و صنایع غذایی (۴۲٫۲) به سرمایه کمتری نیازمند است.

- طی دوره ۱۳۸۳-۹۴ میزان ارزش افزوده صنایع نانوایی رشد ۳۱٫۸ درصدی داشته و رشد بیشتری از صنایع غذایی (۲۲٫۹ درصدی) و کل صنعت (۱۸٫۵ درصدی) تجربه نموده است.
- همچنین طی دوره مورد بررسی نسبت ارزش افزوده به اشتغال برای صنایع نانوایی به طور میانگین ۱۸۷٫۱ میلیون ریال به نفر بوده که از سطح کل صنعت (۵۰۲٫۲ میلیون ریال نفر) و صنایع غذایی (۱۹۸۸۷٫۷ میلیون ریال نفر) پایین تر بوده و نشان می دهد این صنعت از منابع خود به صورت بهینه استفاده ننموده است.
- سهم صنایع نانوایی از ارزش افزوده صنعت طی دوره ۱۳۸۳-۹۴ به طور میانگین ۰٫۰۸ درصد بوده که سهم بسیار ناچیزی می باشد. همچنین سهم این صنعت از ارزش افزوده صنایع غذایی طی دوره مذکور به طور میانگین ۰٫۹ درصد بوده است.

۱- چالش های اصلی صنعت

- به طور کلی می توان چالش های صنعت را به شرح زیر بیان کرد:
- تبعیض در اعطای یارانه میان نان صنعتی و سنتی؛
 - توان رقابتی پایین تر در قیاس با نان سنتی به علت عدم دسترسی به آرد سهمیه ای و هزینه های اضافی بسته بندی، حمل و توزیع و فرهنگ عمومی به مصرف نان تازه؛
 - کوچک بودن اندازه بازار داخل در نتیجه عدم ایجاد تقاضای موثر برای نان صنعتی و عدم فرهنگ سازی برای ارتقای مصرف نان صنعتی؛
 - عدم جذابیت برای سرمایه گذاری به دلیل نرخ پایین بازده صنعت و نرخ بالای بازگشت سرمایه؛
 - عدم دسترسی به مواد اولیه با کیفیت (پایین بودن کیفیت آرد و ...) و با قیمت مناسب و همچنین عدم رعایت استانداردهای اجباری مطابق با استانداردهای جهانی (عدم اجرای استانداردهای پخت و بکارگیری ماشین آلات غیر استاندارد)؛
 - عدم تحقق وعده دولت در خصوص تجمیع واحدهای نان سنتی و عدم صدور مجوز احداث نان سنتی جدید و همچنین صدور مجوزهای بدون کارشناسی (عدم تناسب مجوز صادره با محل استقرار و تکنولوژی واحد صنعتی)؛
 - عدم توجه به بازارهای صادراتی؛
 - فقدان زیرساخت های آزمایشگاهی و تست در حوزه آرد و نان؛
 - ضعف دانش تولیدکنندگان و مصرف کنندگان نان و مشکلات فرهنگی.

۲- هدف‌گذاری صنعت نان

- توسعه رقابت‌پذیری صنعت از طریق تمرکز بر حلقه‌های تامین، بازاریابی و فروش؛
- اتصال به زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای و جهانی و جلب مشارکت‌های بین‌المللی؛
- تنوع بخشی به سبد محصولات و توسعه سهم از بازارهای داخلی.

۳- راهبردهای پیشنهادی برای توسعه صنعت نان

- تامین آرد مورد نیاز واحدهای نان صنعتی به قیمت یارانه‌ای (مانند سایر تولیدکنندگان نان سنتی)؛
- ایجاد تقاضای موثر برای نان صنعتی از طریق تامین نان مراکز بیمارستانی، مراکز نظامی، مراکز دانشگاهی و مدارس؛
- اعطای مجوز واردات مواد اولیه مورد نیاز واحدهای صنعتی؛
- ایجاد پایگاه داده اطلاعاتی شفاف نان صنعتی (تولیدکنندگان، میزان تولید، سهم بازار، بازارهای صادراتی و وارداتی، سطح تکنولوژی و ...) و به‌روزرسانی مداوم؛
- اعطای مشوق سرمایه‌گذاری (معافیت محدود مالیاتی و یا اعطای زمین به صورت رایگان) جهت تجمیع واحدهای سنتی و ایجاد واحد صنعتی جدید و همچنین خوشه‌سازی در صنعت؛
- معافیت گمرکی جهت ورود ماشین‌آلات؛
- بهبود سیستم‌های نظارتی، اصلاح قوانین و مقررات و اعطای مجوز؛
- تدوین و اجرای استانداردهای اجباری مطابق با استانداردهای روز جهان؛
- توسعه دانشگاه‌های تخصصی در حوزه نان جهت ارتقای سطح آموزش کارکنان و مدیران صنعت؛
- تقویت زنجیره ارزش صنعت با تاکید بر توسعه حلقه تحقیق و توسعه، برندینگ، بازاریابی و توزیع از طریق هم‌پیوندی با زنجیره‌های ارزش جهانی و ایجاد همکاری‌های مشترک بین‌المللی؛
- اطلاع‌رسانی و ساخت برنامه‌های تبلیغی و ترویجی در خصوص نان صنعتی (تغییر فرهنگ مصرف)؛
- بهره‌گیری از دانش و فناوری‌های نوین جهت ارتقای کیفی و تنوع بخشی به سبد محصولات تولیدی؛
- به‌روزرسانی تجهیزات فرآوری جهت ارتقای کیفیت مواد اولیه و محصولات تولیدی؛
- اعطای تسهیلات حمایتی در خصوص تحقیق و توسعه و بازاریابی صادراتی.

۴- متولیان

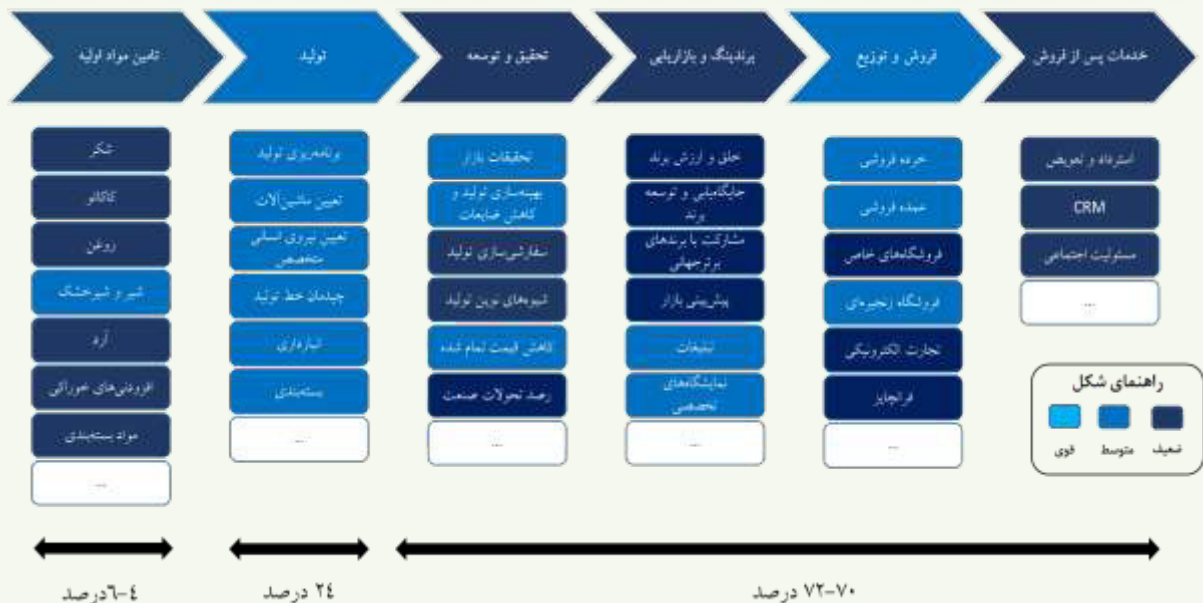
- وزارت صنعت معدن و تجارت (دفتر صنایع غذایی)
- انجمن و اتحادیه سراسری تولیدکنندگان و صادرکنندگان نان ایران

- انجمن صنایع غذایی ایران
- شرکت مادر تخصصی بازرگانی دولتی ایران
- سازمان گمرک ج.ا.ا.
- وزارت جهاد کشاورزی
- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (سازمان غذا و دارو)
- وزارت جهاد کشاورزی
- بانک صنعت و معدن
- سازمان امور مالیاتی
- سازمان استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران.

۵- ظرفیت‌های قانونی

- تبصره ۱۵ قانون بودجه سال ۱۳۸۶ جزء یک بند "الف" تبصره (کاهش ضایعات و هزینه تولید نان با رعایت اصول بهداشتی و تامین سلامت مردم: تجمیع واحدهای سنتی و احداث واحدهای نان صنعتی انبوه)
- آئین‌نامه اجرایی تبصره ۱۵ قانون بودجه سال ۱۳۸۶ (مصوبه شماره ۵۴۵۴۲ت ۳۷۳۷۶ مورخ ۱۳۸۶/۰۴/۱۱ هیات وزیران)
- دستورالعمل و ماده ۱۱۰ قانون برنامه پنج ساله پنجم
- آئین‌نامه اجرائی ماده ۶ قانون هدفمند کردن یارانه‌ها (حمایت از گسترش عرضه تولید نان صنعتی توسط واحدهای سنتی نان: دولت موظف است سیاست‌های تشویقی و حمایتی لازم را برای ایجاد و گسترش واحدهای تولید نان صنعتی و نیز کمک به جبران خسارت واحدهای تولید آرد و نان که در اجراء این قانون ادامه فعالیت آنها با مشکل مواجه می‌شود اتخاذ نماید.)
- بندهای ۳، ۶ و ۷ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی با تکیه بر رشد بهره‌وری در اقتصاد، افزایش تولید داخلی، اولویت دادن به تولید محصولات راهبردی و تامین امنیت غذا به اهمیت حوزه کشاورزی اشاره می‌نماید.
- مصوبه دولت در خصوص اصلاح آئین‌نامه و مواد ۱۴۷ و ۱۴۸ قانون مالیات‌های مستقیم (بند ۸ در زمینه هزینه‌های قابل قبول مالیاتی)؛
- ماده ۱۳۲ قانون مالیات‌های مستقیم (بند ح، خ و س)؛
- قانون طرح الحاقی موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (ماده ۷ و ۱۹)؛
- قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر (مواد ۴، ۸، ۱۹، ۲۱، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱ و ۳۸)؛

- قانون برنامه پنج‌ساله ششم اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری ایران: در برنامه ششم توسعه، کشاورزی از موضوعات محوری معرفی شده است. مفاد این برنامه به موضوعاتی مانند خودکفایی، گسترش سهم بخش خصوصی و توجه به اصل ۴۴ قانون اساسی، امور آب، دام و محیط زیست و زیرساخت‌های الکترونیکی در حوزه کشاورزی روستاها پرداخته شده است؛
- اصول مرتبط با کشاورزی در قانون اساسی بر مبنای افزایش خودکفایی از طریق افزایش تولیدات کشاورزی و دامی و توجه به ممنوعیت تشکیل شرکت‌ها و موسسات خارجی کشاورزی در کشور و تشکیل شورا جهت پیشرفت امور واحدهای کشاورزی استوار می‌باشد. همچنین اصل ۴۴ قانون اساسی از مالکیت خصوصی در این حوزه حمایت نموده است.

مقدمه

صنعت شیری و شکلات طی دهه‌های اخیر فراز و نشیب‌های بسیاری را تجربه کرده است. این صنعت رشد خوبی را از دهه هشتاد تجربه کرده است. از نظر کیفیت می‌توان محصولات کارخانه‌های شیری و شکلات ایران را با صنایع شکلات‌سازی اروپا قیاس کرد. صنعت شیری و شکلات کشور طی ده‌ها سال به پیشرفت‌های خوبی رسیده و می‌توان گفت به لحاظ کیفیت جایگاه قابل توجهی را به خود اختصاص داده است. این صنعت بیشترین میزان ارزآوری را در میان صنایع غذایی دارد و به‌عنوان اولین صادرکننده در این صنایع محسوب می‌شود.

این صنعت با سهم ۰٫۶۹ درصدی از ارزش افزوده صنعتی و ۰٫۵۱ درصدی از ارزش ستانده صنعتی برخوردار بوده که سهم به‌نسبه ناچیزی محسوب می‌شود. صنعت شیری و شکلات همچنین سهم ۰٫۶۶ درصدی از ارزش افزوده و ۰٫۳۳ درصدی از ارزش ستانده صنایع غذایی را در سال ۱۳۹۶ به خود اختصاص داده است. این امر نتیجه تولید در مقیاس غیربهرینه و زیر ظرفیت و علی‌الخصوص پایین بودن بهره‌وری کل عوامل تولید ناشی از افزایش ظرفیت بیکار تولید بواسطه فشار تحریم‌های اقتصادی و سوء مدیریت در بخش صنعت و سهم بالای نیروی کار غیرماهر (۵۱ درصد از شاغلان) در این صنعت است.

صنعت شیری و شکلات سهم بسیار کمی در اشتغال کارگاه‌های صنعتی داشته و به‌طور متوسط حدود ۱٫۲ درصد شاغلان کارگاه‌های صنعتی در سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۶ در این صنعت مشغول به کار بوده‌اند. همچنین ۷٫۲ درصد از اشتغال صنایع غذایی طی دوره ۱۳۹۴-۱۳۹۶ مربوط به صنایع شیری و شکلات بوده است. تمرکز بالا بر بازار داخل توأم با رویکرد صادرات-گرایی در این بخش بواسطه متوسط سهم صنعت شیری و شکلات از صادرات کارگاه‌های صنعتی (معادل ۰٫۴۰ درصد) و متوسط سهم صادرات به فروش (معادل ۱۶٫۱ درصد) طی سال‌های ۹۶-۱۳۹۴، که شرایط نسبتاً مطلوبی می‌باشد.

در چند سال اخیر این صنعت در مسیر رشد قرار گرفته و در حال حاضر از وضعیت خوبی برخوردار است. قرار گرفتن در مسیر رشد و نزدیک شدن به وضعیت ۱۰ سال قبل به این معنا نیست که شرایط پیش پای صنعت شیری و شکلات کاملاً مطلوب است و هیچ مشکلی سر راه تولید و صادرات در این صنعت قرار ندارد، مشکلات و موانع همواره وجود داشته و در حال حاضر هم تولید و صادرات ما با موانعی روبرو است.

۱- چالش‌های اصلی صنعت شیری و شکلات

به طور کلی می‌توان چالش‌های صنعت را به شرح زیر بیان کرد:

- بی‌ثباتی قیمت مواد اولیه و تاخیر فراوان در بازگشت سرمایه؛
- پایین بودن قدرت بازاری و توان موقعیت‌یابی در بازارهای جهانی و نتیجتاً تمرکز بالای مقاصد صادراتی، پایین بودن نرخ ماندگاری در کشورهای هدف و همچنین ضعف در دیپلماسی تجاری؛
- کمبود نقدینگی و دسترسی اندک به شیوه‌های متنوع تامین مالی؛
- ضعف در حلقه‌های تامین مواد اولیه، برندینگ، تحقیق و توسعه، بازاریابی و فروش و توزیع؛
- افزایش هزینه‌های توزیعی در شبکه توزیع خردفروشی سنتی و فقدان فروشگاه‌های تخصصی؛
- ضعف در سیستم‌های اطلاعاتی به روز و یکپارچه؛
- ضعف در استانداردهای تامین، تولید و توزیع شیری و شکلات.

۲- هدف‌گذاری صنعت شیری و شکلات

۱-۲ اهداف کیفی

- توسعه رقابت‌پذیری صنعت از طریق تمرکز بر حلقه‌های برندینگ، بازاریابی و فروش؛
- اتصال به زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای و جهانی و جلب مشارکت‌های بین‌المللی؛
- تنوع بخشی به سبد محصولات صادراتی و توسعه سهم از بازارهای خارجی.

۲-۲ اهداف کمی

- رشد ۲۵ درصدی میزان تولید به صورت سالیانه؛
- رشد ۲۰ درصدی میزان ارزش افزوده به صورت سالیانه؛
- رشد ۲۰ درصدی میزان صادرات به صورت سالیانه.

۳- راهبردهای پیشنهادی برای توسعه صنعت شیرینی و شکلات

- ادغام و اکتساب در بنگاه‌های کوچک و متوسط جهت توسعه همکاری‌های بین‌بنگاهی، ایجاد صرفه‌های مقیاس، جذب سرمایه و فناوری و ارتقای توان تولیدی بنگاه‌ها برای هم‌پیوندی به زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای و جهانی؛
- چابک‌سازی زنجیره تامین از طریق عقد توافقات تجاری بلندمدت با تامین‌کنندگان بزرگ جهانی و منطقه‌ای؛
- صدور جواز ورود موقت جهت تامین مواد اولیه مشروط به صادرات؛
- ایجاد صندوق سرمایه‌گذاری خصوصی جهت تامین سرمایه مورد نیاز صنعت و تنوع بخشی به شیوه‌های تامین مالی صنعت؛
- تقویت نام‌های تجاری از طریق همکاری‌های مشترک با برندهای برتر جهانی؛
- توسعه بازاریابی و فروش از طریق توسعه فروشگاه‌های تخصصی و توسعه تجارت الکترونیکی؛
- عقد توافقات تجاری و تعرفه‌های ترجیحی با کشورهای هدف صادراتی نظیر عراق، افغانستان و پاکستان جهت بهبود و افزایش ماندگاری در بازارهای صادراتی و تسهیل تجاری.
- طراحی و توسعه پایگاه اطلاعاتی جامع (تامین‌کنندگان، تولیدکنندگان، توزیع‌کنندگان، و آمار تولید، صادرات، واردات و ...)؛
- وضع استانداردهای دقیق و مطابق با آخرین استانداردهای جهانی جهت ارتقای کیفیت و سلامت محصولات تولیدی؛
- جلوگیری از ورود مواد اولیه بی کیفیت و کنترل و پاسخ‌گویی در مقابل اقلام وارداتی غذایی بی کیفیت و تعیین شرایط سخت‌گیرانه برای واردات اقلام غذایی.

۴- متولیان

- وزارت صنعت معدن و تجارت (دفتر صنایع غذایی)
- بانک صنعت و معدن
- سازمان امور مالیاتی
- گمرکات کشور
- مرکز ملی شماره‌گذاری کالا و خدمات ایران (ایران کد)
- انجمن صنفی صنایع بیسکویت، شیرینی و شکلات ایران
- ۵- ظرفیت‌های قانونی

- مصوبه دولت در خصوص اصلاح آئین‌نامه و مواد ۱۴۷ و ۱۴۸ قانون مالیات‌های مستقیم (بند ۸ در زمینه هزینه‌های قابل قبول مالیاتی)؛
- ماده ۱۳۲ قانون مالیات‌های مستقیم (بند ح، خ و س)؛
- قانون طرح الحاقی موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (ماده ۷ و ۱۹)؛
- قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر (مواد ۴، ۸، ۱۹، ۲۱، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱ و ۳۸)؛
- قانون برنامه پنج‌ساله ششم اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری ایران؛
- سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴.

۸. بسته سیاستی ارتقای صنعت تجهیزات پزشکی

مقدمه

صنعت تولید تجهیزات یا ادوات پزشکی (که گاهی به عنوان صنعت فناوری‌های پزشکی یا درمانی نیز نامیده می‌شود)، به طراحی و تولید طیف گسترده‌ای از محصولات پزشکی- درمانی اطلاق می‌گردد که در تشخیص، نظارت و درمان بیماری‌ها و شرایط تاثیرگذار بر انسان، بکار گرفته می‌شود. این محصولات مجموعه‌ای از ابزارهای ارزان قیمت مثل درجه تعیین دمای بدن، تا سیستم‌های چند میلیون دلاری پیچیده مانند سیستم‌های تصویربرداری تشدید مغناطیسی، را شامل می‌گردد. نمونه محصولات دیگر این صنعت عبارتند از: دستگاه تنظیم ضربان قلب، گوشی سنجش ضربان قلب، ایمپلنت‌های

مفصلی، روبات‌های بسیار کوچک قابل استفاده در انجام عمل جراحی‌های پیچیده، پوست مصنوعی، قلب مصنوعی، چاقوهای جراحی خاص، ابزارهای تشخیصی و کیت‌های آزمایشگاهی پزشکی، نرم‌افزار مدیریت بیمار و نرم‌افزارهای مورد استفاده در دستگاه‌های پزشکی.

هم‌اکنون صنعت فناوری پزشکی (Medtech) یکی از خلاق‌ترین صنایع در جهان است. نوآوری‌های فناورانه به ویژه در حوزه علوم کامپیوتر و زیست‌فناوری، به طراحان و مهندسان پزشکی در خلق طیف وسیعی از فناوری‌های پیشرو اعم از اعضای بدن مصنوعی و دفیبریلاتورهای قابل کاشت تا روش‌های تصویربرداری جدید و دستگاه سه بعدی اشعه ایکس، کمک نموده است.

۱- چالش‌های اصلی صنعت تجهیزات پزشکی

- ضعف سازوکارهای تأمین مالی برای حمایت از ساخت بار اول تجهیزات تشخیصی در بیمارستان‌های بخش دولتی؛
- وابستگی وارداتی به اقلام فناورانه مورد نیاز برای تولید تجهیزات و محصولات مصرفی؛
- ضعف در نظام استانداردگذاری و انطباق محصولات تولید داخل؛
- ضعف نظام پیگیری پیشینه کالا در کشور؛
- تأخیر در پرداخت مطالبات تولیدکنندگان توسط مراکز دولتی؛
- صادرات محدود تجهیزات پزشکی تولید داخل.

۲- هدف‌گذاری صنعت تجهیزات پزشکی

- تعمیق ساخت داخل تجهیزات پزشکی و کاهش وابستگی وارداتی؛
- ایجاد نظام تأمین مالی حامی ساخت داخل تجهیزات تشخیصی و ارتوپدی؛
- کاهش ریسک بهره‌برداری و هزینه آزمون تجهیزات پزشکی ساخت بار اول در کشور.

۳- راهبردهای پیشنهادی برای توسعه صنعت تجهیزات پزشکی

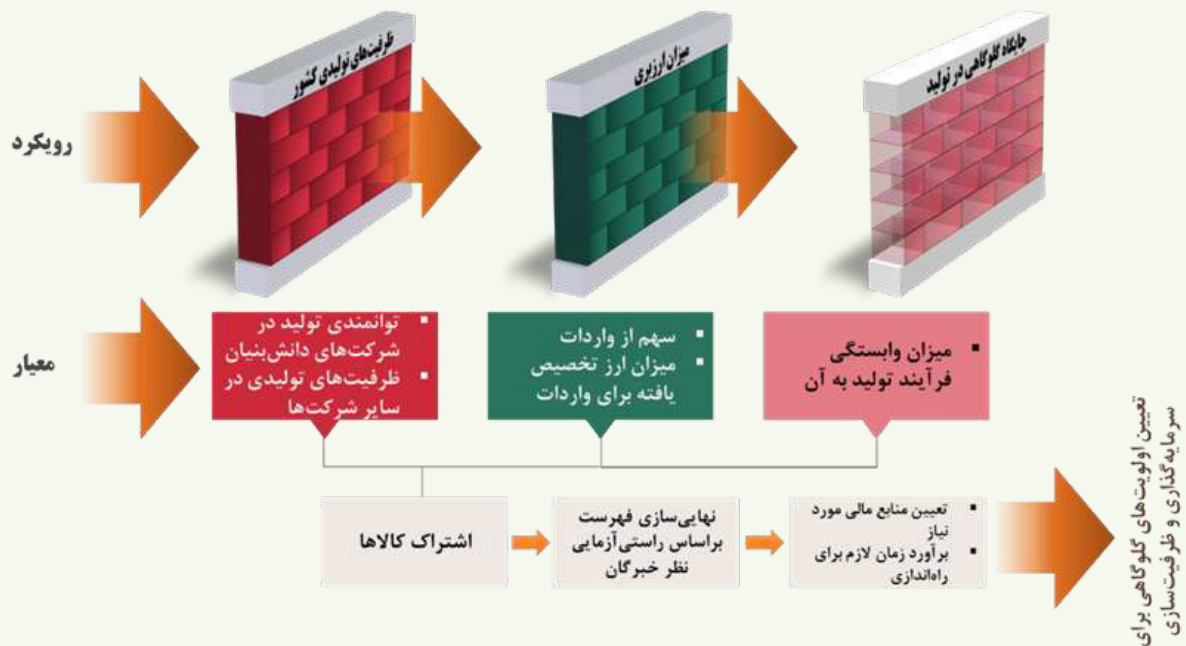
- تکمیل زنجیره تولید تجهیزات پزشکی در اقلام گلوگاهی شامل توربین و نیتلاتور، پلیمرهای گرید مدیکال، نوارهای تست قند خون، میله فلزی و تیتانیوم گرید مدیکال، ورق فولادی زنگ‌نزن، المنت حرارتی، مولد بخار، پمپ و کیوم، بلبرینگ برای اتوکلاو بیمارستانی و دندانپزشکی، گاز هلیوم گرید مدیکال، موتورالکتریکی و هیدرولیک تخت بیمارستانی، تیوب و صفحه اشعه ایکس دستگاه رادیولوژی، قطعات الکترونیک و سنسورها و پنل برای مانیتور علائم حیاتی و پالس اکسی‌متر، الکتروکوتر و هالوفایبر پلی سولفان با سرعت جریان زیاد و کم؛

- راه‌اندازی صندوق حمایت از خریداران تجهیزات پزشکی و ایجاد فرایند لیزینگ و اعطاء ضمانتنامه به محصولات ساخت داخل از مسیر صندوق؛
- اختصاص بخشی از منابع هیئت امناء ارزی برای تضمین کسر وثایق محصولات ساخت داخل؛
- حمایت از بازچرخانی ضایعات و تجهیزات اسقاطی بیمارستان‌ها؛
- مأموریت‌دهی به سازمان غذا و دارو به عنوان مسئول اعطاء گواهی انطباق محصولات ساخت ایران و توسعه شبکه آزمایشگاه‌های آزمون محصولات تولیدی؛
- الزامی نمودن کد اصالت کالا و ثبت شناسه، اخذ و نصب شناسه کالا برای تجهیزات پزشکی تولیدی و وارداتی؛
- اختصاص بخشی از کمک‌های توسعه‌ای به دیگر کشورها در قالب اعتبار خرید تجهیزات پزشکی تولید ایران؛
- جهت‌دهی به حمایت خیرین بیمارستان‌ساز در راستای ارتقاء توانمندی ساخت داخل تجهیزات پزشکی.

۴- متولیان

- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی؛
- معاونت علمی و فناوری رئیس‌جمهور؛
- وزارت صنعت، معدن و تجارت؛
- سازمان ملی استاندارد؛
- سازمان گمرکات کشور.

۹. بسته سیاستی ارتقای صنعت ماشین سازی

مقدمه

صنعت ماشین سازی به عنوان یک صنعت راهبردی و مادر، نقش بسزایی در توسعه کشورهای صنعتی ایفا کرده است. اصولاً توسعه صنعتی در کشور، بدون توسعه صنعت ماشین سازی امکان پذیر نخواهد بود، چراکه صنعت، فناوری را به زبان ماشین می‌فهمد و شاهره انتقال فناوری به صنعت، تبدیل فناوری به ماشین است. صنعت ماشین سازی، به دلیل تولید کالاهای سرمایه‌ای از جایگاه ویژه‌ای در اقتصاد برخوردار است.

ماشین‌آلات صنعتی در تقسیم‌بندی محصولات، پس از کالاهای مصرفی و کالاهای مصرفی بادوام، به دلیل داشتن دوره عمر نسبتاً طولانی در رده‌ی کالاهای سرمایه‌ای قرار می‌گیرند و در واقع زیرساخت تولید دو دسته دیگر از کالاهای هستند. ماشین‌آلات صنعتی از بخش‌های دارای ارزش افزوده بالا در صنعت هستند.

«ماشین‌آلات و تجهیزات صنعتی» به معنای ماشین‌آلات و تجهیزات مورد استفاده در یک بنگاه تولیدی است. ماشین‌آلات به هر وسیله مکانیکی، الکتریکی یا الکترونیکی گفته می‌شود که برای انجام برخی کارها و ایجاد اثر یا نتیجه خاص طراحی و استفاده می‌شود. در این بسته سیاستی، صنعت ماشین سازی با استفاده از این تعریف ارائه می‌شود.

در فاصله سال‌های ۱۳۸۳-۱۳۹۰ سهم ارزش افزوده صنایع ماشین‌سازی به کل صنعت در حدود ۲٫۵ تا ۳ درصد بوده است. در ابتدای دهه ۹۰ این نسبت به زیر ۲ درصد سقوط کرده و از سال ۱۳۹۳ مجدداً افزایش یافته است. سهم اشتغال صنایع ماشین‌سازی از کل صنعت نیز در طول سال‌های ۱۳۸۳-۱۳۹۶ دارای روند نزولی بوده است. به طوریکه این نسبت از حدود ۴٫۵۱ درصد در سال ۱۳۸۳ به حدود ۳٫۴۸ درصد در سال ۱۳۹۶ رسیده است. بررسی سهم اشتغال این صنعت از کل اشتغال صنایع در مقایسه با سهم ارزش افزوده آن نشان می‌دهد که این صنعت با سهم بالای ۳ درصدی در اشتغال صنعتی، کمتر از ۲ درصد ارزش افزوده صنعتی را ایجاد کرده است.

تخمین بازار ماشین‌آلات کشور بالغ بر ۲۰ هزار میلیارد تومان در سال می‌باشد. این در حالی است که میزان واردات ماشین‌آلات از سال ۴۲ تا ۹۲ (طی ۵۰ سال)، حدود ۱۹۴ میلیارد دلار بوده است. در بهترین وضعیت که مربوط به سال ۲۰۱۶ است، حجم صادرات ایران در زمینه ماشین‌آلات صنعتی حدود ۲۰۰ میلیون دلار بوده است. صنایع ماشین‌سازی بالاترین تراز تجاری صنعتی منفی در بین تمام حوزه‌های صنعتی را در اختیار دارند. میزان واردات این صنعت در ایران تقریباً ۴۰ برابر صادرات آن است. (واردات بین ۴ تا ۵ میلیارد دلار در سال و صادرات در بهترین سال‌ها: ۱۰۰ میلیون دلار). این صنعت بالاترین سهم واردات (تقریباً ۱۷ درصد سهم ارزشی) از کل واردات کشور را به خود اختصاص می‌دهد.

۱- چالش‌های اصلی صنعت ماشین‌سازی

مهم‌ترین چالش‌های این صنعت عبارتند از:

- ساختار بنگاهی کوچک شرکت‌های صنعت ماشین‌سازی
- عدم تناسب مهارت‌های نیروی انسانی با نیاز صنعت
- ضعف‌های بنگاه‌های صنعت ماشین‌سازی در ارتباط با بازاریابی و فروش صادراتی
- سطوح پایین توان فناورانه و نوآورانه بنگاه‌های صنعت ماشین‌سازی
- فقدان برنامه استراتژی توسعه صنعت ماشین‌سازی در کشور
- ضعف‌های ناظر بر نهادهای مرتبط با توسعه صنعت ماشین‌سازی
- ضعف استانداردهای موجود در صنعت ماشین‌سازی و نبود برنامه ارتقاء برند ملی این صنعت
- اشکالات مربوط به سمت تقاضای صنعت
- چالش‌های قوانین و مقررات مرتبط با توسعه صنعت ماشین‌سازی
- ضعف‌های مربوط به تامین مالی و نقدینگی مورد نیاز بنگاه‌های صنعت
- عدم انسجام سیاستی در خصوص سیاست‌های صنعتی و تجاری هدف‌گذاری شده برای ارتقای رقابت‌پذیری صنعت ماشین‌سازی در ایران

- موانع سیاسی ناشی از تحریم برای ورود به بازارهای بین‌الملل در راستای اصلاح مشکلات برشمرد و براساس مقررات و آیین‌نامه‌های بالادستی مشتمل «ماده ۶ قانون رفع برخی از موانع تولید و سرمایه‌گذاری صنعتی»، «ماده ۲۳ قانون تمرکز امور صنعت و معدن و تشکیل وزارت صنایع و معادن» و «مواد (۴۴) و (۴۶) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه کشور، انرژی در دوره چشم‌انداز و همچنین بند «۵» سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی»، این سند در ذیل سند «برنامه توسعه صنعتی، معدنی و تجاری» و در سه سرفصل شامل اهداف صنعت ماشین‌سازی، راهبردهای بخشی توسعه صنعت ماشین‌سازی و الزامات سطح بنگاه تدوین شده است.

۲- هدف‌گذاری صنعت ماشین‌سازی

- ارتقای رقابت‌پذیری صنعت ماشین‌سازی
- توسعه صنعت ماشین‌سازی به عنوان یکی از حلقه‌های زنجیره ارزش صنایع پیشران و اویوت‌دار
- افزایش ارزش افزوده، ارزآوری و اشتغال صنعت ماشین‌سازی

۳- راهبردهای بخشی توسعه صنعت ماشین‌سازی

۳-۱. راهکارهای پیشنهادی برای اصلاح ساختار بنگاهی صنعت

- ایجاد مناطق ویژه و خوشه‌های صنعتی برای صنعت ماشین‌سازی
- ۳-۲. راهکارهای پیشنهادی برای ارتقاء توان بازاریابی و فروش صادراتی بنگاه‌های صنعت ماشین‌سازی
- ایجاد دفاتر فروش و خدمات پس از فروش مشترک در خارج از کشور
- شکل‌گیری شرکت‌های تخصصی و ارایه خدمات تجاری‌سازی و بازاریابی ماشین‌آلات
- اعطاء وام به میزان بخشی از سرمایه مورد نیاز شرکت‌های ایرانی برای سرمایه‌گذاری مشترک یا ایجاد شرکت‌های تابعه در خارج از کشور
- حمایت از توسعه ابزارهای تبلیغاتی و اطلاع‌رسانی برای شرکت‌های ایرانی در بازارهای منطقه‌ای و بین‌المللی
- اعطاء کمک هزینه تحقیقات بازار و تدوین طرح کسب و کار صادراتی
- برگزاری دوره‌های آموزشی برای انتقال تجربیات صادرکنندگان بزرگ به شرکت‌های تولیدکننده صنعت ماشین‌سازی
- اعطاء کمک هزینه اخذ گواهینامه‌ها و استانداردهای صادراتی بین‌المللی

۳-۳. راهکارهای پیشنهادی برای ارتقاء قابلیت‌های فناورانه و نوآورانه بنگاه‌های موجود در صنعت

- تقویت همکاری‌های فناورانه بین شرکت‌های کوچک دانش‌بنیان و شرکت‌های ماشین‌ساز بزرگ
 - تقویت واحدهای طراحی و مهندسی در شرکت‌های ماشین‌ساز
 - حمایت از ایجاد شرکت‌های طراح و سازنده خطوط تولید صنعتی
 - ایجاد شتاب‌دهنده و مراکز رشد تخصصی
 - تشویق ادغام و اکتساب بین شرکت‌های دانش‌بنیان با شرکت‌های بزرگ صادراتی
 - کمک به دانش‌بنیان شدن شرکت‌های ماشین‌ساز
 - استفاده از پنجره‌های فرصت فناوری برای ورود به صنعت ماشین‌سازی
- شناسایی روندهای نوظهور فناوری و معرفی آنها به شرکت‌های بزرگ داخلی (غیر دولتی) که توان سرمایه‌گذاری دارند.

۴- راهبردهای سطح بخشی توسعه صنعت ماشین‌سازی

۱-۴. راهکارهای پیشنهادی در زمینه لزوم تدوین برنامه استراتژی توسعه صنعت ماشین‌سازی

- تبدیل شدن به یک اولویت صنعتی دارای برنامه، متولی و بودجه.

۲-۴. راهکارهای پیشنهادی برای رفع ضعف‌های نهادی مرتبط با توسعه صنعت ماشین‌سازی

- تعیین نهاد متولی تخصصی قدرتمند همراه با برنامه، زمان‌بندی و بودجه مناسب برای توسعه صنعت
- تقویت انجمن‌ها و تشکل‌های صنفی و نهادهای میانجی غیردولتی برای ساماندهی این صنعت

۳-۴. راهکارهای پیشنهادی برای پوشش ضعف‌های مربوط به نظام استاندارد و برند ملی صنعت

ماشین‌سازی

- برنامه‌ریزی برای ارتقای استاندارد و کیفیت ماشین‌آلات تولیدی در آن کشور؛
- حرکت به سمت ایجاد برند معتبر ملی در تولید ماشین‌آلات صنایع مختلف؛
- توانمندسازی شرکت‌های داخلی برای کسب استانداردهای لازم بین‌المللی؛
- ایجاد برند مشترک داخلی؛
- مشارکت با برندهای مطرح جهانی؛

- حمایت از صادرات و حضور شرکت‌های داخلی در زنجیره‌های ارزش جهانی و همکاری سازندگان داخلی با شرکت‌های معتبر خارجی
- تامین بخشی از هزینه‌های حضور تولیدکنندگان در نمایشگاه‌های بین‌المللی معتبر با هدف توسعه برند ملی
- ایجاد دبیرخانه گواهی ساخت داخل

۴-۴. راهکارهای پیشنهادی برای رفع اشکالات مربوط به سمت تقاضای صنعت ماشین‌سازی

- تکمیل زنجیره‌های ارزش صنعتی در حوزه‌های مهم (فولاد، صنایع غذایی و صنایع پایین دست پتروشیمی) از طریق تکمیل حلقه ماشین‌سازی در این زنجیره‌ها و حمایت از ایجاد شرکت‌های ماشین‌ساز در آن صنایع.
- تدوین برنامه‌ها و ابزارهایی برای تحریک تقاضا؛
- ایجاد تقاضا برای EPC‌ها
- ارائه تسهیلات به خریداران برای تحریک تقاضا

۵- راهبردهای سطح کلان توسعه صنعت ماشین‌سازی

۱-۵. راهکارهای پیشنهادی برای اصلاح قوانین و مقررات مرتبط با توسعه صنعت ماشین‌سازی

- اصلاح ضوابط اعطای تسهیلات صندوق توسعه ملی در خصوص دریافت تسهیلات ارزی و ریالی برای خرید ماشین‌آلات

۲-۵. راهکارهای پیشنهادی به منظور رفع ضعف‌های مربوط به تامین مالی مورد نیاز صنعت ماشین‌سازی

- تاسیس صندوق ویژه‌ای برای تامین مالی صنعت ماشین‌سازی.

۳-۵. راهکارهای پیشنهادی برای رفع تعارضات راهبردی پیش‌روی توسعه صنعت ماشین‌سازی در ایران

- مدیریت هوشمند واردات کالاهای سرمایه‌ای و قطعات و اجزاء وابسته با رویکرد حمایت از صنعت ماشین‌سازی داخلی.
- اصلاح و اجرای درست ماده ۱۱۹ قانون گمرک در مورد معافیت ماشین‌آلات
- تعیین تعرفه بالاتر برای برای اقلام بزرگ وارداتی و معافیت شرکت‌های خارجی در صورتی که بخشی از تولید را در ایران انجام دهند.
- تعیین تعرفه پایین‌تر برای قطعات و سیستم‌های مورد استفاده در ساخت ماشین‌آلات؛

- عدم تخصیص ارز با نرخ حمایتی برای واردات ماشین‌آلات؛
- راهکارهای پیشنهادی برای رفع چالش‌های سطح فراکلان

۴-۵. موانع سیاسی ناشی از تحریم برای ورود به بازارهای بین‌الملل

- استفاده از دیپلماسی اقتصادی برای حفظ و توسعه بازارهای منطقه‌ای